

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YEREL YÖNETİMLERDE HALK KATILIMI: TOKAT İL
MERKEZİNDE UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA

Hazırlayan
Halim Emre ZEREN

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ

TOKAT – 2007

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YEREL YÖNETİMLERDE HALK KATILIMI: TOKAT İL
MERKEZİNDE UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA

Hazırlayan
Halim Emre ZEREN

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ

TOKAT – 2007

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada katkılarından dolayı, başta tez danıőmanım Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ'a, yardımlarından dolayı kadim dostum Yunus GÜVERİ'ye, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı öğretim üyelerine ve aileme çok teşekkür ederim.

Haziran, 2007

Halim Emre ZEREN

ÖZET

Demokrasi, günümüzde hemen her toplumun benimsediği bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokrasinin varlığı, halkı zaman içerisinde yönetime dâhil olmaya zorunlu hale getirmektedir. Küreselleşme ve teknolojinin de etkisiyle çevresine duyarsız kalamayan halkın yönetime katılım zorunluluğu, temsili demokrasinin yetersizliğini ortaya çıkarmıştır.

Yerel yönetimlerin halka yakınlığından ve yöneten - yönetilen ilişkilerinin gelişimine uygun zeminler sağlamasından dolayı; halk katılımının etkilerinin bu birimlerde etkin olarak görüleceği düşünülmektedir.

Seçimlere katılım gibi geleneksel katılım yöntemlerinin yanında; halk toplantıları, ombudsman, mahalle toplantıları vs. gibi yöntemlerle katılım bilinci güçlendirilmeye çalışılmakta, halkın yönetime dahil edilmesi istenmektedir. Katılımın; yönetimin meşruiyeti açısından bir hayli önemli olduğu düşünülmektedir.

Dünya üzerindeki birçok yönetim sisteminde halk egemenliğinin artarak sürdürülmesi için, halkın yönetim faaliyetlerine dâhil olması kaçınılmazdır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Yerel Yönetimler, Katılım, Halk Katılımı.

ABSTRACT

Democracy is met as value that is accepted almost every public. Democracy's existence forces public being a part of management. By the effect of globalism and technology, public that cannot be unsensitive to their environment, their participation to management reveal democracy's insufficiency.

By the positive effect of public participation to the management, local administration's closeness to the public and preparing suitable place for the relationship of the people that manage and that are managed.

Besides traditional methods as participating to the election, public meetings, ombudsman, neighborhood meetings and etc work for strengthen the conscience of management participation, want to include public to the management.

It is inevitable that public's participation to management for continuing public sovereignty, by the act of public is sovereignty in parliament systems.

Key Words: Democracy, Local Administration, Participation, Public Participation

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	4
3. DEMOKRASİ VE KATILIM.....	6
3.1. Demokrasi Kavramı.....	6
3.1.1. Demokrasi.....	6
3.1.2. Demokrasi Türleri.....	7
3.1.2.1. Otoriter Demokrasi.....	7
3.1.2.2. Hukuksal Demokrasi.....	8
3.1.2.3. Çoğulcu Demokrasi.....	8
3.1.3. Demokrasinin Temel Kavramları.....	8
3.1.3.1. Özgürlük.....	8
3.1.3.2. Eşitlik.....	9
3.1.3.3. Halkın Egemenliği.....	10
3.1.3.4. Çatışma ve Uzlaşma.....	10
3.1.3.5. Yurttaş ve Katılımcı Demokrasi.....	11
3.1.3.6. Yurttaşın Demokratikleştirilmesi.....	11

3.2. Siyasal Katılım.....	12
3.2.1. Kavram ve Tanım.....	12
3.2.2. Siyasal Katılım Biçimleri.....	13
3.2.2.1. Olağan Katılım.....	14
3.2.2.2. Olumsuz Katılım.....	15
3.2.2.3. Katılmama.....	15
3.2.3. Katılımın İşlevi ve Amacı.....	15
3.2.4. Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler.....	16
3.2.4.1. Cinsiyet ve Siyasal Katılım.....	16
3.2.4.2. Eğitim ve Siyasal Katılım.....	18
3.2.4.3. Meslek ve Siyasal Katılım.....	19
3.2.4.4. Sosyo-ekonomik Durum ve Siyasal Katılım.....	19
3.2.4.5. Yaş ve Siyasal Katılım.....	20
3.2.4.6. Kentleşme ve Siyasal Katılım.....	21
3.2.4.7. Kitle İletişim Araçları ve Siyasal Katılım.....	22
3.2.4.8. Örgüt Üyeliği ve Siyasal Katılım.....	23
3.2.4.9. Psikolojik Faktörler ve Siyasal Katılım.....	23
3.2.4.10. Siyasal Faktörler ve Siyasal Katılım.....	24
4. YEREL YÖNETİMLER VE KATILIM.....	25
4.1. Yerel Yönetimler.....	25
4.1.1. Tanım.....	25
4.1.1.1. Merkezden Yönetim İlkesi.....	26
4.1.1.2. Yetki Genişliği İlkesi.....	26
4.1.1.3. Yerinden Yönetim İlkesi.....	27

4.1.2. Yerel Yönetimlerin Niteliği Ve Önemi.....	28
4.1.3. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi.....	30
4.1.4. Anayasalarımızda Yerel Yönetimler.....	36
4.1.4.1. 1876 Anayasası (Kanun-i Esasi)	36
4.1.4.2. 1921 Anayasası.....	37
4.1.4.3. 1924 Anayasası.....	39
4.1.4.4. 1961 Anayasası.....	39
4.1.4.5. 1982 Anayasası.....	40
4.1.5. Yerel Yönetimlerde Özerklik ve Denetim.....	41
4.1.5.1. Özerklik.....	41
4.1.5.2. Denetim.....	42
4.1.6. Yerel Yönetim Türleri.....	45
4.1.6.1. Köyler.....	45
4.1.6.1.1.Köy İdarelerinin Görevleri.....	47
4.1.6.1.2. Köy İdaresinin Organları.....	47
4.1.6.2. İl Özel İdareleri.....	48
4.1.6.2.1. İl Özel İdarelerinin Görevleri.....	49
4.1.6.2.2. İl Özel İdaresinin Organları.....	51
4.1.6.2.2.1 Vali.....	51
4.1.6.2.2.2. İl Genel Meclisi.....	52
4.1.6.2.2.3. İl Encümeni.....	52
4.1.6.3.Belediyeler.....	53
4.1.6.3.1. Belediyelerin Görevleri.....	54
4.1.6.3.2. Belediyelerin Organları.....	56

4.1.6.3.2.1. Belediye Meclisi.....	56
4.1.6.3.2.2. Belediye Encümeni.....	56
4.1.6.3.2.3. Belediye Başkanı.....	57
4.1.6.4. Büyükşehir Belediyeleri.....	58
4.1.6.4.1. Büyükşehir Belediyesinin Görevleri.....	58
4.1.6.4.2. Büyükşehir Belediyesinin Organları.....	59
4.1.6.4.2.1. Büyükşehir Belediye Meclisi.....	60
4.1.6.4.2.2. Büyükşehir Belediye Encümeni.....	60
4.1.6.4.2.3. Büyükşehir Belediye Başkanı.....	60
4.2. Yerel Yönetimlerde Halk Katılımı.....	61
4.2.1. Yerel Yönetimlerde Katılımın Gerekliliği.....	64
4.2.2. Yerel Yönetimlerde Halk Katılımının Yöntemleri.....	65
4.2.2.1. Seçim.....	68
4.2.2.2. Kamuoyu Yoklaması.....	70
4.2.2.3. Halk Oylaması.....	71
4.2.2.4. Sivil Toplum Örgütleri.....	73
4.2.2.5. Mahalle Toplantıları	74
4.2.2.6. Muhtar Toplantıları.....	75
4.2.2.7. Semt Danışma Merkezleri (Sedam)	75
4.2.2.8. Ombudsman.....	76
5. MATERYAL VE YÖNTEM.....	77
5.1. Araştırmanın Amacı.....	77
5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	77

5.3. Araştırma Yöntemi.....	77
5.3.1. Araştırma Örneklemi.....	78
5.3.2. Veri Toplama Aracı.....	78
6. BULGULAR.....	79
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	140
KAYNAKLAR.....	143
EKLER.....	147
ÖZGEÇMİŞ.....	150

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 6.1. Ankete Katılanların Mesleklere Göre Dağılımı.....	79
Tablo 6.2. Ankete Katılanların Yaşa Göre Dağılımı.....	79
Tablo 6.3. Ankete Katılanların Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	80
Tablo 6.4. Ankete Katılanların Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı.....	80
Tablo 6.5. Ankete Katılanların Gelir Seviyelerine Göre Dağılımı.....	81
Tablo 6.6. Meslek ve Gelir Dağılımı.....	82
Tablo 6.7. Meslek ile Gelir Dağılımı Arasındaki İlişki.....	82
Tablo 6.8. Ankete Katılanların Alt Yapı Ve Kanalizasyon Sorunuyla İlgili Düşünceleri.....	83
Tablo 6.9. Ankete Katılanların Çöp Sorunu ile İlgili Düşünceleri.....	83
Tablo 6.10. Ankete Katılanların Çevre Kirliliği ile İlgili Düşünceleri.....	84
Tablo 6.11. Ankete Katılanların Konut Sorunu ile İlgili Düşünceleri.....	84
Tablo 6.12. Ankete Katılanların Su Sorunuyla İlgili Düşünceleri.....	85
Tablo 6.13. Ankete Katılanların Park ve Yeşil Alanların Yetersizliği Sorunuyla İlgili Düşünceleri.....	85
Tablo 6.14. Ankete Katılanların Otopark, Trafik ve Ulaşım sorunu ile İlgili Düşünceleri.....	86
Tablo 6.15. Ankete Katılanların Kültürel Faaliyetler ile İlgili Düşünceleri.....	86
Tablo 6.16. Hizmetlerden Memnunluk.....	87
Tablo 6.17. Kentsel Hizmetlerin Yeterliliği.....	87
Tablo 6.18. Belediye Kararlarında Halka Danışılması.....	88
Tablo 6.19. Muhtarı Tanıma.....	88

Tablo 6.20. Belediye başkanıyla görüşme.....	89
Tablo 6.21. Halka Yakın Yerel Yönetici.....	89
Tablo 6.22. Belediyeye Şikâyet.....	90
Tablo 6.23. Dilekçe Verme.....	91
Tablo 6.24. Telefon Etme.....	91
Tablo 6.25. Yetkililerle Yüzyüze Görüşme.....	92
Tablo 6.26. Başkanla Görüşme	92
Tablo 6.27. Belediye Personeli Tanıdıklarından Yardım Alma.....	92
Tablo 6.28. Kentsel Sorunlar İçin Zaman Ayırma.....	93
Tablo 6.29. Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılımı.....	94
Tablo 6.30. Sivil Toplum Kuruluşlarına Üyelik.....	94
Tablo 6.31. Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışma.....	95
Tablo 6.32. Siyasi Partilere Üyelik.....	95
Tablo 6.33. Mahalledeki Hizmetler İçin Gönüllü Çalışma.....	96
Tablo 6.34. Belediyede Gitme.....	96
Tablo 6.35. Belediyede İş Görme Yöntemi.....	97
Tablo 6.36. İmza Kampanyasına Katılım.....	97
Tablo 6.37. Tokat'ta Oturma.....	98
Tablo 6.38. Katılım- Etkinlik İlişkisi.....	98
Tablo 6.39. Belediyeye Güven.....	99
Tablo 6.40. Katılım Yeterliliği.....	99
Tablo 6.41. "Başına Bir Şey Gelirse?" Korkusu.....	100
Tablo 6.42. Halkın Haklarının Farkında Olmaması.....	100
Tablo 6.43. "Böyle Gelmiş Böyle Gider" Düşüncesi.....	101

Tablo 6.44. Geçim Sıkıntısı.....	101
Tablo 6.45. Tokat'ta Yaşam.....	102
Tablo 6.46. Eğlence ve Dinlenme Yerleri.....	102
Tablo 6.47. Yerel Yöneticilere Yakınlık.....	103
Tablo 6.48. Sanatsal ve Kültürel Faaliyetler.....	104
Tablo 6.49. Meslek ve Halka Danışma.....	105
Tablo 6.50. Meslek ve Halka Danışma İlişkisi.....	105
Tablo 6.51. Yaş ve Halka Danışma.....	106
Tablo 6.52. Yaş ve Halka Danışma İlişkisi.....	106
Tablo 6.53. Eğitim ve Halka Danışma.....	108
Tablo 6.54. Eğitim ve Halka Danışma İlişkisi.....	108
Tablo 6.55. Gelir ve Halka Danışma.....	109
Tablo 6.56. Gelir ve Halka Danışma İlişkisi.....	110
Tablo 6.57. Cinsiyet ve Halka Danışma.....	111
Tablo 6.58. Cinsiyet ve Halka Danışma İlişkisi.....	111
Tablo 6.59. Tokat'ta Yaşama ve Halka Danışma.....	112
Tablo 6.60. Tokat'ta Yaşama ve Halka Danışma İlişkisi.....	113
Tablo 6.61. Meslek ve Belediyeye Şikâyet.....	114
Tablo 6.62. Meslek ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi.....	114
Tablo 6.63. Yaş ve Belediyeye Şikâyet.....	115
Tablo 6.64. Yaş ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi.....	116
Tablo 6.65. Eğitim ve Belediyeye Şikâyet.....	117
Tablo 6.66. Eğitim ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi.....	117
Tablo 6.67. Gelir ve Belediyeye Şikâyet.....	118

Tablo 6.68. Gelir ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi.....	119
Tablo 6.69. Cinsiyet ve Belediyeye Şikâyet.....	119
Tablo 6.70. Cinsiyet ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi.....	120
Tablo 6.71. Tokat'ta Yaşama ve Belediyeye Şikâyet.....	121
Tablo 6.72. Tokat'ta Yaşama ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi.....	122
Tablo 6.73. Meslek ve Memnuniyet.....	123
Tablo 6.74. Meslek ve Memnuniyet İlişkisi.....	123
Tablo 6.75. Yaş ve Memnuniyet.....	124
Tablo 6.76. Yaş ve Memnuniyet İlişkisi.....	125
Tablo 6.77. Eğitim ve Memnuniyet.....	125
Tablo 6.78. Eğitim ve Memnuniyet İlişkisi.....	126
Tablo 6.79. Gelir ve Memnuniyet.....	127
Tablo 6.80. Gelir ve Memnuniyet İlişkisi.....	127
Tablo 6.81. Cinsiyet ve Memnuniyet.....	128
Tablo 6.82. Cinsiyet ve Memnuniyet İlişkisi.....	128
Tablo 6.83. Tokat'ta Yaşama ve Memnuniyet.....	129
Tablo 6.84. Tokat'ta Yaşama ve Memnuniyet İlişkisi.....	130
Tablo 6.85. Tokat'ta Yaşama ve Yaşam Şartları.....	131
Tablo 6.86. Tokat'ta Yaşama ve Yaşam Şartları İlişkisi.....	132
Tablo 6.87. Tokat'ta Yaşama ve Eğlence-Dinlenme Yerlerinin Yeterliliği.....	133
Tablo 6.88. Tokat'ta Yaşama Ve Eğlence-Dinlenme Yerlerinin Yeterliliği İlişkisi...	134
Tablo 6.89. Tokat'ta Yaşama ve Sanatsal Faaliyetlerin Yeterliliği.....	135
Tablo 6.90. Tokat'ta Yaşama ve Sanatsal Faaliyetlerin Yeterliliği İlişkisi.....	136

1.GİRİŞ

Dünyada demokrasi düşüncesi, günden güne etkisini arttırmaktadır. Günümüzde neredeyse bütün toplumlarda demokrasinin anayasal olarak benimsendiği görülmektedir.

Küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin de etkisiyle demokrasi uygulamaları, değişen dünya düzenine ayak uydurmak durumunda kalmıştır. Temsili demokrasinin eksiklikleri görülmüş, doğrudan demokrasi araçlarının temsili demokrasinin oluşturduğu boşlukları doldurması çalışmaları hız kazanmıştır.

Doğrudan demokrasinin uygulama alanı bulabileceği yerler, halka en yakın olan yönetsel birimler olan yerel yönetimlerdir. Halkın yönetim faaliyetlerine katılımının azami düzeyde sağlanacağı birimler olan yerel yönetimlerin demokrasiye yapacağı katkılar sayesinde halkın siyasete olan ilgisinin de artacağı düşünülmektedir.

Dünya üzerindeki gelişimini tamamlamış ve gelişmekte olan ülkeler arasında yaygın olarak kabul gören bir diğer görüş de kentsel siyasete ilginin günden güne artmasıdır. Günümüzde yerel siyasetin ülke siyasetine de ciddi anlamda katkılar yaptığı görülmüş, dolayısıyla yerel siyasetin etkinliğinin artırılması çabaları yaygınlaştırılmıştır.

Çukurçayır (1999:5)'a göre, kent yaşanılır değilse, ülke de yaşanılır değildir. Yönetim halkla bütünleşemiyorsa, halk yönetsel eylem ve işlemlerin yaşam kalitesini arttırmaya yönelik olduğu yönünde bir inanç taşıyorsa, yönetimin meşruiyeti oldukça tartışmalı demektir.

Temsili demokrasinin sunduğu sınırlı katılım yöntemlerine, çeşitli halk gruplarının katılımını sağlayacak ilave katılım enstrümanlarıyla destek verilmesinin ve

bu yolla yerel halk katılımının yaygınlaştırılmasının ülke siyasetine çok önemli katkılar yapacağı düşünülmektedir.

Katılımın vatandaşa yükleyeceği 'sorumluluk' ve 'kentli olma' düşüncesinin kentleşme sürecine de olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Vatandaşlara sağlayacağı 'yönetime dâhil olma ve kendine güven' düşüncesinin kişisel gelişim süreçlerini olumlu yönde etkileyeceği muhtemel görünmektedir.

Yerel yönetimlerin vatandaşlara sağlayabileceği katılım olanaklarının halk tarafından karşılanış ve algılanış şeklinin, yerel yönetimlerin etkinliğine yapacağı katkıların ve karşılıklı etkileşim sürecinin araştırılması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın bir başka amacı da, yerel yönetimlerde katılımın, demokrasinin işlevselleştirilmesi açısından sahip olduğu değerlerin incelenmesidir. Bu noktadan hareketle; çalışmada katılımcı demokrasi kültürünün uygulanabilirliği ve ülkemizdeki yerel yönetim şeklinin buna ne derece elverişli olduğu incelenmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde, demokrasi ve katılım kavramları incelenmektedir.

İkinci bölümde, katılımın yerel yönetimlerle ilişkisi incelenmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla yerel yönetimlerin tanımı yapıldıktan sonra Türkiye'deki yerel yönetimlerin tarihi gelişimi ve Türkiye'deki yerel yönetim türleri incelenmektedir. Yerel katılımın gerekliliği ve katılım yöntemlerine vurgu yapılmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Tokat il merkezinde halkın yerel yönetimlere katılımı ve katılım duyarlılığının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla yapılan anket sonucunda elde edilen verilere Frekans Analizi ve Ki Kare Testi (Chi-Square Test) uygulanmıştır. Yapılan analiz ve testlerin sonucu tablolar halinde sunulmuş ve

açıklamaları yapılmıştır. Testlerin ve analizlerin sonuçlarına göre, halkın demografik özelliklerine bağlı olarak üretilen hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığı incelenmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Keleş (2000)'in “Yerinden Yönetim ve Siyaset” eserinde yerel yönetimlerin tanımı, varlık nedenleri ve türleri ayrıntılı olarak anlatılmış, bazı ülkelerdeki yerel yönetim modellerinden bahsedilmiştir. Yerel yönetimlerin Türkiye'deki tarihi de açıklanmış; il, köy, belediye ve anakent yönetimleri anlatılmış, devlet ve yerel yönetim ilişkileri; yönetsel ve siyasal olarak ele alınmıştır.

Yerel yönetim birlikleri ve belediye işletmelerine ayrıntılı olarak değinildikten sonra; yerel yönetimlerde yeniden düzenleme çalışmalarına da yer verilmiştir.

Eryılmaz (2001)'a ait Kamu Yönetimi adlı eserde; kamu yönetiminin tanımı, kamu yönetimi düşüncesinin gelişimi, örgütlenmesi ve yönetimin yapısı ile ilgili ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Eserde merkezi yönetim ve yerel yönetimler ile ilgili aydınlatıcı bilgiler verilmekte, yerel yönetim kuruluşları açıklanmaktadır. Eserde, yönetimin denetlenmesi ile ilgili aydınlatıcı bilgiler bulunmaktadır.

Diğer bir çalışma ise, Çukurçayır (1999)' a ait “Yerel Yönetimler ve Katılım: Halkın Katılım Duyarlılığı ve Katılım Yolları Açısından Konya Örneği” konulu doktora tezidir. Bu çalışmada, demokrasi, katılımcı demokrasi, siyasal katılım ve katılımın işlevleri konuları ele alınmış; yerel düzeyde katılım ve Türkiye'deki yerel katılım incelenmiştir. Konya'da yerel yönetime katılım ve katılım duyarlılığı da incelenmiştir. Uygulanan örneklem yöntemi, çalışmamız için yol gösterici nitelik taşımaktadır.

Bu konudaki diğer bir çalışma ise, Çetiner (2001)'in hazırladığı “Türkiye'de Siyasal Katılım: Anayasal ve Kavramsal Bir İnceleme” isimli yüksek lisans tezidir. Bu eser; siyasal katılım kapsamında 1982 Anayasasını ve anayasada yapılan değişiklikleri inceleme konusu yapmıştır. Siyasal katılım olgusu incelenmiş, bu kapsamda siyasal katılımın tanımı, biçimleri, siyasal katılımı etkileyen faktörler ele alınmış, Türkiye'deki

anayasalar incelenerek, özellikle 1982 Anayasasının “halk katılımına ne derece imkân sunduğu” sorusunun cevabı bulunmaya çalışılmıştır.

Sarıkoce (2002)’ye ait olan “Yerel Yönetimlerde Katılım ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde “Beyaz Masa Uygulaması” adlı yüksek lisans tezinde; yerel yönetim kavramı ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bağlamda, dünyadaki ve Türkiye’deki uygulama biçimleri karşılaştırılmış, son yıllarda halkın yönetime katılımını daha da aktif hale getirmeye yönelik olan uygulamalara değinilmiştir. İstanbul’da 1994 yılındaki “Beyaz Masa” uygulaması incelenerek halk katılımını etkileme düzeyi araştırılmıştır.

1984–1989 yılları arasında Tokat Valiliği görevi yapmış olan Recep Yazıcıoğlu (2000) ‘Bu Sistem Değişmeli’ adlı eserinde; yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasını konu almaktadır. Kalkınma planlarında ve siyasi parti programlarında yerel yönetimler incelenmektedir. Önerilerin ve örnek uygulamaların bulunduğu eserde 1994–1998 yılları arasında, Tokat ilinde yapılan pilot uygulama anlatılmaktadır.

Arıkboğa (1998)’ya ait “Yerel Yönetimler, Katılım ve Mahalle Muhtarlığı” başlıklı yüksek lisans tezi de yerel yönetimleri ve yönetime katılım yöntemlerini incelemesi açısından yol gösterici nitelik taşımaktadır.

Eserde; merkezden yönetim, yerinden yönetim vs. gibi yönetim ilkeleri açıklanmış, yerel yönetimlerin konumları ve işleyişleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Merkezi yönetim- yerel yönetim ilişkilerinin ayrıntılı olarak anlatılmasının ardından yerel yönetim ve halk ilişkilerine vurgu yapılmıştır.

3. DEMOKRASİ VE KATILIM

3.1. Demokrasî Kavramı

3.1.1. *Demokrasî*

Demokrasî, klasik olarak halkın kendisini, kendi temsilcileri eliyle yönetmesi şeklinde tanımlanabilir. Bu sistemin işleme için; halkın kendi eliyle oluşturduğu yönetim gücüne bazı yetkiler verirken; bazı haklar elde etmesi ve bazı yükümlülükleri de üstlenmiş olması gerektiği düşünölmektedir.

Günümüzde, bu kavramın sınırlarını tam anlamıyla çizebilmek mümkün olmamakla birlikte; çeşitlilik arz etmesine rağmen, diğér yönetim şekillerine nazaran en çok kabul gören yönetim şekli olduğu söylenebilir.

Sartori (1993:7-8); “ İnsanlar 1940'lara gelinceye değin, ister beğensinler, ister beğenmesinler, demokrasinin ne olduğunu biliyorlardı; o tarihten beri hepimiz demokrasîyi beğendiğimizi, ondan hoşlandığımızı ileri sürüyoruz ama artık onu ne biliyor, ne anlıyor, ne de üzerinde anlaşıyoruz. Onun için tipik bir demokrasî çağında yaşıyoruz.” ifadeleri ile demokrasinin günümüzdeki çeşitliliğine dikkat çekmektedir.

Demokrasiden bahsedebilmek için, toplumun tamamıyla alâkalı temel kararları almaya halkın yetkili olması gerekmektedir.

“İdeal bir demokrasîde halkın isteklerini tam olarak karşılayan bir yönetim vardır. Bu yönetim halkın tercihleri doğrultusunda oluşur ve halkın tercihlerine bağılı olarak etkinlikte bulunur. Bu gerekleri tam olarak karşılayan bir demokrasî insanlık tarihi boyunca ulaşılamayan ve belki de ulaşılamayacak olan bir düştür. Ancak, ulaşılmak istenen bir düştür.” (Lijphard, 1986: 1)

Günümüzde demokrasî tanımı, tarihsel gelişimi ve sürekli değışkenlik gösteren dünya düzeni düşünöldüğünde ‘demos’ ve ‘kratos’ kelimelerinin birlikteliğinden

anladığımızdan farklılıklar gösterdiği söylenebilir. Yıldız (1996:3)'a göre; “Uzunca bir süre ‘kent devleti’ demokrasisi, halkın yönetime doğrudan katılımına dayalı bir tür ‘yerel siyasi düzen’ olarak algılanmıştır. Günümüzün temsili, dolaylı “ulus-devlet” demokrasisi tipi 19. yüzyılın bir ürünüdür ve gerek işleyişi, gerekse boyutları açısından tarihsel köklerinden önemli farklılıklar göstermektedir.

Çukurçayır (1999:1)'a göre; “Bugün, bazı krallıklar ve çağdaş siyasal-toplumsal yapılara henüz uyum sağlayamamış kabileler dışında, demokrasiyi anayasal bir norm olarak benimsemeyen bir devlet ve toplum bulmak oldukça güçtür.”

Demokrasinin; yaşanış ve anlaşılış şekli çeşitlilik göstermesine rağmen, dünyada yaygın bir şekilde kabul gören ve halk iradesinin gelişimine küreselleşme olgusuyla sürekli destek vermesinden dolayı etkinliğini günden güne arttıran bir yönetim şekli olduğundan bahsedilebilir.

3.1.2. *Demokrasi Türleri*

Demokratik sistemler; uyguladıkları politikalara göre çeşitlilikler göstermektedirler. Barber (1995: 185)'a göre demokrasi türleri, kaynaklarına göre ayrılmaktadır. Bu ayrıma göre demokrasi türlerinin kısaca ele alınmasında fayda görülmektedir.

3.1.2.1. *Otoriter Demokrasi*

Bu tür demokrasilerde, merkezi bir yönetim bulunmaktadır. Bu yönetimi belirleyen halktır. Ancak yönetim yürütme erkini elinde bulundurur ve bu gücü siyasi bir elit vasıtasıyla kullanır. Bu elitin üstünlüğü görülmektedir. Eşitlikçi değildir ve zayıf bir yurttaşlık temeline dayanmaktadır.

3.1.2.2. *Hukuksal Demokrasi*

Bu demokrasi türünde; yargının gücü etkindir ve bu gücün hükümet organları üzerine kısıtlama ve zorunluluklar koyduğu gözlenebilir. Bu demokrasi türü için de “Temsili bir yargı eliti egemendir.” denilebilir.

3.1.2.3. *Çoğulcu Demokrasi*

Özgürlük kavramının öncelendiği bu sistemde, özel çıkarların, kamusal çıkarları da beraberinde getireceği düşünülmektedir. Bu demokrasi türü de temsil ilkesine dayanır. Ancak; halk egemenliğinin kullanımının dönemsel bir nitelik taşıması açısından demokrasiyi sınırlandırmaktadır.

Bu sistem; halkı oy kullanma dönemleri dışında siyasal süreç dışında tutsa da, halkın farklı kesimlerinin ve çoğunluğunun temsiline olanak vermektedir.

3.1.3. *Demokrasinin Temel Kavramları*

Özgürlük, eşitlik, halk egemenliği, gibi kavramlar demokrasinin temel değerleridir. Katılımla da doğrusal bir ilişki içerisindedirler. Bu gibi kavramlar, demokrasi için “olmazsa olmaz” denilebilecek bir nitelik taşırlar.

3.1.3.1. *Özgürlük*

Özgürlük, her şeyden önce, egemen devletin karşısında ya da birey üzerinde egemenlik kurmak isteyen oluşumlar karşısında özgür davranabilmektir. Siyasal düşüncenin merkezinde yer alan özgürlük olgusu demokrasinin işlerliği için vazgeçilmezdir.

Bireysel özgürlük kavramının da; bireylerin devlet karşısında özgür olmalarının yanı sıra, onunla ilgili etkinliklere katılabilmelerini ve oluşumuna katkıda bulunabilmelerini ifade ettiği düşünülmektedir.

J.Stuart Mill; tek tek bireylerin düşüncelerini yayabilmelerinin ve bu özgürlüğe sahip olabilmelerinin, yanlışların kurumsallaşmasını ve çoğunluğun diktatörlüğünü önleyeceğini savunmuştur. Çünkü bu durum, sadece bireyler için düşünülemez. Topyekûn düşünüldüğünde; demokratik ussallığın geliştirilmesi için de korunması ve özendirilmesi gerekmektedir.

Özgürlük; bilinçli karar verebilme gücü, bireylerin somut bir özgür alana sahip olması, toplumun çeşitliliği, düşüncelerin, yaklaşımların, çıkarların çokluğu gibi değerlerle yaşar, bireysel sorumluluklarla var olur. (Çukurçayır, 1999:18)

Ancak bu durumun, ayrışmanın ve tartışmanın ortadan kalkacağı anlamını taşımadığı düşünülmektedir. Tartışmayla bireysel yaşamın anayasal temelleri oluşturulabilir ve demokratik kuramsallaşma etkin olarak başarılabilir.

Bireylerin hak ve özgürlüklerinin zaman zaman çığnendiğine şahit olsak da, demokrasinin kişi hak ve özgürlüklerinin güvencesi olduğu söylenebilir. Demokratik sistemler; bireylerin hak ve özgürlüklerinin genişlemesine ve daha da artırılmasına olanak vermektedirler.

3.1.3.2. Eşitlik

Demokratik sistemlerde halkın bütünü, yasalar önünde eşittir ve kimse bir diğerdenden daha fazla hak elde edemez. Bu durumu hukuk düzenler. Örneğin; seçim dönemlerinde, toplumdaki bütün bireylerin kullandıkları oylar eşittir.

Demokrasilerde; halkın tamamının yasalar önünde eşitliği temel bir ilkedir. Bu ilkenin zaman zaman göz ardı edildiği görülse de; demokrasinin eşitlik ilkesine işlerlik kazandırmaya müsait bir yapısının bulunduğu bilinmektedir. Her şeyden önemlisi demokratik yurttaşlığın temelinde yasalar önünde eşitlik vardır.

Bir bireyin inancı, kökeni, dili, dini, ırkı, mezhebi... vs. ne olursa olsun demokratik sistemlerde yasalar önünde diğerleriyle eşittir ve bu ilke demokrasiyi yönetim biçimi olarak benimsemiş bir çok ülkede anayasal bir kurum olarak somutlaşmıştır.

3.1.3.3. *Halkın Egemenliği*

Yönetim biçimi demokrasi olan toplumlarda mutlak egemen halktır. Bu durum, birçok devletin anayasalarında da temel bir kural olarak bulunmaktadır.

Halk, egemenliğini temsilciler eliyle de kullanabilir. Bu durum halk egemenliğinden vazgeçildiği anlamını taşımamaktadır. Egemenlik; parlamento ve meclisler eliyle kullanılabilirdiği gibi, başka birçok yöntemle de kullanılabilir.

Çukurçayır (1999:21)'a göre katılım; halk egemenliğinin somutlaştırılması bakımından ayrı bir değer taşır. Bu egemenlik; belli bir sınıfın, ırkın ya da toplumsal bir hareketin egemenliği değildir. Bireylerin, kamusal araçların belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi sürecine katılabilmesi, egemen olabildiğince tek tek bireylerce kullanılması, belli bir toplumsal tabakanın ya da çıkar grubunun egemenlik kurma tehlikesini önler.

3.1.3.4. *Çatışma ve Uzlaşma*

Bir toplumdaki bireyler arasında farklılıklar olması kaçınılmazdır. Farklılıkların kaçınılmaz olduğu bir düzende; bunlara rağmen yaşanabilir bir ortam bulabilmenin önemli olduğu düşünülmektedir.

Demokrasinin amacının; sosyal sorunların çözümünde, olabildiğince geniş bir sosyal taban oluşturarak; özgür eleştiri ve hoşgörüyeye dayanan bir tartışma ortamı sağlayabilmek ve toplumsal çatışmaları çözebilecek şekilde sorun çözme yeteneğine

sahip olmak olduğu söylenir. Uzlaşma sağlayabilmek için de ilke olarak eşit katılım şansının varlığından söz edilebilir.

3.1.3.5. *Yurttaş ve Katılımcı Demokrasi*

Yurttaş olmak, kamusal bir takım haklara ve ödevlere sahip olmak anlamına gelmektedir. Sarıbay (1992:87–88)’a göre: Yurttaşın bireysel çıkarlarını korumasının yolu toplumdan ve toplumsal çıkarları korumasından geçmektedir.

Bu anlamda demokratik yurttaşlık, seçimlere katılımktan öte bir anlam taşımaktadır. Seçimler demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur. Ancak; katılımı sadece seçimle sınırlamak, katılım hakkını yalnızca ayrıcalıklı gruplara vermek anlamına gelebilir ve bu yurttaşlığın anlamını daraltabilir. Yurttaşlık toplum içinde katılım sayesinde bir anlam kazanır. (Çukurçayır, 1999:25)

3.1.3.6. *Yurttaşın Demokratikleştirilmesi*

Yönetime ve karar alma sürecine katılım her yurttaşın yapması istenilen bir davranıştır. Bu durumun, yurttaşların niteliğinin belirlenmesini sağladığı düşünülmektedir.

Katılım yalnızca siyasal sistemle alâkalı bir sorun değil, daha çok yurttaşla ilgili bir sorundur. Katılım, yurttaş olmanın önemli bir ölçütü ve göstergesidir. (Çukurçayır, 1999:26)

Katılım davranışının etkinliği, siyasal sisteme canlılık ve işlerlik kazandıracığı gibi; yurttaşların da içinde yaşadıkları sistemi şekillendirebilmeleri açısından çok önemlidir. Zira yurttaşların siyasal kararların alınmasındaki katılım davranışının birçok ülkede gelenekselleştiği gözlemlenmektedir.

3.2.Siyasal Katılım

3.2.1. *Kavram ve Tanım*

Bu kavram, yöneten- yönetilen ayrımının ortaya çıktığı zamana kadar geriye götürülebilir. Katılım; siyasetin daha belirgin kurallarla yürütüldüğü günümüzde; toplumlar için “olmazsa olmaz” denilebilecek bir nitelik kazanmıştır.

Geniş halk kitlelerinin birçok ülkede sandık başına giderek oy kullandıkları çağımızda, siyasal katılım olayına iki yaklaşım söz konusudur. Bunlardan biri; siyasal katılımı modernleşmenin bir göstergesi olarak ele alan yaklaşımdır. İkincisi ise; siyasal katılıma kişisel çözümlene düzeyinde yaklaşan ve kişiyi oy vermeye, sorunlarını siyasal mercilere yansıtmaya, siyasal gösterilerde yer almaya, kısacası tam bir siyasal katılıma iten nedenlerin araştırılmasıdır. (Kalaycıoğlu,1983:9)

Siyasal katılımı ilgili bugüne kadar birbirinden farklı birçok tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlarda siyasal katılım bir ‘eylem’ olarak yer aldığı dikkati çekmektedir. Bazı siyaset bilimcilerin katılım tanımlarına değinmenin konuya farklı bakış açıları kazandıracağı düşünülmektedir.

Siyasal katılım, toplum üyesi kişilerin (vatandaşın) siyasal sistem karşısında durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır. Bu sadece seçimlerde oy kullanmaktan ibaret değildir. Basit bir meraktan yoğun bir eyleme kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyet alanını kapsar. (Kapani,1997:130-131)

Kalaycıoğlu (1984:200–201)’da siyasal katılımı bir davranış olarak tanımlamaktadır. Bu davranış, bireyin kendisi için öznel bir anlamı olan bir davranıştır. Bireyin siyasal yaşama katılımından bahsedebilmek için davranışlarını otoritenin kararlarını etkilemek üzere yönlendirmesi gerekmektedir.

Çam (1994: 169), siyasal katılım tanımlamasında ilginç bir noktaya dikkat çeker. Siyasal katılımı, siyasal sistem içinde yurttaşların doğrudan ya da dolaylı olarak yöneticilerin seçimini ve kararlarını etkilemeyi amaç edinen eylemler bütünü olarak tanımlar.

Katılım konusundaki en kapsamlı tanım Myron Weiner tarafından derlenmiştir denilebilir. Diğerlerinden farklı olarak Weiner (1971:164), siyasal katılımı; “Başarılı ya da başarısız, örgütlü ya da örgütsüz, geçici ya da sürekli, meşru ya da meşru olmayan metodları kullanan, kamusal politikaların seçimini, kamusal işlerin yönetimini ve hükümet, yerel, ulusal düzeydeki siyasal liderlerin seçimini etkilemek niyetinde olan herhangi bir gönüllü eyleme karşılık gelir.” şeklinde ifade eder.

Katılım; bir eylem olarak, siyasi otoritelerin kararlarını etkileyebildiği ölçüde etkinliğe sahip olan ve siyasal sistem içindeki temel ilişkilerden birini oluşturan bir unsurdur.

3.2.2. Siyasal Katılım Biçimleri

Siyasal katılım davranışı bütün dünyada günden güne artan bir eğilim göstermektedir. Dolayısıyla katılımın anlamı ve katılım davranışının hayata geçirilişi çeşitlilik göstermektedir. Siyasal katılım, hem toplumdan topluma farklı biçimler kazanmakta, hem de aynı toplum içindeki bireylerin katılımı açısından farklı anlam ve biçimler kazanmaktadır.(Arı,1993:5)

Katılım, toplum içindeki bireylerin eğitim, kültür, sosyo-ekonomik vs. durumlarına göre değişiklikler göstermektedir. Katılım, birçok ölçüte göre biçimlendirilebilir. Aşağıda, katılım biçimleri konusu; olağan katılım, olumsuz katılım ve katılım şeklinde sınıflandırılacaktır.

3.2.2.1. Olağan Katılım

Toplumda yasal olarak kabul edilmiş yöntemlerle gerçekleştirilen katılım biçimi olarak değerlendirilebilir. Bunları; oy verme, seçimlerde aday olma, kamu yönetimine girme ve devlete karşı dava açma eylemleri olarak sıralayabiliriz.(Eroğul,1999:178)

Katılım denilince, şüphesiz ilk anda aklımıza “oy kullanma yöntemi”nin geleceği varsayılmaktadır. Katılım konusunda en çok verim alınan modelin bu olmasının, en kolay katılım yöntemi olmasıyla direkt olarak ilgili olduğu düşünülmektedir.

Oy kullanma, sistemin işlerliğini ve sürekliliğini sağladığından dolayı, birçok toplumda “zorunluluk” olarak görülmektedir. Anayasal konularda halkın oyuna başvurma isteğinin güçlenmesi ile oy verme şeklindeki katılım yöntemi daha büyük önem kazanmaktadır.(Çetiner,2001:4)

Oy kullanma kadar doğrudan olmasa da, bireysel katılımın dolaylı yolları da vardır. Bunlardan bazılarını anketlere katılım, dilekçe verme, mektup yazmak gibi örneklendirebiliriz. Günümüzde, hızla yayılan internet kullanımının da, bireysel katılıma olumlu yönde etkisinden bahsedilebilir.

Seçimlerde aday olmak, kamu hizmetlerine girmek, dava açmak gibi katılım yollarının da katılım ilişkilerinde, bireyi resmen taraf kıldığı ileri sürülmektedir.

Katılım yollarının bireyselliğinin yanında, bireylerin bir grup oluşturmak suretiyle siyasal sisteme katılımından da bahsedilebilir. Bunun en tipik örneği siyasal partilerdir. Siyasal partiler, demokratik dinamizmi teşvik eden en geniş çaplı örgütlerdir. Bunlar; hem bireysel düzlemde, hem de grupsal düzlemde sosyal kesimleri harekete geçirir ve siyasetle bütünleştirirler.(Powell,1990:158–159)

3.2.2.2. *Olumsuz Katılım*

Bu katılma biçimleri, mevcut siyasal düzene karşı gerçekleştirilen katılım yolları olarak değerlendirilmektedir. Olumsuzluğun en aşırısı toplumsal düzene karşı olumsuzluktur. İkincisi, siyasal sisteme karşıtlık, üçüncüsü de devletin aldığı kararlara ve giriştiği uygulamalara karşı olumsuzluktur. (Eroğul,1999:244)

Olumsuz katılım biçimleri bildiri yayınlamak, gösteri yürüyüşü yapmak, miting düzenlemek, barikatlar kurmak, toplu dilekçeler vermek gibi örneklendirilebilir. Bu eylemler her ne kadar siyasal düzen tarafından tasvip edilmiyor olsa da, ilgi çekiciliği ve gündem yaratmaya etkisi yönünden dikkate değer olduğu düşünülmektedir.

3.2.2.3. *Katılmama*

Tüm toplumlarda siyasal sistemin işleyişine müdahale etmek istemeyen bir kesim göze çarpmaktadır. Bunlar, çeşitli gerekçelerle yönetime katılmak istememektedirler ve bu topluluğun sayısı da birçok toplum için azımsanamayacak niteliktedir. Genel yaşam seviyesinin yükselmesi ve halkın yönetimle ilgili konuları fazla karmaşık bulması da bu durumun sebepleri arasında sayılabilmektedir.

3.2.3. *Katılımın İşlevi ve Amacı*

Siyasal katılımın, rejimden rejime önem sıralaması değişen, birçok işlevi vardır.

Kışlalı'ya göre (1993:86); hiçbir sonuç vermese bile, katılım yollarının açık bulunması, toplumsal gerilimi azaltıcı, yurttaşlık duygularını güçlendirici bir etki yapar.

Siyasal katılımın birçok amacı olduğu düşünülebilir. Bunlardan bazıları;

- Bireysel çıkarlarını korumak,
- Arkadaş edinmek,
- Çeşitli psikolojik tatminsizlikleri gidermek,

- Toplumda bir yere sahip olabilmek,
- Toplumdan soyutlanmamak isteği,
- Dünyaya anlam verebilmek isteği olduğu düşünülebilir.

(Yücekök,1987:28)

Katılımnın bazı işlevlerinden bahsedilecek olunursa;

- Toplumsal istemlerin ve siyasal yöneticilerin belirlenmesi,
- Çeşitli toplum kesimlerine temsil olanağı sağlaması,
- Toplumda belirli bir dengenin ve uzlaşmanın oluşumunu kolaylaştırması,
- Sistemin barışçı yollardan zaman içerisinde değişimine olanak verirken,

karşı güçleri sistemle bütünleştirmesi ve sistemi de bu anlamda güçlendirmesi,

- Siyasal sistemin ve toplumsal düzenin değişen koşullara göre kendilerini

yenilemelerine olanak vermesi şeklinde sıralanabilir. (Kışlalı,1993:187-188)

3.2.4. *Siyasal Katılımyı Etkileyen Faktörler*

Siyasal süreçte, bütün vatandaşların ilgi düzeylerinin aynı olduğundan bahsedilemese de, belirli değişken ve davranışlar bu süreçte etkilidir. Kişilerin siyasal sisteme karşı olan tutumlarını belirleyen, şekillendiren ve etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Gelir düzeyi, eğitim seviyesi, yaş, cinsiyet, kişilik v.b. gibi birçok etkenin bu konuda önem arzettiği görülmektedir. Aşağıda bu faktörler incelenmeye çalışılacaktır.

3.2.4.1. *Cinsiyet ve Siyasal Katılım*

Dünyada siyasal katılım söz konusu olduğunda görülmektedir ki; erkekler kadınlara göre ön plandadırlar. Eroğul'a göre (1999:107) "Gerek siyasal haklar, gerekse katılım hakları açısından genellikle her yerde erkekler ön sıraları işgal etmektedirler".

Bu durum; aslına bakılırsa ilginç görünmemektedir. Sosyal psikoloji araştırmalarında, her toplumda “kadına özgü” ve “erkeğe özgü” davranış kalıpları bulunmaktadır. “Erkeğe özgü” olan roller; eğitim, başarı, çalışkanlık, kontrollü saldırganlık, gibi öğeleri içerdii gibi, bu öğeler daha çok dış çevreyle ilintilidir. Buna karşılık; “kadına özgü” olan roller; aile, ev, akrabalık grubuna yönelik bütünleştirici ve uyarlamacı eğilimleri olan ancak mesleksi başarıyla ve dış dünyayla ilgili değil de, içsel yaşantıyla daha çok ilgilidir. (Kalaycıoğlu,1983:18)

Kalaycıoğlu (1983:19-20), bu konuyla ilgili üç hipotez öne sürmektedir. Bu hipotezler şunlardır:

- Kadınların erkeklerden daha düşük bir sosyo-ekonomik statüye sahip olmaları, siyasal yaşama daha az katılımları sonucunu getirir.
- Kadınlar, statüleri dolayısıyla erkeklere nazaran kitle iletişim araçlarından daha az yararlanırlar ve ilgileri daha az olması sebebiyle siyasal yaşama daha az katılırlar.
- Toplumun, kadından “aile-ev” ile ilgili bir rol beklentisi olduğundan dolayı, bunun dışındaki davranışların toplum tarafından uygun görülmeyeceği düşüncesi kadınları katılımın dışına itmektir.

Günümüzde “siyaset erkek işidir.” düşüncesi yavaş yavaş çürümekte olsa da, yine de siyasal hayatta kadının çekimsizliği kırılmamış görünmektedir. Kadının kamusal alanda çalışması uygun görülmekte, ancak karar alma mekanizmalarında etkin rol oynamasının henüz hazmedilemediği düşünmektedir.

3.2.4.2. Eğitim ve Siyasal Katılım

Birçok araştırmanın sonucu, eğitim seviyesinin siyasal katılım oranı ile doğru orantılı olduğunu göstermektedir. Çünkü eğitilmiş insanların siyasal faaliyetler için geçerli olabilecek beceri ve bilgiye daha kolay ulaşabileceği düşünülmektedir.

Eğitim; bireyin toplum içindeki yeri ve başarısıyla hükümet ve idarenin davranışları arasındaki ilişkileri kurmasına yardımcı bir etkidir. Eğitim, bireye toplumsal gelir ve statü sağlamaktadır. Eğitim, kişilerin siyasal olaylarla ilgili bilgi edinmelerini, edindikleri bilgileri yorumlamalarını, kendi toplumsal durumları ve sorunlarıyla bağlantı kurmalarını kolaylaştırdığı ölçüde siyasal katılım eğilimlerini de arttırmaktadır. (Acar,2002:42)

Eğitim, siyasal katılıma birtakım etkiler yapar. Bu etkileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Eğitim seviyesinin yükselmesi, siyasal katılımı bir yurttaşlık görevi haline getirir.
- Kişiye, çevresindeki kurumları ve yapıları mantıksal çerçevede kullanabilmek için inanç ve beceri kazandırır.
- Eğitim, bireye gelir ve toplumsal bir statü sağlar. Özellikle az gelişmiş ülkelerde bu durum daha belirgin olarak gözlemlenebilir.
- Eğitilmiş bireyler, kişisel yetenekler kazanma ve bu yetenekleri koruma konusunda daha çok beceriye sahip olurlar.
- Eğitilmiş insanlar siyasal çevrelerle ilişki kurmak bakımından katılım noktasında daha faaldirler.
- Eğitimli insanların dâhil oldukları grup ve sınıfların sayısı daha çok olacağından dolayı siyasal çevreleri daha geniş olmaktadır.(Kalaycıoğlu,1983:26-28)

3.2.4.3. *Meslek ve Siyasal Katılım*

Baykal, (1970:46) mesleğin siyasal davranışa etki edeceğini belirterek, mesleğin insana siyasal önemi olabilecek yetenekler kazandırmakla birlikte; belirli siyasal görüşten insanları bir araya getirerek, etkileşme imkanı yarattığını düşünmektedir.

Kışlalı (1993:32); bu konuda en etkin katılımın genellikle serbest meslek gruplarında görüldüğünü söyleyerek, iş çevresinin de siyasal katılım açısından önem taşıyabileceğini ifade etmektedir.

3.2.4.4. *Sosyo-ekonomik Durum ve Siyasal Katılım*

Sosyo-ekonomik durum, siyasal katılımı belirlemede şüphesiz çok etkin bir rol oynamaktadır. Toplumda, yüksek statüye sahip insanların, en fazla imkândan faydalandığı düşünüldüğünde; toplumdaki yerlerinin devamlılığını sağlamak amacıyla siyasal sistemi ve olayların gelişimini yakından takip etmeleri kaçınılmaz görünmektedir.

Özbudun (1975:49)'a göre;

- Sosyo-ekonomik eşitsizliğin siyasal katılımı azalttığı söylenebilir.
- Sosyo-ekonomik durumu düşük olan toplumlarda, sistem karşıtı radikal partiler yönünde bir katılım, yüksek olan toplumlarda ise siyasal sistemle daha özdeşleşmiş partiler yönünde bir katılım olduğu söylenebilir.
- Sosyo-ekonomik durumu gelişmiş toplumlarda, siyasal katılımın sınıfsal çıkarlara yönelik olduğu düşünülmektedir.

3.2.4.5. Yaş ve Siyasal Katılım

Cinsiyet rolleri gibi bireylerin istemleri dışında belirlenen bir diğer siyasal kaynak da yaştır. Çeşitli değerler, inançlar, yönelimler ve beklentilerle donanması ve siyasal sistem içinde etkinlik gösterebilmesi için, bireyin belirli bir yaş sınırını da aşması gerekir. (Çukurçayır,1999:84)

Yaşın önemi, yaş gruplarının farklı toplumsallaşma etkileri altında, farklı ulusal ve uluslar arası olayların yaşandığı dünyalarda farklı davranışlara yönelebilmelerinde yatmaktadır:

Gençlerin geleneksel siyasal katılım türlerine daha az ilgi göstermeleri beklenir. Bununla birlikte, güçlü ve geleneksel yapılara karşı olan ideolojilere daha çok yakınlık duydukları gözlemlenmiştir.

İlerleyen yaşla birlikte bireyin siyasal tercihleri yerleşmekte ve etkilenebilirliği azalmaktadır. Bu da, yaşın ilerlemesiyle siyasal katılımın artmasını doğru orantılı bir hale getirir.

Yaş diğer siyasal kaynaklardan olan meslek ve sosyo-ekonomik durum üzerinde de etkili olabilir. Yaş, doğrudan doğruya siyasal katılımı etkilediği gibi, siyasal katılım üzerinde etkili olabilecek diğer siyasal kaynaklar aracılığı ile de siyasal katılımı etkileyebilir. (Kalaycıoğlu, 1983:20-21)

Gençlerin siyasal katılım yoğunluğu üzerine yapılan birçok araştırmada; takribi yirmi beş yaşına kadar olan gençlerin, düzensiz ve daha düşük düzeylerde katılım faaliyetleri gösterdikleri, orta yaş grubuna girdikten sonra siyasetle daha yakından ilgilendikleri, atmış yaşından sonra ilgilerinin yeniden azaldığı saptanmıştır. (Turan, 1986: 80)

3.2.4.6. *Kentleşme ve Siyasal Katılım*

Kentleşme ile siyasal yapı arasında, köklerini kentlerin doğuşlarına kadar dayandırabileceğimiz bir ilişki mevcuttur. Devlet, siyaseti doğurmuştur. Devlet ile toplum arasındaki ayırım, modern devlet fikrinin doğmasından sonra gündeme gelmiştir. (Gülöksüz ve Tekeli,1983)

“Kent havası insanı özgür kılar.” sözü, kentle siyasal davranış arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından önemlidir. Kentler, her anlamda kendinden küçük yerleşim birimlerinden daha yüksek oranda katılım serbestliği sağlar. (Acar,2002:40)

Belki katılım oranı açısından bakıldığında bu durum değişebilir. Nitekim Türkiye’de gelişme ve katılım ile ilgili farklı sonuçlar gözlemlenmektedir. Doğulu seçmenin batılı seçmenden daha fazla katılımcı görünmesi, katılım serbestisinden değil, siyasal yaşamın belirli güçlerin etkisi altında olmasının ve oyların yığın olarak bu güçlerce sürüklenmesinin bir sonucu olarak düşünülebilir.

Kentlerin özgürlükler anlamında daha verimli yerler olduğu düşünüldüğünde, siyasal katılımı kamçılayan bir kültürel çerçeve oluşturduğu kabul edilebilir. Ayrıca kentsel yaşamın sağladığı eğitim olanakları ve yoğun bir ikincil grup faaliyetleri ortamı oluşturması dolayısıyla, siyasal olayları izleme ve siyasal kararlara katılım olanaklarının kırsal yaşama oranla çok daha fazla olduğu bir çevre oluşturmaktadır.(Turan, 1986:82)

Önem taşıyan bir olgu da “gecekondulaşma” sürecidir. Köy ve kent kültürü arasında sıkışan ve ne kentle bütünleşebilen ne de köyüne dönebilen bu insanların sağlıksız kentleşmenin, siyasal şiddet olaylarının ve olumsuz siyasal katılımının, özellikle büyük kentlerde yoğunlaşmasında önemli rolü olduğu düşünülebilir.(Kışlalı,1993:65)

Kentleşme bahsindeki en önemli sorun “kentlileşme” kavramında gizlidir. Bu süreç kentleşmeye göre daha geç ve zor gerçekleşir. Örneğin; ekonomik ve sosyal bakımdan kente özgü davranışlar, kentlileşme sürecinin niteliğini gösterirler. Kişinin ekonomik ve sosyal mekânının değişmesi, onu kentli yapmaz. Ancak; kente özgü işlerde çalışması ve geçimini bu işlerden sağlaması; bunun yanı sıra kentsel sosyal ilişkiler edinmesi, ekonomik ve sosyal bakımdan kentlileşmenin göstergeleridirler. Bu göstergelerin değişmesi kentte yaşayış süresiyle alakalıdır. (Çukurçayır,1999:85)

Kent kültürü, siyasal kültürün oluşumunda ve gelişiminde oldukça baskın bir işleve sahiptir. Kent kültürü, belirli bir coğrafyada yaşayan insan topluluklarının ekonomik, sosyal, siyasal ve ideolojik bütün kazanımlarının toplamını ifade etmektedir.

Kent kültürü, demokratik gelişmeye katkıda bulunur. Bu katkıların oluşumu, bireyselleşmenin yanında, toplulukların örgütlenmesine ve kentsel yaşama katkıda bulunmasına da bağlıdır.

3.2.4.7. Kitle İletişim Araçları ve Siyasal Katılım

Kitle iletişim araçları çağımızın vazgeçilmez bilgi alma ve bilgiyi aktarma kaynaklarıdır. Etkinlik seviyesi günümüzde çok yüksek olan kitle iletişim araçları, toplum üyelerinin olaylar hakkındaki bilgi seviyelerinin artmasına yardımcı olmaktadır.

Gelişen teknolojik imkânların, gerektiğinde yaşadığımız dünyayı küçük bir ekrana sığdırabildiği, ciddi anlamda insanları etkilediği ve etkileşimlerinde olağanüstü faydalarının bulunduğu düşünüldüğünde, insanların kitle iletişim araçlarına kayıtsız kalmaları imkânlı görünmemektedir.

Kitle iletişim araçlarının propaganda etkisi olarak adlandırılabilir dolaysız etkileri ile siyasal ilgi, siyasal bilgi ve örgütsel faaliyeti teşvik eden dolaylı etkileri bulunmaktadır. (Kalaycıoğlu,1983:33);

Sonuç olarak kitle iletişim araçları; siyasal bilgi edinme, siyasal ilgi ve siyasal katılım açısından anlamlı etkilere sahiptir denilebilir.

3.2.4.8. Örgüt Üyeliği ve Siyasal Katılım

Örgütler, politik toplumun vazgeçilmez unsurları halini almışlardır. Örgütler, insanda bir arada yaşama isteği uyandırır. İnsanları bir arada hareket etmeye ve bir arada karar almaya yöneltir.

Dayanışma; kendini ve birlikte yaşadığı insanları çoğunluğa karşı koruma duygusu örgüte üye olanların siyasal yaşama daha fazla katılımlarını sağlayacaktır. Üstelik siyasal yaşama sadece katılımkla kalmayıp, aynı zamanda aynı yönde katılım eğilimi sağlayacaktır.(Kışlalı, 1993: 191)

Bir kararın açıklanması, bir oyun kullanılması ya da bir kuruma baskı yapılması hususunda bireysellik yerine topluluk halinde olmanın her zaman daha verimli olacağı düşünüldüğünde; örgüt üyeliğinin siyasal katılıma anlamlı bir etkisinin olduğu söylenebilmektedir.

3.2.4.9. Psikolojik Faktörler ve Siyasal Katılım

Sosyo-ekonomik konumları itibariyle birbiriyle yakınlık gösteren bireylerin farklı siyasal davranışları, insan psikolojisinin siyasal davranış üzerine ciddi bir etki yaptığının göstergesidir.

Psikolojik faktörler arasında “etkinlik duygusu” önem taşımaktadır. Kapani (1997:133)’ye göre etkinlik duygusu, kişinin kendi eylem ve davranışlarıyla çevresine ve olayların akışına etkide bulunabileceği inancını taşıyıp taşımadığını ifade eden bir

kavramdır. Siyasal etkenlik duygusunun zayıf ya da güçlü oluşuna göre, siyasal katılım da artmakta ya da düşmektedir.

Bundan başka “sosyal girişkenlik” duygusunun da katılıma etkisi olduğu düşünülmektedir. Girişken kimselerin katılım davranışını daha etkin bir şekilde gerçekleştirecekleri kabul edilmektedir.

Ayrıca; kişinin içindeki “güven” duygusu ve “empati” yeteneği, yani kendisini başkalarının yerine koyabilme becerisi de siyasal katılım açısından önemli davranışlardır.

3.2.4.10. *Siyasal Faktörler ve Siyasal Katılım*

Siyasal değişkenlerle siyasal katılım arasındaki ilişkiler iki grupta toplanabilir. Sistemin yapısı ve sistemin işleyişi ile ilgili olanlar. Yasaların siyasal ayrıntıyı düzenlemesi, sistemin yapısı, liderlerin kişilikleri, parti programları, ideolojileri gibi faktörler de sistemin işleyişi ile ilgili uyarıcı etkenler olabilmektedir. (Turan, 1986:90)

4. YEREL YÖNETİMLER VE KATILIM

4.1. Yerel Yönetimler

4.1.1. *Tanım*

İnsan, çevresiyle sürekli etkileşim halinde olan sosyal bir varlıktır. Etkileşimi gereği topluluk halinde yaşaması kaçınılmaz olan insanın; yaşadığı toplum içinde sürekli bir örgütlenme gereksinimi duyduğu görülmektedir. Bu durum, sistematik bir yapıyı zorunlu hale getirmiştir.

İnsanın topluluk halinde yaşarken, hem aynı topluluğun fertleri arasındaki ilişkileri, hem de diğer toplumlarla arasındaki ilişkileri düzenlemek için kurmuş olduğu üst düzenleyici ve denetleyici merkezi yapıya “devlet” adını vermiştir. (Sarıkoce,2002:4)

Devlet, halkın ortak ihtiyaçlarını, karşı karşıya geldiği sorunları çözmek ve müşterek faydalarını gözetmek için bir yönetim mekanizması oluşturmak yükümlülüğündedir.

Devlet; işte bu görev ve yükümlülüklerini “merkezi idare” ya da “merkezden yönetim” adı verilen bir kuruluş sistemi içerisinde yerine getirir.(Aytaç,1994:3)

Merkezi devletin oluşumundan bu güne, ülke üzerindeki tüm kamusal hizmetlerin, hizmet bütünlüğü içerisinde karşılanabilmesi için, başlıca üç klasik yönetim ilkesinden faydalanılmaktadır. Bunlar “merkezden yönetim”, “yetki genişliği”, ve “yerinden yönetim” ilkeleri olmakla beraber; ülke üzerindeki örgütlenme biçimi, bu ilkelerden sadece birisi dikkate alınarak oluşturulmuş değildir. Bu örgütlenme, ülkelerin tarihsel oluşum koşullarının, sosyo-ekonomik yapılarının ve içinde buldukları konjonktürel durumun etkisi altında şekillenen ve bu ilkelerin çeşitli oranlardaki bileşiminden oluşan bir özelliğe sahiptir. Bu sürecin etkisiyle, kimi ülkelerde yerinden

yönetime daha fazla ağırlık veren bir örgütlenme biçimi bulunurken, bazılarında da merkezden yönetimi öne çıkaran bir yönetim yapısı vardır.(Arıkboğa,1998:5)

4.1.1.1. *Merkezden Yönetim İlkesi*

Bu ilkeye göre; karar alma, emir verme ve icra yetkisi tamamen devletin tekelindedir. Bu sistemde yapılan iş ve eylemlerin tamamında, merkezden onay almak zorunluluğu vardır.

Bu yönetimin tek başına uygulanması, Giritli'nin Lamennais'den aktarımıyla; (1993:15) “merkezden yönetimin merkeze, sara hastalığının çırpınışlarını; merkezden uzak uçlarına ise felçlinin hareketsizliğini” getireceği şeklinde yorumlanmaktadır.

Merkezden yönetimin, tekdüzelik ve kaynakların kullanımı yönündeki avantajlarının olabileceği düşünülse de, etkinliği ve verimliliği yok etmesi ve kendi kendisini çalışamaz duruma getirmesi gibi dezavantajlarının olabileceği de kabul edilmektedir. Bu sorunları gidermek veya hafifletmek için yetki genişliği ve yerinden yönetim ilkelerinden faydalanılmaktadır.

4.1.1.2. *Yetki Genişliği İlkesi*

Bu uygulama merkezi yönetimin bir takım yetki ve sorumluluklarını aynı hiyerarşik yapıya sahip daha alt birimlere devretmesi anlamına gelmektedir.

Merkezi idare bu sayede, yaşanan yoğunlaşmanın azaltılması ve yönetimde etkinliğin sağlanmasını amaçlar. Merkez, yönetimi kendi adına kullanacak “emanetçilere” devretmektedir. Esas yetkili merkez olduğu için, yetki genişliğinden yararlanan yöneticilerin kararları, merkezin hiyerarşik denetimine tabidir.(Arıkboğa, 1998:5)

Bu ilkeyle anlatılmak istenen, merkezin sağladığı yerinden yönetimdir. Merkezi yönetim, ülke sınırları içerisinde bir takım hakları saklı tutmak şartıyla yetkilerini devreder ve kurumsallaşmayı sağlar.

4.1.1.3. Yerinden Yönetim İlkesi

Âdem-i Merkeziyet denilen bu ilke; merkezi yönetime ait bazı görev ve yetkilerin, devlet tüzel kişiliğinin dışında ayrı tüzel kişiliğe sahip birimlere devredilmesi anlamına gelmektedir. Yasama ve yargı güçlerinin bulunmaması bakımından değerlendirildiğinde, federalizmden ayrı tutulur.

Federal devletlerde, ulusal kimliğe sahip olmayan yönetimlere tanınan yarı özerk ya da özerk statüye dayanan türüne Siyasal Yerinden Yönetimler, yalnız yürütmeye ilişkin birtakım yetkileri bulunan türüne Yönetimsel Yerinden Yönetimler denmektedir.

Yerel yerinden yönetim ilkesine göre oluşan yerel yönetimler, merkezi yönetim hiyerarşisi dışında örgütlenmeleri ve dolayısıyla merkezle yerel arasında bir ast-üst ilişkisi olmaması nedeniyle, hiyerarşik denetim kapsamına girmezler. Ancak bu, yerel yönetimlerin, merkezi denetim ve gözetiminden tamamen uzak kuruluşlar oldukları anlamına gelmez. Zira genel yönetim politikalarının çerçevesi merkezi yönetimce çizildiği gibi, ayrıca yerel yönetimler üzerinde merkezi yönetimin bir vesayet denetimi de bulunmaktadır.

Uluslararası Toplum Bilimleri Ansiklopedisi, yerel yönetimleri; “Bir devletin ya da bölgesel yönetimin alt birimi olan, göreceli olarak küçük bir alanda, sınırlı sayıdaki kamusal politikaların belirlenmesi ve uygulanması ile görevli ve yetkili kılınmış bir kamu kuruluşu olarak tanımlamaktadır. (Keleş,2000:21)

Kamu Yönetimi Araştırma Projesi Genel Raporunda yer alan yerel yönetimler tanımı da kapsamlı ve ilgi çekicidir. (1992:178) Buna göre yerel yönetimler; belirli bir coğrafi alanda (kent, köy, il, vb.) yaşayan yerel topluluğun bireyelerine bir arada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet yürütmek amacıyla, karar organları (kimi durumlarda yürütme organları) yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçe ve personele sahip, merkezi yönetimle ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir.

4.1.2. *Yerel Yönetimlerin Niteliği ve Önemi*

Yerel yönetimler, belli amaçlara ulaşmak, belli gereksinimlere yanıt vermek üzere, toplumların tarihsel gelişimiyle birlikte ortaya çıkmışlardır.

Yerel yönetimlerin; bu beklentilere yanıt verebilmeleri için bazı özellikler taşımaları gerekmektedir. Bunların en önemlilerinden birisi özerkliktir. Özerklik; yerel idare kuruluşlarının, kendi yönetim organlarıncaya yönetilmesi anlamına gelmektedir. Yerel yönetimler bu hareket serbestliğine idari ve mali alanda sahip olmalıdırlar.

Özerk olmak, herhangi bir etki altında kalmadan kararlar alabilmek ve bu kararları yine herhangi bir etki altında kalmadan uygulayabilmek anlamına gelmektedir. Özerkliğin olabilmesi; kesin kararlar alabilme, karar organlarının bağımsız olması ve mali olanakların bu özerkliğin korunmasına ve sürdürülmesine elverişli olmasına sıkı sıkıya bağlıdır. (Tortop,1991:3-5)

Keleş (2000:50); yerel özerkliğin iki yönüne vurgu yapar. Birincisi; yerel organların merkezle olan ilişkilerini ilgilendirir. Yerel yönetimlerin, bu ilişkilerinde merkezden tümüyle bağımsız olmaları beklenemez. Bağımsızlık, özerklikten farklı bir kavramdır. Asıl olan yerel birimlerin, kendi işlerini, merkezin karışması olmaksızın,

kendi olanaklarıyla görebilmeleridir. Geniş bir özerklikten yararlanılması şarttır. İkincisi ise; yerel yönetimlerin, yerel toplulukla, yani halkla ilişkilerini ilgilendirir. Seçilmiş yerel organların, halkı gereği gibi temsil edebilmelerini, temsil yönteminin bu nitelikteki kişilerin seçilmesine elverişli olmasını anlatır.

Yerel yönetimlerin yapacakları her iş ve işlem için merkeze bağımlılıklarının gerçekten de mantık dışı olduğu düşünülmektedir. Böyle bir durum, hizmette etkinliği yok denilebilecek seviyelere indireceği gibi; yerel yönetim birimlerinin verimlilik oranını da çok aşağılara düşürecektir.

Yerel yönetimler kararlarını kendileri alırken; merkezi idarenin de tamamen yok sayılması düşünülemez. Merkezi idarenin vesayeti olmalıdır. Ancak bu yetki kanunlarla belirlenmeli ve sadece hukuka uygunlukla sınırlandırılmalıdır.

Ne özerklikten, ne de vesayetten anlaşılması gerekenler abartılmamalıdır. Zira yerel yönetimlerin yapacakları işlerde kararları kendi başına almaları düşünülürken, bazı kişilere veya gruplara çıkar sağlamak değil, yerel hizmetlerde etkinlik ve kolaylık sağlamak düşüncesinden hareket edilmektedir. Bunun yanında; vesayetten de merkezi yönetimin sürekli baskıcı tutumunun görüleceği düşüncesi yerine, yapılacak işler için hukuksal denetim mekanizması işlevi görececek bir organ anlamı çıkarılması yanlış olmayacaktır.

Yerel yönetimlerin, yerel nitelikteki ihtiyaçları karşılayabilmek için gerekli kaynaklara sahip olması da önem taşımaktadır.

Günümüzde; ekonomik, teknolojik, sosyal ve kültürel birçok gelişme, yerel yönetimlerin önemini de bir hayli arttırmıştır. İnsanların ihtiyaçları artmış ve sadece bunların çözülebilmesi yeterli olamamıştır. Artık hizmetlerde hız ve etkinlik, çok daha önemli bir hale gelmiştir. Bu durum da, yerel yönetimlerin fonksiyonlarının artmasını

kaçınılmaz hale getirmekte ve yerel yönetimlere günden güne yeni yükümlülükler getirmektedir.

Yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin yürüttüğü hizmetler, günlük hayatımızda önemli yer tutmaktadır. Bu hizmetler; ‘beşikten mezara kadar’ hayatımızın çeşitli yönlerini kapsamaktadır. Bu kuruluşların önemi, şöyle ya da böyle yürütmeye çalıştıkları hizmetlerden ileri gelmektedir. (Eryılmaz,1997:9)

Yerel yönetimler; görece daha küçük yönetim birimleri olduğundan, yöneten ve yönetilenler için demokrasinin öğrenilmesi ve yaşanabilmesi için daha uygun zeminler sunarlar.”Demokrasi Okulları” diye de tanımlanan yerel yönetimler, bu özelliklerini merkezi hükümete karşı ‘fren ve denge unsuru’ olmalarıyla daha çok gün yüzüne çıkarırlar. (Sarıkoc,2002:6)

Yerel yönetimlerin bir diğer özelliği de; taşıdıkları özerk yapı itibariyle, girişimci kuruluşlar olabilmeleridir. Sahip oldukları teşebbüs gücünü kullanarak yeni hizmetler geliştirebilirler. Nitekim ülkemizde belediyeler; üretici pazarları, tanzim satışları ve halk konutları ile halkın desteklenmesi ve tüketicinin korunması konusunda önemli katkılar sağlamaktadırlar. (Eryılmaz,2001:124) Yerel düzeyde; halkın seviyesinin ve refah düzeyinin geliştirilmesi hususunda yerel yönetimlerin etkisi çok büyüktür.

4.1.3. *Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi*

Türkiye; “Batılı tarzdaki yerel yönetimler” anlamında çok eski bir geçmişe sahip değildir. Osmanlı siyasal sisteminde; kentsel sorunların çözümünde, halktan gelen bir yapılanma sürecine rastlanmamaktadır.

İlk yıllarda padişahlar, fethettikleri şehirlerde kendileri adına idari, adli ve mahalli hizmetleri yürütecek ve kendisine karşı sorumlu olacak ‘kadılar’ tayin etmeye

başladılar. Kadılar, yetkili oldukları bölgenin tek otoritesiydiler. Belediye hizmetlerini yürüten kadılar, imar işleri dışında çok geniş bir sorumluluk alanı sahibiydiler.

Fetihlerle ülke genişledikçe; askeri teşkilatlanma, toprak rejimine (dirlik sistemi) paralel olarak farklılaşırken, kadılar da padişahlara doğrudan bağlı olmaktan uzaklaşmaya başladılar. Ara bazı unvanlar, makamlar getirildi.(Kazaskerlik, kadı-ül kudatlık gibi.) Bu makamlar da sadrazamla irtibatlandırıldılar. İstanbul'un fethinden sonra da bu uygulama bu şekilde devam etti. Böylece Tanzimat Dönemi'ne kadar merkezi idare yanında bir mahalli idare görmek mümkün olmamıştır.(Çelik, 1995: 589)

Batılı anlamda yerel yönetim geleneği Osmanlı'da yoktu. Bu gelenekte, yerel yönetim-demokrasi ilişkisi, tamamıyla kendi kendini yönetme ilkesine dayanıyordu. Tarihsel kökenleri bağlamında, yerel ölçekte komünlerin kendi kendini yönetmesi biçiminde olan yerel yönetim sistemi, Osmanlı siyasal sistemine 'gecikmiş ve taklitçi bir gelişmenin sonucu' olarak girmiştir. Köy yönetimlerinin gelenekselliği ve güçlülüğü de, yine batıdaki gibi güçlü bir 'yurttaşlık' temeline dayanmıyordu. (Hamamcı,1981:9)

Tanzimat Fermanı (1839) ile birlikte; Türk Yerel Yönetim sistemi, kendi geleneksel örgüt yapısından vazgeçerek, Batı standartlarında bir yönetim modeli oluşturmaya başlamıştır.

İstanbul'da modern anlamda ilk belediye idaresi, İstanbul Şehremaneti adıyla 1854 yılında kurulmuştur. Bu belediye idaresinin başında; merkezi hükümet tarafından tayin edilen bir yüksek memur bulunuyordu. Bu belediye kurumunda, ileri gelen memurlardan ve esnaf temsilcilerinden oluşan; daha çok istişarî görevleri olan bir şehremaneti meclisi de vardı. (Ortaylı, 1979: 296). Yeni kurulan bu belediye idaresi için; 1855 yılında 14 maddelik bir nizamnamenin çıkartıldığını görüyoruz. Bu nizamnamenin ikinci maddesinde; Dersaadet'te bulunanların zaruri ihtiyaçlarının

teminini kolaylaştırmak, esnafın dzenini sağlamak, Şehir olmanın gerektirdiği intizam ve temizliği temin etmek gibi görevler Őehremanetine verilmiştir.

Őehreminlięinin; Osmanlılarda Tanzimat'a kadar sarayların bakım ve onarımıyla meşgul olan, bazı sarayların iaşesinden ve Haremi Hümayun'un maaş ve masraflarından sorumlu olan önemli bir görev olduğu bilinmektedir. (Pakalın, 1993: 322) Hatta zaman zaman Őehremininin Divan'a çağrılarak görüşünün alındığı da bilinir. Őehreminlięi, Tanzimat'ı müteakip kaldırılmış ve 1854'de İstanbul'a yeni belediye idaresi kurulmasıyla; belediye başkanı olarak tekrar tesis edilmiştir. Bu unvan Cumhuriyetten sonra yerini belediye reisliğine/başkanlığına bırakmıştır.

Osmanlı döneminde ilk belediye uygulamalarının, Altıncı Daire-i Belediye adıyla İstanbul'un, Beyoğlu ve Galata semtinde yapıldığı görülmektedir. Bu ilk belediye uygulamasına Altıncı Belediye Dairesi denmesinin nedeni ise; örnek olarak alınan Paris Belediyesindeki uygulamada en başarılı belediye hizmetlerinin, Altıncı Belediye Dairesi olarak bilinen yerde verilmekte olmasıdır.

Altıncı Daire-i Belediyenin teşkili konusundaki tebliğde; İstanbul'un genel olarak 14 belediye dairesine ayrıldığı belirtilmektedir. Ancak; Beyoğlu ve Galata semtlerinin gelir itibariyle iyi durumda olduğu, buralarda iyi nitelikte binaların yer aldığı, bu yörelerde yaşayan halkın diğer ülkelerdeki belediye uygulamalarını da gördüğü ve faydasını idrak ettiği ifade edilerek; ilk beledi uygulamaların burada yapılmasının münasip olacağı belirtilmektedir. Diğer belediye dairelerinin de, buradaki örnek uygulamadan sonra, faaliyete geçmesi düşünülmektedir. (Ergin, 1995:1307–1308). Altıncı Daire-i Belediyenin başında yukarıda da ifade ettiğimiz gibi atanmış bir memur bulunmaktaydı.

Altıncı Daire-i Belediye uygulamasından sonra, İstanbul'da belediye sayıları bazen artırılmış bazen de azaltılmıştır. Daha sonra, 1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu ile İstanbul için yirmi adet belediye idaresi kurulması hüküm altına alınmıştır (Ergin, 1995:1401) Ancak; Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu savaş şartları ve gelir yetersizlikleri, bu belediyelerin hemen kurulup faaliyete geçmesine imkân vermemiştir.

Nihayet, 1864 Vilayet Nizamnamesi ile Osmanlı Devletinin İstanbul dışındaki, kentlerinde de belediye teşkilatının kurulmaya başladığını görmekteyiz. (Ortaylı, 1979: 296).

Bu nizamname; vilayet, liva, kaza, nahiye, köy bölünmesini getirerek, her idari birimde belediye kurulması hükmünü getirmiştir. Ancak ne teşkilat, ne gelir ne de belediyelerin diğer idari ve adli kuruluşlarla ilişkileri belirtilmediğinden, verim alınmamıştır. 1868 Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi yürürlüğe girerek on dört belediye dairesini tekrar gündeme getirmiş ve bu daireleri İstanbul Şehremaneti'ne bağlamıştır.(Çelik, 1995:592)

I. Meşrutiyet hareketi, Türkiye'nin ilk yazılı 1876 Anayasasını getirerek, bu anayasada belirtildiği üzere belediyeleri özel bir kanunla düzenleyeceği ifade edilmiş ve bu alanda çalışmalar yapılarak 1877 yılında "Dersaadet Belediye Kanunu" yürürlüğe konmuştur. Bu kanuna göre belediyeler; belediye reisi, belediye meclisi ve belediye cemiyeti olarak üç organa sahipti. Üçüncü organ, diğer iki organın müştereken toplantısı ile yedek üyelerden oluşuyordu. Merkezi idare, belediye reisini meclis üyeleri arasından tayinle seçiyordu.

Bu örgüt, klasik belediye görevleri dışında nüfus sayımı, emlak yazımı gibi bugün merkezi idarece görülen işleri de yürütüyordu. 1877 tarihli Belediye Kanunu Türkiye'nin ilk belediye teşkilatı kanunu olup çeşitli değişikliklerle 1930 yılına kadar

uygulanmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanını müteakip, Türk belediyeçiliği yönünden yararlı ve olumlu bir gelişme olmamış ve hatta geçici Vilayet Kanunu (1913) ile belediye özerkliği kaldırılarak, devlete bağlı resmi bir daire hüviyetine dönüştürülmüştür. (Sarıkoce, 2002:9–10)

Cumhuriyet dönemindeki yerel yönetimlere bakıldığında; Osmanlı yerel Yönetim sisteminin bir devamı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de yerel yönetim yapısı ve özellikle belediyeçilik önemli bir evrim geçirmişse de ilk oluşum yıllarındaki yapısal özellikler genelde korunmuştur. Aslında bu durum, yani cumhuriyetin ilk döneminde oluşan yapıların genelde kendilerini korudukları gerçeği; siyasal, ekonomik ve kültürel sistemin vasfı olarak öne çıkmaktadır. (Dursun, 1996:14)

Cumhuriyet döneminin yerel yönetim yapısında da önemli bir merkezîyetçi tutum dikkatimizi çekmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, tamamen İstanbul model alınarak Ankara Şehremaneti kurulmuştur. Bu birime göre şehremini hükümetçe atanacak ve 24 üye bulunacaktı. Mali özerkliğe sahip olması söz konusu olmayan bu birimde hükümetin etkisinin bir hayli büyük olduğundan bahsedilebilmektedir. Hatta 28 Mayıs 1928'de kurulan Ankara Şehri İmar Müdürlüğü bile belediyeye değil, Dâhiliye Vekâleti'ne bağlanmıştı. Bir şehrin belediyelere ait olan bir işi hükümetin kontrolünde bulundurulmuştu. (Dursun,1996:14)

1930 yılında çıkan Belediyeler Kanunu ve akabinde yürürlüğe giren Umumi Hıfzısihha Kanunu, Belediyeler Bankası Kuruluş Kanunu, Okturuva Vergisinin Kaldırılarak Gümrük Vergisine %10 Eklenmesine İlişkin Kanun, Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu, Belediyeler İmar Heyeti Kuruluş Kanunu gibi kanunlarla Cumhuriyet dönemi belediyeçiliğinin yasal ve kurumsal çerçevesi oluşturulmuştur. Esas itibariyle

bugün dahi bu çerçeve korunmakta ve yasal düzenlemeler sürdürülmektedir. 1580 sayılı yasa pek çok değişikliğe uğramasına rağmen hala yürürlüktedir. Bu alanda yapılmış en önemli yenilik, 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediyelerinin kurulmaları olmuştur. (Sarıkoce,2002:12)

Diğer taraftan il özel yönetimlerine bakacak olursak; Osmanlı döneminde 1864 Vilayet Nizamnamesiyle kurulmuş olduklarını görmekteyiz. Bu nizamname ile eyalet yerine vilayet (il) düzeni benimsenmiş ve iller için biri genel, diğeri özel (yerel) olmak üzere iki tür yönetim kabul edilmiştir. O tarihte il genel meclislerini, ile bağlı her sancaktan seçilen 4'er üye oluşturuyordu. Bu üyelerin ikisinin Müslüman, ikisinin de Müslüman olmayan nüfustan seçilmesi öngörülmüştü. (Keleş,2000:139)

1870 İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi, eski nizamnameyi yürürlükten kaldırarak yeni hükümler getirmiştir. 1876 Anayasası döneminde başlatılan yeni düzenleme çalışmaları, parlamentonun (Meclis-i Mebusan) dağıtılması üzerine yarıda kalmıştı. Esasen, 1870 tarihli nizamname de, bu yönetimleri, özerk birer yönetim birimi olmaktan çok, bir tür danışma meclisi olarak öngörmüştür.

1908'deki II. Meşrutiyet'ten sonra başlayan girişimler 1913 Mart ayında, İl Özel Yönetimiyle ilgili temel yasanın yürürlüğe girmesiyle sonuçlanmıştır. 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkati'nin (İllerin Genel Yönetimine İlişkin Geçici Yasa) 74. maddesinden sonra gelen maddeleri, İl Özel Yönetimiyle ilgilidir.

1914 yılında yasalarda görevler, gelirler ve bütçe konusunda kimi değişiklikler yapılmışsa da asıl çatı değiştirilmemiştir. Cumhuriyet döneminde yapılan kimi küçük değişikliklerden sonra; 1987'de çıkarılan 3360 sayılı yasa ile sistemde, günün değişen koşullarına yanıt vermesi beklenen kimi değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

Cumhuriyet döneminin yerel yönetim anlayışından, merkezi yönetime bağlı ve onun birtakım sorumluluklarını üzerinden alan ve kontrolünü hiçbir zaman eksiltmeyen bir yönetim şekli anlaşılmaktadır.

Yerel yönetimler; Türkiye’de resmi olarak belediyeler, il özel idareleri ve köylerden oluşmaktaysa da, fiilen il özel idareleri ile köylerin önemini ve etkinliğini kaybetmiş, varlıkları ile yoklukları arasında bir fark kalmamış birimler olduğu düşünülmektedir. Merkeze bağlı olarak çalışan ve sayıları çok denilebilecek bakanlık birimleri de, il özel idarelerinin etkinliğini nerdeyse tamamen yok etmişlerdir.

4.1.4. *Anayasalarımızda Yerel Yönetimler*

1876 Anayasasından bu güne kadar bütün anayasalarımızda yerel yönetimler yer bulmaktadır. Kimi zaman yerel yönetimlerin yetkilerinin kısıtlandığı gözlemlenen anayasalarımızda, kimi zaman da geniş denilebilecek yetkiler tanındığı görülür. Aşağıda; anayasalarımızda yer alan yerel yönetimler konuları incelenecektir.

4.1.4.1. *1876 Anayasası (Kanun-i Esasi)*

Anayasa tarihimiz içerisinde Kanun-i Esasi’deki ilkelerin birtakım farklılıklarla da olsa, her zaman yürürlükte kaldığı görülmektedir. Kanun-i Esasideki ilkelere göre belediye işleri, İstanbul’da ve taşrada, seçimle oluşturulacak belediye meclisleri eliyle yönetilecek ve bu meclislerin oluşum biçimleri ve üyelerinin nasıl seçileceği özel yasalarla belirlenecekti. (Keleş,2000: 130)

Kanun-i Esasi’nin 108. maddesinde , illerin işlerinin yetki genişliği ve görev ayrımı esaslarına göre yapılacağını belirtmektedir.

Bu ayrım; yasama, yürütme ve yargı arasındaki ayrımı ifade etmek için değil, merkez yönetimle yerel yönetimler arasındaki ayrı görev alanlarını ifade etmek için kullanılmıştır. (Keleş, 2000:131)

4.1.4.2. 1921 Anayasası

1921 Anayasası, diğer ilginç özelliklerinin yanı sıra, Türk Anayasa tarihinin, yerel yönetimlere ve yerinden yönetim ilkesine en fazla ağırlık vermiş olan yasasıdır. Bu anayasanın öngörmüş olduğu bir yerinden yönetim, Türkiye’de bugün bile gerçekleşmiş değildir. (Yazıcıoğlu,2000:141-142)

Yerel yönetimlerle ilgili ilkeler bakımından İcra Vekilleri Heyeti Tasarısıyla (m. 18–31), Encümen-i Mahsus Tasarısı arasında önemli bir fark yoktur. Sadece Vekiller Heyeti Tasarısı (m. 20), vilayet meclislerinin 5000 nüfusa bir üye olmak üzere genel oyla vilayet halkınca seçileceğini öngördüğü halde; Encümen, TBMM için önerdiği mesleki temsil ilkesini, il yönetimlerini de temsil ederek, vilayet meclislerinin “meslekler temsil edilmek üzere vilayetler halkınca” seçilmesi hükmünü getirmiştir.(m. 13)

1921 Anayasası’nda; Türkiye’nin, coğrafi durum ve iktisadi ilişkiler açısından vilayetlere, vilayetlerin kazalara bölünmesi, kazaların da nahiyelerden oluşması hükmü bulunmaktadır.

Vilayetler, yerel ilişkiler bakımından tüzel kişiliğe ve tam özerkliğe sahip olacaklar, TBMM’ce konulacak kanunlar çerçevesinde bütün eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, bayındırlık ve sosyal yardım işlerinin düzenlenmesi vilayet meclislerinin yetkisindedir.

Vilayet meclisi tarafından seçilecek bir başkan ve üyelerden kurulu idare heyeti, il özel idaresinin yürütme organı olarak görev yapacaktı. Vilayetlerde ayrıca TBMM tarafından atanan bir vali bulunacak ve vali ancak devletin genel görevleri ile yerel görevler arasında bir çatışma olması durumunda müdahale edebilecekti.

Kazalar yalnız bir yönetim birimi niteliğinde olup, tüzel kişiliğe sahip olmayacaklardı. Kazaların yönetimi TBMM Hükümetince atanan ve valinin emri altında bulunan bir kaymakam tarafından yürütülecekti.

Nahiyeler, (bucak) tüzel kişiliğe sahip yerel yönetim birimleri olarak kabul edilmekteydiler. Bir veya birkaç köyden oluşabilecekleri gibi, bir kasaba da nahiye sayılmaktaydı. Nahiye Meclisi, nahiye halkının genel oyuyla seçilecek, nahiye idare heyeti ve nahiye müdürü de nahiye meclisi tarafından seçilecekti. Nahiye Meclisi, kanunlar çerçevesinde yargısal, ekonomik ve mali yetkilere sahip olacaktı.

Vilayetler, ekonomik ve sosyal ilişkileri bakımından birleşerek, umumi müfettişlik mıntıkları meydana getirebileceklerdi. Bu durumda, birleşme sağlayan bölgelerde vilayetlerin ortak işleri arasında uyumun sağlanması, umumi müfettişlerin görevi olacaktı.

4.1.4.3. 1924 Anayasası

1924 Anayasası da 1876 Anayasası'na benzer özellikler taşımaktadır. İllerin işlerinin yetki genişliği ve görev ayrımı ilkesine göre yapılacağı belirtilmiş, bununla beraber belediye işlerinin seçilmiş meclisler eliyle yürütülmesi hükme bağlanmıştır.

Anayasanın 89. maddesinde, Türkiye'nin coğrafi ve ekonomik bakımdan illere, ilçelere, bucaklara, kasabalara ve köylere bölündüğünden söz edilmektedir. 90. maddesinde illere, kasaba ve köylere tüzel kişilik verildiği; 91. maddesinde de yukarıda belirtilen il işlerinin yetki genişliği ve görev ayrımı esaslarına göre görüleceği belirtilmiştir.

4.1.4.4. 1961 Anayasası

1961 Anayasası'nın 112. maddesinde:

“İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerel yönetim esaslarına dayanır.” denilmektedir. (Kili ve Gözübüyük, 2000:206) Bu maddedeki yerel yönetim kuruluşlarına anayasanın 116. maddesinde vurgu yapmaktadır.

Bu anayasada yerel yönetimlerin tanımı: “İl, belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileri” şeklinde yapılmıştır.

Bu maddede tüzel kişiliğe sahip ve genel karar organlarını halkın seçebileceği üç tür yerel yönetimden söz edilmektedir. Bunlar, ‘İl Özel Yönetimleri’, ‘Belediyeler’ ve ‘Köyler’ ’dir. Ayrıca son fıkrada, “Mahalli idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı ilişkileri kanunla düzenlenir denilmektedir. (Keleş, 2000:132),

4.1.4.5. 1982 Anayasası

1982 Anayasasının 123. maddesinde “yönetimin, merkezden ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı” belirtilirken; maddenin gerekçesinde ise şöyle denilmektedir.

“Türkiye’de idari yapının oluşmasında tarihi gelişim ve deneyler sonucu merkezden yönetim ve yerinden yönetim birbirini tamamlayan ilkeler olarak ortaya çıkmış ve sürekli uygulama bulmuştur. Bunun sonucu olarak devlet; tüzel kişiliğinin yanında, çeşitli kamu tüzel kişilerini ortaya çıkarmıştır. Bir başka deyimle; bugün kamu hizmetleri genel idare başta olmak üzere mahalli idareler ve hizmet yerinden yönetim kuruluşları tarafından yönetilmektedir.”(Sarıkoce,2002:13)

1982 Anayasasında yerel yönetimlerin tanımı yapılmıştır. Yerel yönetimler; “İl, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Anayasanın 127. maddesinde; idarenin bütünlüğü ilkesini korumaya yönelik idari vesayet denetimi görülmektedir. Bazı hizmetlerin tüzel kişiler eliyle yürütülmesi, onların denetlenmesini de zorunlu hale getirmektedir. İdarenin bütünlüğü ilkesi de bu şekilde öngörmektedir.

Anayasamızın 67. maddesi gereğince; yerel yönetim seçimleri 5 yılda bir yapılır. Ancak milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte olması amacıyla bir yıl öne ya da geriye de alınabilir.

Mahalli idareler, merkezi idare ile olan ilişkilerinde, idari vesayetin getirdiği sınırlamalar haricinde, idari ve mali özerklikten yararlanırlar.

Yerel yönetimlerin gelirleri de önemli bir konudur. Halkın mahalli ihtiyaçlarına cevap vermek amacı güden yerel yönetimlerin, bu doğrultuda harcamalar yapabilmek için özel gelir kaynaklarına, ayrı bütçelere, personel ve örgütlere sahip olmaları öngörülmüştür. Ayrıca etkinliğin sağlanabilmesi için, Bakanlar Kurulu'nun izniyle aralarında birlik kurabilmeleri de sağlanmıştır.

Bu anayasayla mahalli idarelerin sınırları belirlenmiş olmaktadır. Anayasal çerçevede yerel yönetimlerin haklarının belirlendiği yasalar kimi zaman yumuşak, kimi zaman katı kurallar içerse de; yerel yönetimlerin yönetimdeki etkinlik; hizmetteki denge ve adalet konusunda merkezden yönetime göre çok daha fazla avantajlı olduğu hususu göz ardı edilmemelidir. Yerel yönetimler, siyasal ve toplumsal düzenin sağlanması anlamında çok önemli etkilere sahiptirler.

4.1.5. Yerel Yönetimlerde Özerklik ve Denetim

4.1.5.1. Özerklik

Özerklik; yerel yönetimler denilince ilk akla gelen terimlerden biridir. Bu kavram; yönetsel anlamda kamusal kararların ve hizmetlerin tekelleşmesini ve bir merkezde toplanmasını değil, çevrede bulunan yönetsel birimlere aktarılmasını ve yayılmasını sağlar. (Çukurçayır,1999:101)

Yerel yönetimlerin temsil ettikleri toplumun ihtiyaçlarını etkin bir şekilde karşılayabilmeleri, üstlendikleri hizmetleri çabuk, ucuz ve rasyonel bir şekilde görebilmeleri için özerkliğe ihtiyaçları vardır. Bir yönetim biriminin kendisiyle ilgili kararları kendisinin alabilmesi kadar doğal bir durumun olamayacağı düşünülmektedir.

Kararların özgürce alınabilmesi, bu kararların sahibi olan kurumlarla yakından ilgilidir. Özerkliğin olabilmesi, kesin karar alabilme, karar organlarının bağımsız

olabilmesi ve akçal olanakların bu özerkliğin korunmasına ve sürdürülmesine elverişli olmasına sıkı sıkıya bağlıdır. (Tortop,1991:3–6)

Sınırları anayasa ve yasalarla belirlenen özerklik; bazı gruplara çıkar sağlamak amacı gütmaz. Aksine yerel yönetimlerin hizmetlerini kolaylaştırmak ve etkinliğini arttırmak amacı taşır.

Türkiye'nin de bazı maddelerine çekince koymak suretiyle de olsa onayladığı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartının 3. maddesinde 'özerk yerel yönetim' kavramı; "Yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı anlamını taşır." şeklinde açıklanmıştır.

Bir yönetim biriminin özerkliğinden bahsedebilmek için, merkezi idarenin etkilerinden uzak ve seçimle işbaşına gelmiş organlara sahip olması gerekir. Bunun yanında; yerel yönetimin merkezi yönetim organlarının iznine ya da onayına bağlı olmadan tek başına kararlar alabilmesi ve kendine verilmiş olan yetki ve sorumlulukları yerine getirebilmek için mali olanaklara sahip olması gerekmektedir. Bu durum yerel yönetimlerin denetlenebilirliği açısından bir engel teşkil etmemektedir.

4.1.5.2. Denetim

Yerel yönetimlerin yaptıkları işler ve uygulamaları, merkezi yönetimin denetlemesine tâbidir.

Yerinden yönetim kuruluşlarının, kendileri dışında başka bir idare tarafından, yasaların öngördüğü sınırlar içinde denetlenmesine 'vesayet denetimi' denilmektedir.

Vesayet denetimi, 'idarenin bütünlüğü' ilkesinin doğal bir sonucudur ve yönetimin bir bütün olarak uyumlu çalışmasını sağlamanın temel aracıdır. (Eryılmaz, 2001: 309)

Vesayet denetimi, merkezi yönetim ya da merkezi yönetime ait makamlar tarafından uygulanır. Yasalarda İçişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanı veya valilik gibi birimler bu denetim için yetkili kılınabilirler.

Vesayet denetimi, ülkedeki yerel ve merkezi hizmetler ve yerel yönetimler arasındaki koordinasyonun sağlanması açısından ve yapılan işlerin hukuka uygunluğunun denetlenmesi açısından gereklidir. Anayasamızın 123. maddesindeki 'yönetimin bütünlüğü ilkesi' de bunu amaçlamaktadır.

Vesayet denetimi, 'hukuka uygunluk denetimi' ve 'yerindelik denetimi' olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Aslında bu denetimin temel amacı, yerel yönetimlerin yaptıkları hizmetlerin ve işlemlerin hukuka uygun olup olmadığının denetlenmesidir. Bu sayede yerel yönetimlerin kanunlara uygun hareket etmesinin sağlanması ve yetkilerini aşan faaliyetlerinin kısıtlanması öngörülmektedir.

Yerindelik denetimi ise 1982 Anayasasında yer bulan, 'toplum ihtiyaçlarının gereği gibi karşılanması' ve 'toplumun genel yararının korunması' gibi amaçlarla merkezi yönetime geniş yetkiler tanıyan bir denetim biçimidir. Ancak, bu durum, merkezi yönetim tarafından her zaman kötüye kullanılmaya müsait bir araç haline gelebilmektedir.

Yerel yönetimler, yerindelik denetiminden dolayı 'eli kolu bağlı', işlevsiz birimler haline gelebilmektedirler. Yerel yönetimlerin özerkliği nasıl ulusal yararların aksine bir karar alma veya bir uygulama yapma hakkı tanımamalıysa; merkezi yönetimlerin denetim faaliyetleri de yerel yönetim görevlilerinin 'özlük işlerini bile denetlemeye' varan haklar tanımamalıdır.

Ülkemizde idari vesayetın genel ilkeler koyma, koordinasyon ve mali denetimden çok; atamalara, Belediye Başkanı ve meclis üyelerini görevden almaya ve belediyelerin teknik tasarruflarına müdahaleye yönelen bir çerçeve içinde yer alması, denetimin işlevselliğini azaltmaktadır.(Yücel, 1994:33)

Bu düşünceden hareketle birçok düşünürün ortak görüşü, idari vesayetın kaldırılması veya azaltılması ve yerinden yönetime ağırlık verilmesi yönündedir. Merkezi yönetimin denetim yolunun ‘hukuka uygunlukla’ sınırlandırılmış olmasının en uygun ve etkili yöntem olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır. Merkezi yönetimlere de bu noktada düşen görev; denetimin çerçevesinin çizilerek yerel özerkliği sınırlayıcı uygulamalardan kaçınması olacaktır.

Yerel yönetimlerde uygulanan denetimin ikinci şekli de ‘mali vesayet’ denetimidir. Mahalli idareler, bütçelerini, merkezi idarenin yetkili kıldığı otoritelere onaylattırmadan yürürlüğe koyamamaktadırlar. Bu da mali vesayet denetimini, en belirgin şekliyle ortaya çıkaran yöntemdir.

Aslında merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki mali ilişkiler; hem hizmet, hem de gelir bölüşümünü kapsar ve ikisi arasında bir dengeyi gerektirir. Söz konusu mali ilişkilere ülkemiz açısından bakıldığında, bunun merkezi yönetime ağırlık veren bir yaklaşımla ele alındığı görülmektedir.(Sarıkocce,2002:18)

Kamu yönetimin denetlenmesi ve kişilerin idare karşısında korunmasını amaçlayan metotlardan biri de ‘ombudsman’ kurumudur. Kamu denetçisi ya da hakemi de diyebileceğimiz ombudsman, çalışmalarıyla ilgili raporunu yasama organına sunmak suretiyle yerel idarenin iş ve eylemlerinin hukuka uygunluk yönünden denetlenmesine katkı sağlar.

Ombudsman genellikle kamu yönetimine karşı halkın şikâyetlerini inceler; yönetimin aksayan, işlemeyen ve kusurlu yanlarını ortaya çıkarır. Çıkarıldığı sonuçları parlamentoya ve kamuoyunun bilgisine sunar.

Köken itibariyle İsveç'te başlayan ombudsman; 20. yüzyılda güncelleşerek günümüzde gelişmiş ülkelerde yaygın bir şekilde kullanılır hale gelmiştir.

Diğerlerine göre ucuz, pratik ve ulaşılması kolay olan bu denetim mekanizmasının ülkemizde benimsenmesi, hem kamu yönetimi, hem de yerel yönetimler açısından çok faydalı görülmektedir.

4.1.6. Yerel Yönetim Türleri

1982 Anayasasında yer alan yerel yönetim birimleri; 'Köyler', 'İl Özel İdareleri' ve 'Belediyeler' dir. Bu yönetim birimlerinin görevleri, organları ve bütçeleri incelenerek yerel yönetim sistemimizin işleyişi hususunda fikir sahibi olunması amaçlanmaktadır.

4.1.6.1. Köyler

Türkiye'de 'köy' kavramı; aklımıza nüfusu az, önemli yerleşme merkezlerinden uzak, ekonomik yapısı büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalı ve kendisine özgü toplumsal ilişkileri bulunan yerleşme birimlerini getirmektedir.

Köylerle ilgili ilk düzenleme 1864 Vilayet Nizamnamesi ile yapılmıştır. Köylere tüzel kişilikler tanınması ise 1924 tarihinde çıkarılan 442 sayılı 'Köy Yasası' ile olmuştur.

Katılımcı ve topyekün kalkınma modellerinin benimsendiği Kalkınma Planlarının ilkinde; (1963–67) köy kalkınması, toplum kalkınmasıyla eşdeğerde anılmıştır. Köylünün kalkınmaya gönüllü katılımının sağlanması amaçlanmıştır.

Köy yönetimleri, 'imece yöntemiyle' yurttaş katılımına en fazla yer veren ve bu durumun da yasal zorunluluk olarak düzenlendiği yönetim birimleridir.

Bu durum, ekonomik anlamda köylüler arasında bir 'işgücü değişimi' demektir. Gelenek hukukunun baskın olduğu bölgelerde yaşamaya devam eden imece yöntemi, para ekonomisinin girdiği yerlerde oldukça zayıflamıştır. (Çukurçayır,1999:209)

18.03.1924 tarihinde kabul edilen, 7.4.1924 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan 68 sayılı Köy kanunu'na göre;

- a) Nüfusu 2000'den aşağı olan yurtlara 'köy' denir.(m. 1)
- b) Cami, mektep, otlak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ, bahçe veya tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler.(m. 2)
- c) Bir yerden bir yere götürülebilen ve götürülemeyen mallara sahip olan ve işbu kanun ile kendisine verilen işleri yapan başlı başına bir varlıktır. Buna şahsı manevi denir. (m. 7)

1924'de çıkarmış olduğu kanunu gelişen zamana uyarlayamayan devlet, 1985 yılında 346 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile katma bütçeli bir Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmasına karar vermiştir. Bu kurum; Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'na bağlı bir kuruluş olarak; köy idarelerinin yapması gereken hizmetleri merkezi idare adına gerçekleştirmektedir.

13.01.2005'te kabul edilen, 28.01.2005 tarih ve 25710 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.

4.1.6.1.1. Köy İdarelerinin Görevleri

a) Zorunlu işler: Topluca ve komşuca yaşamak gereğiyle Köy Kanunu'nun 13. maddesinde açıklama bulur. Bu işler; sağlık, tarım, temizlik, bayındırlık, eğitim gibi hususları kapsar. Yukarıda belirtildiği gibi bu hizmetler, yerel yönetimlerin işlevsizleştirilmesi düşüncesiyle paralel olarak merkezi idarece yapılmaktadır.

b) Köylünün İsteğine Bağlı Olan İşler: 14. maddede yer bulan bu işler; pazar, hamam, çamaşırılık gibi yerler yaptırmak, köy korusu olmayan yerlerde koru geliştirmek gibi işlerdir.

4.1.6.1.2. Köy İdaresinin Organları

Köy idaresinin organları muhtar, köy derneği ve İhtiyar Meclisi'dir.

a) Muhtar: Muhtar; merkezi idarenin köydeki görevlisidir. Köy işlerini de takip etmekle görevli kimsedir. Hem devletin hem de köyün işlerini yapmakla görevlidir. Beş yıllık bir süre için seçimle işbaşına gelir.

b) Köy Derneği: Köydeki muhtar ve ihtiyar heyetini seçmek, yapılması zorunlu olmayan işlerin yapımını zorunlu hale getirmek, gerekli görüldüğünde diğer köylerle birleşme kararı almak ve köyde belediye kurulmasına karar vermek gibi görevleri bulunmaktadır.

c) İhtiyar Meclisi: Köyün her türlü altyapı işleri ve diğer hizmetler imece yöntemiyle çözümlenebilmektedir. İmecenin ne kadar süreceği Köy İhtiyar Heyeti'nin kararına bağlıdır.

Köyün mâli gereksinimlerinin karşılanmasında da 'salma' adı verilen uygulama yapılmaktadır. Hane başına alınan salmanın miktarını yine Köy İhtiyar Heyeti belirler.

Bunun dışında İhtiyar Heyeti'nin:

- a) Köye ait işleri görüşüp öncelik sırasına göre çözümlmek,
- b) Hangi işlerin imece, hangi işlerin salma yoluyla yapılacağına karar vermek,
- c) Kamulaştırma kararı almak,
- d) Zorunlu işlerin yapılması hususunda yaptırımlar kullanmak gibi görevleri vardır.

Köyler gelir kaynaklarının yetersizliği sebebiyle, hemen hemen bütün hizmetlerini devletten bekler hale gelmişlerdir. Merkezi yönetim de köylere kaynak aktarmayarak, köy hizmetlerini fiilen üstlenmek yoluna gitmektedirler. (Eryılmaz,2001:163) Bu durum; kendisine tüzel kişilik atfedilen köylerimizin işlevlerini tamamen yitirmelerine sebep olmuştur.

4.1.6.2. İl Özel İdareleri

Bir ilin sınırlarının tamamında, halkın ortak ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla kurulan yerel yönetim birimidir. Belediye ve köylerin yetki alanı dışında kalan bütün işlerin yapımından sorumludur denilebilir.

Yasal olarak 1864 tarihli Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi, İl Özel idarelerinin başlangıcı kabul edilebilir. 1870 yılından sonra yerini İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi'ne bırakmıştır.

1876 Kanun-i Esasi ile özerk bir yerinden yönetim birimi haline gelmiş ise de, Osmanlı Mebusan Meclisi'nin kapatılmasından dolayı uygulama alanı bulamamıştır.

20 Ocak 1921' de kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda geniş yetkilere sahip bir İl Özel İdaresi kurulması öngörülmüş, ancak uygulama imkânı bulamamıştır. 1924 tarihindeki Teşkilat-ı Esasiye Kanunu da iller için tüzel kişilik, yetki genişliği ve

görev ayrımı ilkelerini kabul etmiştir. 1961 Anayasası'nda bazı düzenlemeler yapılmakla beraber kanunlaşması süreci 1987'de olmuştur.

Bu düzenleme; il özel idarelerine bakanlıkların il düzeyinde yapacakları yatırımlarla ilgili 'uygulayıcılık' özelliği kazandırmıştır. (Sarıkoce,2002:23)

İl Özel Yönetimlerinin varlığına önemli bir muhalefet olagelmiştir. Bunun da nedeni; katılım bağlamında özellikle toplum kalkınması düşüncesine uygun birimler olmadıkları, toplum kalkınmasının en uygun biçimde ilçelerde ve belediyelerde gerçekleşebileceği savıdır. Ancak; İl Özel Yönetimlerinin, toplum kalkınması düşüncesine uygun olduğu da, 1970'de İçişleri Bakanlığı'nca hazırlanan bir tasarinin gerekçesinde savunulmuştur.(Çukurçayır,1999:208)

4 Mart 2005'de çıkan İl Özel İdaresi Kanunu'nda, bu idarelerin görevleri, yetkileri ve sorumlulukları, organları, yönetimi, çalışma usul ve esasları belirlenmiştir.

4.1.6.2.1. İl Özel İdarelerinin Görevleri

İl Özel İdaresinin görevleri; 'bayındırlık', 'tarım ve hayvancılık', 'eğitim', 'sağlık ve sosyal yardımlaşma' ve 'ekonomi ve ticaret' olmak üzere beş ayrı grupta incelenebilir.

a) Bayındırlık: bu anlamdaki en önemli görevi; il sınırları içindeki ilçe ve bucakları birbirine bağlayan yolları yapmak ve bunların onarım işleriyle ilgili çalışmalar yapmaktır. Gelirle orantılı olarak da göl ve bataklıkların ıslahı veya kurutulması gibi işlemler de İl Özel İdarelerine aittir.

b) Tarım ve Hayvancılık: Örnek ve deneme niteliğinde çiftlikler, fidanlıklar ile ziraat mektepleri, damızlık hayvan ve tarım aletleri depoları kurmak; tarım ürünleri sergileri açmak, at yarışları düzenlemek, ürün türlerini ıslah etmek, ilin iklimine uygun yeni ürünler geliştirmek için parasız tohum ve fidanlar dağıtmak; tarımın gelişmesi için

tarım aletlerini kiraya vermek, tarım müzeleri ve tarımsal yardımlaşma şirketleri kurmak, orman yetiştirmek ve yabancı ağaçları aşılacak gibi görevleri vardır.

c) Eğitim: İlk ve orta dereceli okullar açmak, öğretmen okulları ile çalışanlar ve fakirler için gece okulları açmak ve bunlara yardım etmek şeklindeki hizmetlerin yürütülmesidir.

d) Sağlık ve Sosyal Yardım Görevleri: İl sınırları içinde hastane, akıl hastanesi, düşkünler yurdu, huzurevi, öksüz ve yetim çocuklar için yuvalar gibi sağlık ve hayır kurumları meydana getirmek İl Özel İdareleri'nin görevleri arasındadır.

e) Ekonomik ve Ticari Görevleri: Uygun yerlere Sanayi Odaları ve Sanayi Mektepleri açmak, yerel ihtiyaçları karşılayabilecek nitelikte sanayi eğitimi vermek, yerli sanayinin çeşitli sergiler, yarışmalar gibi etkinliklerle desteklenmesini sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır.

İl Özel İdarelerinin; bir ilin ticaret potansiyelinin genişlemesi ve ticari hacminin artırılması konusunda her türlü tedbiri almak gibi görevleri bulunmaktadır.(Çukurçayır, 1999:208)

İl Özel İdarelerine verilen bu kapsamlı görevler, 1910'lu yılların şartları bakımından çok anlamlıydı. Söz konusu görevler, ili, mahalli ortak ihtiyaçların karşılanmasında etkili bir yerel yönetim birimi haline getirmekteydi. Ne var ki bu görevlerin tamamına yakını Cumhuriyetten sonra çıkarılan çeşitli kanunlarla merkezi yönetim organlarının görevleri kapsamına alındı. 1950'den sonra kurulan bakanlıklar ve katma bütçeli kurumlar, birer birer İl Özel İdaresinin görevlerini yüklediler. (Eryılmaz,2001: 128–129)

Fakat bu görevler İl Özel İdaresi Kanunu'ndan resmen çıkarılmadı. İl içinde; merkezi yönetim kuruluşları ile İl Özel İdaresi arasında yetki ve görevler bakımından

bir karmaşa yaşanmaktadır. Ekonomik kaynaklar merkezi yönetimin elinde olduğu için söz konusu görevler merkezi yönetimin ildeki çeşitli birimleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Böylece İl Özel İdaresi, kendine has görev düzeninden yoksun bırakılmaktadır.

Zaten İl Özel İdareleri yetkileri ve görevlerinin tamamına yakını merkezi idarenin örgütlerine bıraktıkları için personel, araç- gereç sıkıntıları da çekmektedirler. Bu durum da İl Özel İdarelerinin görevlerini yerine getirememelerinin haklı gerekçeleri vardır denilebilir. Bu açıdan bakıldığında; bir yerel yönetim birimi olup olmadıkları bile tartışmalıdır.

Bu anlamda; 4 Mart 2005 tarihinde çıkan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun faydalı olacağı ümit edilmektedir. İl Özel İdarelerinin personel ve araç- gereç sıkıntısının çözümü açısından düşünüldüğünde; 16 Mart 2005'te 25710 Resmi Gazete sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun çıkmış ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kaldırılmıştır. Bu hizmetler; İstanbul ve Kocaeli illerinde Büyükşehir Belediyelerine, diğer illerde de İl Özel İdareleri'ne devredilmiştir.

4.1.6.2.2. İl Özel İdaresinin Organları

İl Özel İdaresinin organları 'vali' , ' il genel meclisi' ve 'il daimi encümenidir.

4.1.6.2.2.1. Vali

İl Özel İdaresinin yürütme organıdır. Bu sıfatla İl genel Meclisi ve İl Daimi Encümeni'nin aldığı kararları yürütür. Bu iki meclisin de kararlarını düzenler. İl Özel İdaresi bütçesinin amiridir.

İlin işlerinin ilçelerde yapımı için kaymakamlardan faydalanır. Kaymakamlar, valinin ilçelerde vereceği özel idare hizmetlerini yapmakla yükümlüdürler.

Vali; merkezi idare tarafından atama yoluyla işbaşına getirilmektedir. Ancak İl Genel Meclisi ve İl Daimi Encümeni seçimle işbaşına gelmektedir.

4.1.6.2.2.2. İl Genel Meclisi

22.02.2005 tarihinde kabul edilen, 04.03.2005 tarihinde 25745 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 5302 Sayılı İl özel İdaresi Kanunu’na göre, ilçeler adına seçilen üyelerden oluşan bu meclisin süresi beş yıldır. Üye seçimi tek derecelidir ve nispi temsil yoluyla yapılır. İl tüzel kişiliğine verilen görevlerle ilgili karar alma yetkisi İl Genel Meclisi’ne aittir. İl Genel Meclisi her yıl, Mayıs ve Kasım aylarında normal olarak 30’ar günü geçmemek üzere toplanır. Gündemdeki konuların görüşülmesi bitmemişse, İçişleri Bakanlığı’na bilgi vermek suretiyle toplanma süresi 10 gün daha uzatılabilir.

Ayrıca İl Genel Meclisi’nin, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 9 ve 10. maddelerine göre;

- İl Özel İdaresinin bütçe ve kesin hesabının kabul edilmesi,
- Vali tarafından sunulan yıllık faaliyet raporunun görüşülüp karara bağlanması,
- Borçlanma kararı alınması,
- Yıllık programın incelenip karara bağlanması,
- Yönetmelik yapımı gibi görevleri de vardır.

4.1.6.2.2.3. İl Encümeni

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 25. maddesine göre İl Encümeni, valinin başkanlığında, il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur. Valinin katılmadığı encümen toplantısına genel sekreter başkanlık eder. Encümen toplantılarına gündemdeki

konularla ilgili olarak, ilgili birim amirleri vali tarafından oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere çağrılabilir.

İl Encümeni'nin kendi adına aldığı kararlara İl Genel Meclisi'nin müdahale durumu yoktur. Vali gerekli görürse bu kararların yürütülmesini durdurarak, iptali için yargıya başvurabilir.

Yine 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 26. maddesine göre İl Encümeni'nin:

- İl bütçesinin incelenmesi,
- Açık arttırma ve eksiltme şartnameleri hakkında görüş bildirilmesi,
- Yerel hizmetlere ilişkin meclise sunulacak projelerle ilgili görüş bildirilmesi,
- Acil durumlarda İl Genel Meclisi yerine karar alınması,
- Vali tarafından havale edilen konular hakkında görüş bildirilmesi
- Özel idare tarafından yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücret tarifelerinin düzenlenerek meclise sunulması,
- Özel idarenin görevleri ile ilgili konularda yasaklayıcı önlemler ve kararlar alınması,
- İhalelerin yapılması veya yaptırılması gibi görevleri bulunmaktadır.

4.1.6.3. *Belediyeler*

Yerel yönetimler arasında halka yakınlığı bakımından; ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel bakımlardan en çok ilgi çeken ve en çok ağırlık taşıyan birimlerin, bütün dünyada ve ülkemizde olduğu gibi belediyeler olduğu düşünülebilir.

Ülkemizdeki modernleşme hareketinin başladığı Tanzimat'la birlikte 'belediye' ve 'belediyecilik' kavramları etkinlik kazanmıştır. Yerel yönetimlerin öneminin günden

güne artmasının kaçınılmaz olduğu düşünüldüğünde, belediyelerin de doğru orantılı olarak önem kazanması kaçınılmazdır.

Belediyelerin halka yakınlığı ve ilgi çekiciliğinin bir sebebi de halkın belirleyici olmasıdır. Belediye başkanlığı seçimlerinin halk tarafından yapılıyor olmasının, bu anlamda ciddi katkılar sağladığı düşünülmektedir.

Belediye Meclisi üyeleri ve Belediye Başkanı halk tarafından beş senelik bir dönem için seçilmektedirler. Ayrıca Belediye Meclisi toplantıları da özel haller dışında halka açıktır. Belediye Encümeninde de seçilmiş üyeler bulunmaktadır. Bütün bu faktörlerin, halkın belediyeleri kendisine daha yakın görmesinde azami önem taşıdığı düşünülmektedir.

Cumhuriyet döneminde, belediyelerle ilgili yasal düzenlemelerin ilkinin 1930 yılındaki 1580 sayılı Belediye Kanunu ile olduğu görülmektedir.. Ancak zamanın sürekli değişen şartlarının ve kentleşme gibi birçok etkenin, Belediye Kanunu'nun değiştirilmesini zorunlu kıldığı düşünülebilir.

23 Aralık 2004'te 5272 sayılı Belediye Kanunu çıkarılmış, ancak bu kanun da yerini 3 Temmuz 2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'na bırakmıştır. Bu kanuna göre belediyelerin durumları, organları, görev ve sorumlulukları incelenmeye çalışılacaktır.

4.1.6.3.1. *Belediyelerin Görevleri*

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 3. maddesinde ; “Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe kamu tüzel kişileri” olarak tanımlanan belediyelerin birtakım görev ve sorumluluklarına dikkat çekilmektedir. Bu

görevlerin; 1580 sayılı kanunda 77 bent şeklinde sıra ile sayılmış olduğu görülürken, 5393 sayılı kanunda genel bir biçimde ifade bulması dikkat çekicidir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesine göre belediyelerin görev ve sorumlulukları; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım, kentsel altyapı, coğrafi ve kent bilgi sistemleri, çevre ve çevre sağlığı, temizlik, zabıta, itfaiye, tanıtım, gençlik ve spor, sosyal hizmetler ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma, ekonomi ve ticaretin gelişimi, şehir içi trafik, defin ve mezarlıklar, ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar, konut, kültür ve sanat faaliyetleri hizmetlerinin yürütülmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Bunun yanında, kadın ve çocuklar için koruma evleri ve okul öncesi eğitim kurumlarının tahsisi, okul binalarının yapımı, sağlık faaliyetleri, kültürel ve tarihi mekânların korunup geliştirilmesi ile ilgili faaliyetler, sporun desteklenmesi ile ilgili faaliyetler ve gıda bankacılığı faaliyetleri yürütülmesi de kanunda yer bulmaktadır.

Kanunlarla başka kurumlara verilmemiş olan mahalli ve müşterek nitelikteki görevlerin de belediyeler tarafından yapılması öngörülür.(m.14)

Vatandaş öncelmesi ve değişen dünya düzenine ayak uydurabilmesi açısından 5393 sayılı Belediye Kanununun; gerek belediyelerin görev ve sorumluluklarını, gerekse hak ve imtiyazlarını düzenlemesi bakımından oldukça önemli maddeler bulundurduğu düşünülmektedir.

Kanun, belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla her türlü girişim ve faaliyet hakkını belediyelere tanımaktadır. Halkın görüş ve düşüncelerinin tespit edilmesi amacıyla kamuoyu yoklamaları yapmasına müsaade etmektedir. Dolayısıyla; halkın da katılım olanaklarının önünü açmış olduğu düşünüldüğünde, bu kanunun hükümlerinin yerel yönetim düşüncesi paralelinde olduğu düşünülebilir.

4.1.6.3.2. *Belediyenin Organları*

4.1.6.3.2.1. *Belediye Meclisi*

Belediyenin karar organı olan belediye meclisi seçilmiş üyelerden oluşmaktadır. Belediye Meclisi'nin görevleri 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 18. maddesinde 20 fıkra halinde belirtilmiştir. Belediye Başkanı başkanlığında toplanmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. maddesine göre Belediye Meclisi; seçim sonuçlarının ilanını takip eden beşinci gün belediye başkanının başkanlığında kendiliğinden toplanır. Meclis, bu toplantıda üyeleri arasından gizli oyla meclis birinci ve ikinci başkan vekili ile en az iki kâtip üyeyi ilk iki yıl için görev yapmak üzere seçer. İlk iki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı, yapılacak ilk mahalli idareler seçimine kadar görev yapar.

Belediye Meclisinin her ayın ilk haftası önceden kararlaştırıldığı günde toplanması hükmü 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 20. maddesinde yer bulmaktadır. Ayrıca yine bu maddeye göre; meclis toplantılarının -gerekçeli öneriyle kapalı oturum yapılmasına karar verildiği durumlar hariç- halka açık olduğu da belirtilmektedir.

Meclis; faaliyet raporunu değerlendirme, denetim komisyonu, soru, genel görüşme ve gensoru gibi araçlarla bilgi edinme ve denetim yollarını kullanabilmektedir.

4.1.6.3.2.2. *Belediye Encümeni*

Belediye Başkanı'nın başkanlığında toplanan Belediye Encümeni, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 34. maddesinde belirtilen görevleri, haftada bir defadan az olmamak kaydıyla toplanmak suretiyle yapar.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 33. maddesine göre il belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, mali hizmetler birim amiri ve belediye

başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere yedi kişiden oluşan Belediye encümeni; diğer belediyelerde de belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, mali hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden oluşur.

Encümen, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Bu toplantılarda çekimser oy kullanılmaz.

4.1.6.3.2.3. *Belediye Başkanı*

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 37. maddesine göre Belediye Başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye teşkilatının sevk ve idaresi, belediyenin haklarının ve menfaatlerinin muhafaza edilmesi belediye başkanının görevlerindedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 37. maddesine göre Belediye Başkanı:

- * Belediye Meclisi'ne ve Belediye Encümeni'ne başkanlık eder.
- * Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare eder
- * Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil eder.
- * Belediyeyi devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak yargı yerlerinde temsil eder veya vekil tayin eder.
- * Belediyeyi hazırlanan stratejik plana göre yönetir.
- * Meclis ve encümen kararlarını uygular.
- * Bütçeyi uygular.

Gerekli görüldüğü durumlarda yetkilerini başkanvekiline devredebilen Belediye Başkanının yetki devri, görevinin son bulması ve yerine yeni görevlendirmenin

yapılması gibi durumların 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 37 ve 38. maddelerinde ifade bulduğu görülmektedir.

4.1.6.4. *Büyükşehir Belediyeleri*

1982 Anayasası'nın 127. maddesinin üçüncü fıkrasında “Büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir.” Hükmü yer almaktadır. 1983 yerel seçimlerinden önce, ilk olarak 2972 sayılı yasada yapılan bir değişiklikle, merkez belediyesinin sınırları içinde birden çok ilçe bulunan yerlerde, anakent belediye meclislerinin seçilmesi ve her biri için seçilecek birer belediye başkanıyla birlikte anakent yönetimlerinin oluşturulması kararlaştırılmıştır. İkinci olarak 1994 Mart'ında çıkan 195 sayılı kanun hükmünde kararname ile anakent yönetimlerinin organları, görevleri, gelir kaynakları, örgütlenmeleri ve çalışma yöntemleri düzenlenmiştir. Bu kararnamenin yerini 1994 yılında çıkan 3030 sayılı yasa almıştır.(Sarıkoce,2002:35-36)

10.07.2004'te, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanunun 3. maddesinin a bendine göre Büyükşehir Belediyesi;

En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan, idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir.

4.1.6.4.1. *Büyükşehir Belediyesinin Görevleri*

10.07.2004 tarihinde kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesinde; büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumlulukları Belediye Kanunu'nda olduğu gibi genel bir bakış açısıyla ele alınmamış, maddeler

halinde açıklanmıştır. Buna göre, Büyükşehir Belediyelerinin bazı görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- * İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak Büyükşehir belediyesinin stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak,

- * İmar planları yapmak ve uygulamak,

- * 5393 Sayılı Belediye kanununun 68 ve 72. maddelerindeki yetkileri kullanmak,

- * Büyükşehir ulaşım planlarını yapmak ve ya yaptırmak ve uygulamak,

- * Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak,

- * Tarım alanlarını ve su havzalarının korunmasını sağlamak, ağaçlandırma yapmak ve çevre kirliliğini önleyici tedbirler almak,

- * Zabıta ve trafik işlerini yürütmek,

- * Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yapmak.

Büyükşehir Belediyeleri'nin görevleri 5216 sayılı kanunun 7. maddesinde 23 alt madde halinde sıralanmıştır. Aynı maddenin 2. fıkrasında da ilçe ve ilk kademe belediyelerin görev ve yetkileri sıralandığı görülmektedir.

4.1.6.4.2. *Büyükşehir Belediyesinin Organları*

Büyükşehir Belediyesi'nin organlarının, Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanı'ndan oluştuğu görülmektedir.

4.1.6.4.2.1. *Büyükşehir Belediye Meclisi*

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 12. maddesine göre Büyükşehir belediyesinin karar organı olan meclis; kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilen üyelerden oluşur. Belediye Başkanı, meclise başkanlık eder, büyükşehir içindeki diğer belediyelerin başkanları, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesi durumundadır. Meclis, her ayın ikinci haftası önceden meclis tarafından belirlenen günde toplanır.

Büyükşehir belediye meclisi, her dönem başı toplantısında, üyeleri arasından seçilecek en az beş, en çok dokuz kişiden oluşan "ihtisas komisyonları" kurabilir.

İhtisas komisyonları arasından bazılarının kurulması zorunludur. Bu komisyonlar; imar ve bayındırlık komisyonu, plan ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ve ulaşım komisyonudur.

Bu komisyonlar, çalışmalarında uzmanların görüşlerinden yararlanabilir. Gündemdeki konularla ilgili olarak davet edilen uzmanlar, oy hakları olmaksızın ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüşlerini bildirebilirler.

4.1.6.4.2.2. *Büyükşehir Belediye Encümeni*

10.07.2004 tarihinde kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 16. maddesine göre Büyükşehir Belediye Encümeni, belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin her yılın ilk olağan toplantısında kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri genel sekreter, biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur.

4.1.6.4.2.3. *Büyükşehir Belediye Başkanı*

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 17 ve 18. maddelerine göre büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin

temsilcisidir. Başkan, büyükşehir belediyesi sınırları içindeki seçmenler tarafından doğrudan seçilir.

Başkanın görev ve yetkileri 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 18. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre büyükşehir belediye başkanının;

- a) Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare etmek, beldenin ve belediyenin hak ve menfaatlerini korumak,
- b) Belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetmek,
- c) Belediye meclisi ve encümenine başkanlık etmek, bu organların kararlarını uygulamak,
- d) Büyükşehir Belediyesinin görev ve hizmetlerinin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almak,
- e) Mahkemelerde ve resmi kurumlarda belediyeyi temsil etmek,
- f) Belediye personelini atamak, belediye ve bağlı kuruluşlarını denetlemek,
- g) Gerekliğinde görev ve yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe veya ilk kademe belediye başkanına devretmek gibi görev ve yetkileri bulunmaktadır.

Nüfusu iki milyonu aşan büyükşehir belediyelerinde on; diğer büyükşehir belediyelerinde beşi geçmemek üzere başkan danışmanı görevlendirilebilir.

4.2. Yerel Yönetimlerde Halk Katılımı

Katılım; bireylerin kendilerini etkileyen ve ilgilendiren fiziksel çevrelerde, programlarda ve kurumlarda üretilen kararlara etkide bulunmaları; bu kararların oluşumunda yer almaları olarak tanımlanmaktadır. (Sarıkocce, 2002:42)

Yalçındağ'ın tanımıyla katılım(1996: 129) ; halk topluluğuna mensup kişilerin hükümet faaliyetlerine etki etmek, denetlemek veya doğrudan doğruya toplum ihtiyaçlarını sağlamak yoluyla gerçekleştirdikleri etkinliğe denmektedir.

Günümüzde klasik demokrasinin öngördüğü uygulama şekillerinden (seçim ve oy verme) daha farklı bir kontrol sürecinden söz edilmektedir. Seçimlere dayalı temsil edici kurumların varlığı, sağlıklı bir demokrasi için gerekli olsa da yeterli kabul edilmemektedir. Çağımızda demokrasi, artık çoğulculuk ve katılımcılık boyutlarıyla bir anlam taşımaktadır. (Sarıkoc, 2002:42-43)

Bütün dünyada yaşanan gelişmelerin; yönetimde merkezileşme yerine yerelleşmenin ön plana çıktığını göstermekte olduğu görülmektedir. Dünyanın, insan hakları ve çevre sorunlarına bakışının değişmiş olması sebebiyle, yerel yönetimlerin öneminin bir derece daha arttığı düşünülebilir.

Teknolojinin gelişmesi, ulaşım ve bilgi paylaşımı gibi konuların önem kazanması, yerel politikalara olan ihtiyacı arttırırken; ülkemiz gibi klasik temsili demokrasinin yaşandığı toplumlarda yerelleşme ihtiyacına yönetimin cevap verememesi sonucunu doğurmuştur. (2002:43)

Bütün dünyada yaşanan gelişmeler paralelinde, yerel yönetimlerin ve yerel politikaların da değişim ve yeniden yapılanma sürecine girmesi zorunluluğunun ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Değişen ve gelişen yönetim sisteminde hizmetlerin halka en yakın birimlerce ve halkın katılımının ön plana alınarak yapılmasının önem taşıdığı söylenebilir. Egemenliğin kayıtsız şartsız milletin olduğu anayasal olarak kabul edildiğine göre, halkın da bu egemenliği etkin olarak yönetime katılım yoluyla kullanma hakkının bulunduğu düşünülmektedir.

Yönetime katılım, idarenin herhangi bir konuda yapmak istediği çalışma ile ilgili olarak verdiği bilgilerin, halk tarafından değerlendirilmesi sonucunda oluşan görüşlerin yönetime iletilmesidir. Çoğu zaman yerel yönetimlerde yönetime katılımının; siyasi

yöneticileri seçme, yönetimin kararlarına tepki gösterme ve temel haklara sahip olma gibi konularda sınırlı bir şekilde ele alındığı ve algılandığı görülmektedir.(Sarıkoce, 2002:45)

Hâlbuki yerel yönetimlerde katılım kavramı; Belediye Başkanlığı, Belediye Meclisi, İl Özel İdare Meclisi, muhtar ve ihtiyar heyeti seçimlerinden ibaret sayılmamalı, daha da ötesinde yönetimin bütün eylem ve işlerinde geçerli olabilen bir halkla ilişkiler yaklaşımı olarak kabul edilmelidir.

Devlet Planlama Teşkilatının VI. Beş Yıllık Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda bu hususa şu cümlelerle vurgu yapılmaktadır: “Özünde demokratiklik olan yerel yönetimlerde halk katılımı bambaşka bir önem kazanmaktadır. Çünkü bir mahalli ve müşterek hizmeti görmekle yükümlü bir yerel yönetim, aynı zamanda o yöre halkının kendisi için karar alan, planlayan ve uygulayan bir üst organıdır. Onun için halk katılımının sadece seçimden seçime oy veren bir mekanizma dışında daha üst ve gündelik katılımı da desteklenmesi gerekmektedir.”(1991:52)

Nitekim Türkiye’de 3273 sayılı yasayla kabul edilen ve 01.04.1993 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın 4. maddesinin 3. fıkrasında : “Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile yetkinlik ve ekonomi gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır.” ifadesi yer almaktadır.

13 Mart 2005 tarihinde çıkan Belediye Kanunu’nda, 4 Mart 2005 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu’nda, 1 Ocak 2005 tarihli Büyükşehir Belediyeleri Kanunu’nda ve 11 Haziran 2005 tarihli Mahalli İdare Birlikleri Kanunu’nda yerel yönetimlerde halk katılımı konusunda ciddi gelişmelerin yer aldığı söylenebilir.

4.2.1. Yerel Yönetimlerde Katılımın Gerekliliği

Nadaroğlu'na (1998:27) göre; Siyaset biliminde ve idare hukukunda geliştirilen yeni teorilerde, liberal demokrasinin temelinde komünal (beledi) hürriyetlerin, çağımızdaki özgürlükçü demokrasinin temelinde de mahalli özgürlüklerin yer aldığı belirtilmektedir. Eğitim kurumları içindeki ilkokulun işlevini özgürlükler konusunda komün idareleri üstlenmiştir. Bu sebeptendir ki mahalli idareler, sözü geçen görüşleri savunanlara göre, mahalli toplulukların kamusal siyasi haklarını hep birlikte kullanmalarının birer ürünü, birer aracıdır.

Yerel yönetimlerin halka daha yakın olması dolayısıyla, halkın ihtiyaçlarını belirlemesi ve bu ihtiyaçlara yönelik hizmetleri etkin bir şekilde yerine getirmesi muhtemel görünmektedir.

Yerel yönetimlerdeki etkinliğin sağlanabilmesi için de halkın yönetime katılımının gerektiği düşünülmektedir. Bu sayede halk ve yönetim arasında ortaya çıkabilecek kopukluğun da engellenmiş olması muhtemeldir.

Bölgesel olarak merkezi yönetimin belirleyemediği birtakım farklar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum da hizmetlerin öncelik sırasını etkilemektedir. Merkezi yönetimden bölgesel sorunların ayrı ayrı tespiti beklenemezken, yerel yönetimler için bu durum belirleyici olabilmektedir. Çünkü bir yerel yönetim biriminin başarısını yönetmiş oldukları bölgenin sorunlarının ve ihtiyaçlarının doğru tespiti ve çözümü ile ölçmek mümkün olabilmektedir. Yerel yönetimlere katılımın sağlandığı demokratik bir ortamda ihtiyaçlar ve çözüm yolları çok daha hızlı bir şekilde belirlenip, hizmetler daha kaliteli, daha çabuk ve daha verimli bir şekilde topluma sunulabilecektir. (Sarıkoce, 2002:48)

Bireylerin sosyalleşmesi anlamında en etkili yollardan birisi katılım olarak görünmektedir. Toplumsal yakınlaşmanın kolaylaşması ve ortak kararlar alınabilmesi açısından katılım çok büyük önem taşıdığı söylenebilir.

Yapılan uygulamaların yerel topluluklarca desteklenmesinin ve benimsenmesinin, yerel yönetimlerin başarı şansını arttıracakı öngörülmektedir. Yerel yönetim birimlerinin halkla barışık, halkın içinden olması durumunda, karşılıklı olarak yöneten- yönetilen ilişkilerinin güçleneceği düşünülmektedir.

Demokrasinin öğrenilmesi ve yaşatılması açısından ciddi bir okul görevi yapan yerel yönetimler için halk katılımı çok önemli ve gereklidir. Halkla bütünleşemeyen bir yerel yönetim biriminin başarılı olabileceğinden söz edilemez. Halkın desteğini alamayan, sorunlarına çözüm üretemeyen bir yerel yönetim biriminde; demokrasiden de söz etmek imkân haricidir.(Çukurçayır, 1999: 128)

4.2.2. Yerel Yönetimlerde Halk Katılımının Yöntemleri

Biçimsel katılım olanaklarının bulunduğu bir toplumda; yönetime katılım davranışından bahsetmek daha olanaklı görülmektedir. Günümüz toplumlarında yoğun olarak görülen katılım davranışının, yerel düzeyde birçok biçimde karar süreçlerinin oluşumuna etki etti söylenebilir.

Bir bölgede ya da yörede yaşayan insan topluluklarının ihtiyacı olan hizmetlerin en üstün kalitede üretilmesinin, bu hizmetleri talep edenlerin bu süreçlere ne kadar ilgi duydukları ve bunun içinde ne kadar yer aldıklarıyla doğru orantılı olduğu düşünülmektedir.

Halkın yönetime katılımı kurumsal düzeyde temel iki ayırıma tâbi tutulur. Birincisi 'aktif katılım' olarak tanımlanan, hemşehrilerin bireysel olarak ya da gruplar halinde belediye çalışmalarına ilgi duymaları ve bu çalışmalarını kendi talepleri

doğrultusunda etkilemeye çalışması faaliyetlerini kapsar. Burada söz konusu talepler; hemşehrilerden direkt olarak, örgütlü/ örgütsüz gruplar veya sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla yönetici sınıfına iletilmektedir. (Sarıkoce, 2002:52)

İkincisi ise ‘pasif katılım’ olarak adlandırılan, hemşehrilerin belediye işleri ile ilgilenmelerini sağlamaya ilişkin girişimlerin yönetenler ya da belediye tarafından yapılması ve bunun neticesinde de halkın yönetime katılımsının sağlanması faaliyetlerini kapsamaktadır. Burada halk talepleri değil, yönetilenlerin talepleri temel belirleyicidir. Birinci durumda halk özne iken, ikinci durumda nesne konumunda bulunmakta ve etkileyen değil etkilenen durumu göstermektedir.(2002:52–53)

Yerel yönetimlerde halk katılımının sağlanmasında hem halk, hem de yerel yönetimler için karşılıklı faydalar mevcuttur. Bu faydaların ilkinin maliyet konusunda yaşandığından bahsedilebilir. Halkın işgücünü ve düşüncelerini kendi çevreleri için seferber etmesi maliyetlerin düşürülmesi yönünden önem taşımaktadır.

Halkın üretime katılımı hizmetlerin daha kolay benimsenmesini ve yapılan hizmetlere daha çok sahip çıkılmasını sağlar. Recep Yazıcıoğlu’nun Tokat pilot uygulamasında görülebileceği gibi; (Yazıcıoğlu, 2000:73) özellikle köylerde halk katılımı sayesinde yapılan işlerin halk tarafından benimsenmesi ilgi çekicidir.

Halk katılımının bir başka fonksiyonu halkın kendine güven duygularını geliştirmesi ve yönetim ve halk arasındaki kopukluğu minimuma indirmesi olarak düşünülebilir.

Yerel yönetimlere katılım seviyesinin artması uluslaşmayı kolaylaştırması ve güçlendirmesi, devlete bağlılığı ve güveni arttırması bakımından önemlidir.

Geray'a (1995:73) göre; katılım alanları ve katılım türleri her ülkenin toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik koşullarına göre farklılık göstermekle birlikte şöyle bir sıralama yapılabilir:

- Kent planlaması
- Çevre koruma
- Halk oylaması (referandum)
- Seçilmişleri görevden düşürme (geri çağırma)
- Halk oylaması
- Hemşehrilerin şikâyetleri
- Kentsel, toplumsal hareketler v.b

Bu sıralama göz önünde bulundurularak, yerel yönetimlerde halk katılımının çeşitli türlerinden bahsetmek mümkündür. Bunlar aşağıda sıralanmış ve ayrıntılı olarak incelenmiştir.

- Seçim
- Halk oylaması
- Referandum
- Sivil toplum kuruluşları
- Mahalle toplantıları
- Muhtar toplantıları
- Semt danışma merkezleri
- Ombudsman

4.2.2.1. Seçim

Seçim; birden fazla seçenek arasından birini kişinin özgür iradesiyle tercih etmesi işlemidir. Bunun sağlanabilmesi için de kişinin özgürlüğe sahip olmasının gerekliliğinin yanında, alternatiflerinin de bulunması gereklidir.

Akgün'e göre (2002,7); Dahl: çağdaş temsili demokrasileri gerçek demokrasilerden ayırmak için çoğulcu (polyarşi) terimini kullanmaktadır. Temsili demokrasilerin en önemli özelliklerinden birisi; vatandaşlara düzenli olarak yapılan seçimler yoluyla siyasi otoriteleri belirleme ve memnun kalmadıklarında da görevden uzaklaştırma gücünü vermesidir. Bu nedenle seçimler demokrasinin kalbi niteliğindedir.

Bütün toplumlarda birtakım siyasal, dinsel, ekonomik vb. farklar görülebilmese de, bu farklılıkları seçim sandığında barışçı yollarla çözüme ulaştırılabilmesi önem taşımaktadır.

Öz (1996:24); toplumsal desteğin belli başlı göstergelerinden birinin siyasal katılım olduğunu düşünmektedir. Katılımın en önemli göstergelerinden birinin de seçim olduğu kanaatine varılabilir.

Halkın seçime katılımı otoriter rejimler dışında bütün siyasal demokrasilerde mecburidir. Oy kullanmamak ihmalen, kayıtsızlıktan, ilgisizlikten kaynaklanacağı gibi, sunulan tercihleri protesto etmek için bilinçli olarak takınılan bir siyasi tavır da olabilir.(Sarıkoce, 2002: 59)

Çoğulcu demokrasilerde seçim; kolaylığı ve fazla çaba gerektirmemesi açısından en yaygın katılım yolu olduğundan yaygın şekilde başvurulan bir yöntemdir. Seçimlerin katılımı sağlamak konusunda bazı işlevleri bulunmaktadır.(2002: 59)

Birincisi; siyasal otoritelerin değişimi sorununa sürekli bir çözüm önermesidir. En basit biçimi ile seçim, bir tek bireyin bir ülkenin belirli bir kısmının yönetimi için

görevlendirilmiş olduğunun onaylandığının ve yetkili kılındığının tescili anlamına gelmektedir.

İkincisi; siyasal olarak yerel yönetim kuruluşlarının kararlarının denetlenmesini sağlamaktadır. Seçim tercihleri gibi; referandum ve halkoyu gibi süreçler de kararların değişimine sebep olabilir. (2002: 59)

Seçimlerin bir başka işlevinin siyasal rejime meşruluk sağlamak olduğu söylenebilir. Aksi halde siyasi rejimleri reddetmek de seçimin bir işlevi olarak sayılabilir.

Aslında işin özü şudur: Seçimler, seçmenle yönetici elitler arasında bir alışveriş gibidir. Seçimler sayesinde yönetici elit iktidarı/gücü bir süreliğine meşru olarak kullanma hakkını elde eder. Bunun karşılığında ise, halka karşı hesap verme yükümlülüğünü kabul etmiş olur. Seçmenler yönünden olaya bakıldığında ise, onlar da yöneticilerin aldığı kararlara itaat etme yükümlülüğüne karşılık hükümetin bu kararlarına etki etme hakkını kazanmış olurlar. Bu pazarlık her iki taraf için de kârlıdır. Çünkü seçimler hükümetin yetkilerini genişletirken bu yetkinin kötüye kullanılması ihtimalini de azaltmış olur. Böylece yönetenler, kaba güce dayanmak yerine meşru otoriteye dayanarak yönetirler; halk ise sahip olduğu ‘oy gücü’ sayesinde yönetimi sürekli olarak denetler.(Akgün, 2002:12)

Demokratik rejimlerde yönetimin meşruiyetinin seçimlerden geçtiği şüphe götürmemektedir. Siyasi partiler düşüncelerini hayata geçirmek için gerekli yetkiyi halktan almaktadırlar. Bunun da yolu seçimlerden geçmektedir. Yönetime kazandırdığı meşruiyetin dışında Kalaycıoğlu’na (1984:254–256) göre seçimlerin işlevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Siyasal otoritelerin değişimi sorununa sürekli bir çözümdür.
- Yerel yönetim kuruluşlarının aldığı siyasi kararların denetimini sağlar.
- Hükümetin siyasi kararlarını etkiler.
- Siyasal rejimin veya yönetimin reddini sağlar.
- Siyasal rejimin meşruluğunu temin etmekle birlikte onu korur.
- Halkın siyasal eğilimini sağlar.

Ülkemizde özellikle yerel yönetimler açısından bakıldığında “sosyal ilişki” ağlarının; hemşehri örgütlenmeleri ve dayanışma ağları veya dini cemaatler çerçevesinde “dayanışma ağları” şeklinde bulunduğu görülmektedir. Bu da doğal olarak vatandaşlık bilincinin ve bunun gelişmesinin önünde engel teşkil etmektedir. Temsili demokrasinin bu eksikliği şu şartlarda yerel yönetimlerde çözüm aşamasından çok uzak bulunmaktadır. Çünkü yönetime gelen ‘cemaat’, diğerlerini yok sayma geleneğini sıkı sıkıya sürdürmektedir.(Sarıkoce, 2002: 63)

4.2.2.2. *Kamuoyu Yoklaması*

Yerel yönetimler, yerel halka hizmet sunan anayasal kurumlar olduklarına ve demokratik kaygılardan yola çıktıklarına göre, yerel halkın düşüncelerini öğrenmek ve politikalarını bu düşünce ve gereksinimlere göre oluşturmak durumundadırlar. Demokratik değerlere dayalı bir yerel yönetim yapılanması için, hizmet götürülecek kitlenin tanınması ve üretilecek siyasaların buna göre belirlenmesi, yerel yönetimlerin başarısını etkileyecek önemli bir konudur. Halkın düşünce ve gereksinimlerinin öğrenilmesinin birkaç konuyla sınırlandırılabilceği gibi, geliştirilebilmesi de mümkündür. Bunlardan birkaçı şu şekilde sıralanabilir:

- Halkın yerel yönetimlerden beklentileri,
- Halkın yerel hizmetler konusunda gerekli ve yeterli bilgiye sahip olması

- Belediyenin imajı,
- Halkın yerel hizmetler konusundaki önerileri,
- Yürütülen etkinliklerden halkın ne kadar memnun olduğu düşüncesidir.

(Çukurçayır, 1999: 166–167)

Bu yolla yerel yönetimlerin halkı yönetim mekanizmasına dâhil etmesi daha kolaylaşmaktadır. Kamuoyu yoklamaları demokratik yöntemlerle halkın gereksinimlerinin belirlenmesi, geliştirilecek mal ve hizmetlerin katılım yoluyla şekillendirilmesinin sağlanması ve yönetimin yürüttüğü etkinliklerde halkın tatmin seviyesinin ölçülebilmesi gibi birçok avantajı içermektedir.

Kamuoyu yoklamalarının pahalı bir yöntem olduğu düşünülse de yanlış ve katılım eksikliğiyle yapılan ya da uygulanan yatırımların geri dönüş maliyetlerinden her zaman daha az maliyetler oluşturulacağı düşünülmektedir.

4.2.2.3. *Halk Oylaması*

Ülkemizde belediyelerin zaman zaman halk oylaması yöntemine başvurduğu görülse de, bu konuda yasal bir zorunluluk yoktur.

Demokrasinin işlerlik kazandığı ülkelerde, yönetilenler yönetimden hoşnut olmadığı takdirde yerel yöneticileri görevden alabilmektedirler. Bunun için yapılacak işlem, yerel seçmen sayısının kanunun öngördüğü oranda imzası ile başkanın görevden düşürülüp düşürülmeyeceğini belirlemek üzere halk oylamasına başvurulması ve seçmen çoğunluğunun oyu sağlanırsa, başkanın görevden ayrılmasıdır.(Sarıkoce,2002:64-65)

Referandumun birtakım faydaları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları:

- Halkın doğrudan karar vermesinin sağlanması,
- Hemşehrilerin kent sorunlarıyla daha yakından ilgilenmesinin sağlanması,
- Referandum kampanyalarının halkı eğitici yönü,
- Çok partili siyasal sistemde karşılıklı denge ve denetim sürecinin işlemlerini sağlaması gibi belirtilebilir.

Referandum yönteminin faydalarının yanında birtakım sakıncaları da vardır.

Bunlardan da bahsedilecek olursa:

- Politikacıların önemli konularda sorumlulukları halka yüklemeleri,
- Sorunlar karşısında iki cevaptan başka bir alternatif yöntemin geliştirilmesinin mümkün olmayışı,
- Seçmenin bu esnadaki teknik ve karmaşık konularda yeterince bilgi sahibi olamaması,
- Temsili demokrasi için zayıflatıcı etkide bulunması riski,
- Referandum sürecinin gerektirdiği uzun hazırlık döneminin karar alma ve uygulama noktasında gecikmelere sebebiyet vermesi,
- Ekonomik olarak güçlü olan grubun medya eliyle kendi özel gündemlerini oluşturup, birtakım kararlar alınmasına etkide bulunabilmeleri gibi sakıncaları bulunmaktadır. (2002:66-67)

Gelişmiş ülkelerde referandum sistemine zaman zaman başvurulduğunun görülmesine rağmen, ülkemizde kanunlarla getirilen sınırlamalar dolayısıyla bu yöntemin kullanıldığına rastlanmamaktadır.

4.2.2.4. *Sivil Toplum Örgütleri*

Sivil toplumdan, siyasal otoriteyi etkileyebilecek konumda olan ve isteklerini siyasal otoritenin varlığından bağımsız olarak biçimlendiren, otoritenin müdahale edemeyeceği alanlara sahip alanlar anlaşılmaktadır. Bir başka tanıma göre ise sivil toplum, kendi kendine oluşmuş, gönüllü, devletten özerk, özel alan ile devlet arasında, aracı niteliğinde örgütlü bir sosyal yapıdır. (Yüksel, 2003:177)

Bireylerin tek başlarına eylemlerinin yetersiz kalacağı düşünüldüğünde, kolektif kararların etkili kılınabilmesi ve temsil edilebilmesi açısından sivil toplum kuruluşları önem taşımaktadır. Sivil toplum örgütleri; temsilcileri oldukları değerlerin kamuoyuna duyurulması ve benimsetilmesi için faaliyetlerde bulunmalarının yanı sıra yönetime ve topluma karşı denetleyici faaliyetlerde de bulunurlar.

Yüksel'e (2003:181) göre sivil toplum kuruluşlarının özelliklerini yedi başlık altında toplamak mümkündür:

- Özerklik,
- Siyasi otoriteyi eleştirebilmek,
- Baskı mekanizması olmak,
- Katılıma imkân vermek,
- Serbestçe kurulabilmek,
- Bireysel istekle üye olabilmek,
- Kamu yönetimi teşkilatının dışında olmak.

Sivil toplum kuruluşlarına sendikalar, vakıflar, dernekler ve çeşitli meslek gruplarını dâhil etmek mümkündür. Günümüzde sivil toplum örgütleri yönetime etki etmek hususunda önemli çalışmalar yapmaktadırlar. Çıkar ortaklıklarının bulunduğu birtakım konularda bazı sivil toplum kuruluşları birleşerek üst kurullar oluşturmakta ve

taleplerini de üst seviyelerde dile getirerek etkili çözümler bulabilmektedirler. (Kalaycıoğlu, 1983:75)

Bazı hizmetlerin sağlanabilmesi için yerel yönetimler de gönüllü kuruluşlarla işbirliği yaparak, bu konuda hemşehrilerin bilgi, deneyim ve tecrübelerinden faydalanmakta; ayrıca bu kuruluşların desteğini de almaktadır. Buna ek olarak bu kişi ve kuruluşların hizmet sunumuna doğrudan katılımları çok önemli bir insan gücü potansiyeli oluşturmaktadır. (Sarıkocce, 2002:70)

Yerel yönetimleri de sivil toplum kuruluşları arasında değerlendiren birtakım görüşler olmasına rağmen; bu sınıflandırmaya göre Türkiye’de yerel yönetimler için sivil toplum yerine siyasal toplum yorumunu yapmak daha yerinde olacaktır. Son kanunlarda hukuka uygunluk denetimine daha çok önem verildiği görülse de, yerel yönetimlerin üzerindeki ağır vesayet, personel alımına kadar hala etkisini göstermektedir. (Tekeli,1983:8)

Ülkemizdeki bu sorunun, yerel yönetimler üzerinde sivil toplum örgütlerinin gücünü arttırması doğrultusunda çözülebileceği düşünölmektedir. Sayıları ve etkileri günden güne artan sivil toplum örgütlerinin yönetime katılım konusunda gösterdikleri çaba dikkat çekici görünmektedir.

4.2.2.5. Mahalle Toplantıları

Belediyeler, halkın katılımını arttırmak ve sorunlara daha yakın çözümler bulabilmek için evvelden belirlenen zamanlarda mahalle halkıyla görüşmeler yapabilirler.

Mahallelerde oluşturulacak belli sayıdaki gruplarla direkt olarak başkanlıkça yapılacak görüşmeler, sorunun ilk elden çözüme ulaştırılması amacını taşımaktadır.

Bununla birlikte mahalle toplantıları, kentlilerle girilen etkileşim yanında, belediyede yapılan hizmetlerle ilgili bilgilendirme çalışmaları olarak da değerlendirilebilir.

4.2.2.6. *Muhtar Toplantıları*

Muhtarlığın yönetsel yapıdaki rolü oldukça karmaşıktır. Muhtarlık; ne merkezin taşra kuruluşu, ne de bir yerel yönetim birimidir. Çoğunlukla devletin merkezden yönetime zorunluluk duyduğu ve ilk elden halledilmesi gereken işler için oluşturulduğu söylenebilir. Muhtarlığın bir yerel yönetim birimi haline gelmesinde muhtarlığa verilen görevlerin yanında ihtiyar meclislerinin kurulması etkili olmuştur.

Yönetim biriminin en küçüğünü oluşturan muhtarlar; bölgeleri ile ilgili sorunları daha kolay tespit etmekte ve bunu belediye yönetimine daha kolay ulaştırabilmektedirler. Artık “Belediye başkanları mahalle muhtarlarına kentlilerle iki yönlü iletişim kurabilmek açısından büyük önem vermektedirler. Mahalle muhtarları için belediyede ortak bir çalışma odası düzenleyen, sekreter görevlendiren ve her muhtar için belediyede özel dolaplar bulunduran belediyeler vardır.” (Sarıkoce, 2002:74-75)

4.2.2.7. *Semt Danışma Merkezleri (SEDAM)*

Son yıllarda yerel yönetimlerin yeniden yapılanması konusunda gerçekleştirilen hemen her etkinlikte sözü edilen demokratik katılım yöntemi olarak büyük önem verilen oluşumlardan biridir. Bu merkezler, uygulamada belediyelerin mahalle bürosu gibi çalışmakta; çok işlevli birimler olarak etkinlikte bulunmaktadır. Birtakım hizmetlerin daha küçük ölçeklerde halka sunulması, bir anlamda halka yakınlaşma olanağı olarak görülmesi, bu birimlerin çekicilini arttıran özellikler olarak göze çarpmaktadır. SEDAM’lar; sağlık, eğitim, ev ekonomisi ve çeşitli kültürel etkinlikler başta olmak üzere çeşitli alanlarda etkinliklerde bulunmaktadır. Bu birimler halkın belediyelerle

iletişimini sağlamakta büyük önem taşımaktadırlar. Gerçekleştirilen projelerde çeşitli kuruluşların yardım ve katkıları sağlanmaktadır. Sistemin ilk basamağını muhtarlıklar oluşturmakta, muhtarlardan gelen bilgi ve yakınmalar, Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'ne aktarılmaktadır.(Çukurçayır, 1999:225-226)

4.2.2.8. *Ombudsman*

Ombudsman; yönetim tarafından yapılan eylem ve işlemler üzerinde, icraat esnasında belirlenememiş yanlışların düzeltilmesini sağlayan denetim mekanizmasıdır.

Yönetime ulaşmasının kolaylığı ve halkın isteklerini dile getirmek hususundaki yakınlığı dolayısıyla ombudsmanlık kurumu önem taşımaktadır. Halkın gerektiğinde yargıya başvurmasını sağlamak, idari kararları halka açıklamak ombudsmanın görevleri arasındadır. Yerel, sektörel, özel amaçlı ve merkezi ombudsman olmak üzere dört şekilde görülmektedir.

Sarıkoce'ye (2002:77) göre; ülkemizde ombudsman kurumunun fikri ve hukuki zemini yetersiz kalmaktadır. Ancak; hukuki denetimlerin yetersiz oluşundan ve bireylerin daha geniş hak ve özgürlüklere sahip olmasının gerekliliğinden dolayı, Ombudsmanlık ülkemiz açısından da fayda sağlayacağına inanılan bir kurumdur. Ombudsman hakkındaki bilgi ve dağılımın halka verilmesi ve sonrasında alınacak kamuoyu desteği ile, ombudsman kurumunun oluşturulması daha demokratik olacaktır.

5. MATERYAL VE YÖNTEM

Tez çalışmasının bu bölümünde, Tokat halkının yerel yönetimlere katılım duyarlılıkları araştırılacaktır. Araştırmanın amacı açıklandıktan sonra, araştırmanın ön kabulleri ve sınırlılıkları ile yöntemine ve ardından araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

5.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; Tokat halkının, yerel demokrasinin en önemli göstergelerinden biri olan yönetime katılım davranışının ve halkın yönetime katılım duyarlılığının tespit edilebilmesi ve bu bağlamda halkın yerel demokrasiye bakış açısının, kentsel sorunlara yaklaşımının ve sorun çözme konusundaki ilgi düzeylerinin betimlenmesi amaçlanmıştır.

5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada Tokat Merkez ilçesinde ikamet eden vatandaşlar ana kütleyi oluşturmaktadır. Anketler, eğitim verilen üniversite öğrencileri tarafından yüzyüze uygulanmıştır. Anket 2006 Kasım ve Aralık ayları boyunca uygulanmıştır. 425 anket yapılması planlanmış, ancak 412 denek anketi cevaplamayı kabul etmiştir. Bu 412 anket içinden 12 tanesinde eksikler saptandığı için iptal edilmiştir. Bu durumda araştırma tesadüfi olarak belirlenen 400 kişi ile sınırlıdır.

5.3. Araştırma Yöntemi

5.3.1. Araştırma Örnekleme

Örnekleme kentin farklı noktalarından tesadüfi örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Geçici olarak hizmetlerden faydalandıkları için, Tokatta ikamet etmeyen kişiler ana kütleye dahil edilmemiştir.

Ayrıca oy kullanma yaşının 18 olduğu göz önünde bulundurularak, 18 yaşından küçük kişilere anket uygulanmamıştır.

Çalışmanın evrenini Tokat merkez ilçesinde ikamet eden 114.000 kişi oluşturmaktadır. Örneklem hatasını %0.5 olarak aldığımızda, çalışmanın örneklemini için 383 kişi yeterli olmaktadır. 2006 yılının Kasım ve Aralık aylarında anketler yüz yüze görüşme yöntemi ile tesadüfi olarak seçilen 412 kişiye uygulanmıştır. Anketlerin 12 tanesi verilerindeki eksiklikler ve hatalar sebebiyle iptal edilerek 400 anket değerlendirmeye alınmıştır. Bu durumda anketlerin geri dönüşüm oranı %97 olarak tespit edilmiştir.

5.3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, M. Akif Çukurçayır'ın 1999 yılında hazırlamış olduğu "Yerel Yönetimler ve Katılım: Halkın Katılım Duyarlılığı ve Katılım Yolları Açısından Konya Örneği" başlıklı, yayınlanmamış doktora tezindeki anket örnek alınmıştır. Anket toplam 32 sorudan oluşmaktadır. Bunların 5 tanesi demografik soru olup, 27 tanesi vatandaşların yerel yönetimlerde yönetime katılım eğilimlerini belirlemek üzere düzenlenmiştir.

Memnuniyet düzeyini ölçmek için kullanılan 400 deneğe ilişkin veriler SPSS/PC (11.5) (Statistical Package of Social Science) paket programında değerlendirilmiştir. Değerlendirmede frekans analizi ve "Ki-Kare Testi" kullanılmıştır.

6.BULGULAR

6.1. Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

6.1.1.Meslek

Tablo 6.1. Ankete Katılanların Mesleklere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İşçi	44	11.0	11.0	11.0
Memur	146	36.5	36.5	47.5
S.Meslek	75	18.8	18.8	66.3
İşsiz	31	7.8	7.8	74.0
Diğer	104	26.0	26.0	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Bu sonuçlara göre ankete katılanların %36,5'ini memurlar, %18,8'ini serbest meslek sahipleri, %11'ini işçiler, %7,8'ini işsizler ve %26'sını da ev hanımları, emekliler v.b. kimselerden oluşan diğerleri oluşturmaktadır. Her meslekten ve değişik kesimlerden birbirine yakın oranda vatandaşla görüşülmüştür.¹

6.1.2. Yaş

Tablo 6.2. Ankete Katılanların Yaşa Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
18-30	170	42.5	42.5	42.5
31-45	149	37.3	37.3	79.8
46-60	75	18.8	18.8	98.5
60+	6	1.5	1.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Ankete katılanlar %42,5 oranında 18-30 yaş aralığındadır. Bu durum da gençlerin ağırlıkta olduğunu göstermektedir. Ancak; 31-45 yaşındaki %37.3 ve 46-60

¹ Çukuçayır (1999:249)'ın yaptığı katılım araştırmasında da mesleklerin dağılımı, gerçekleştirilen anketlerin sonucundan elde edilen meslek verileriyle yakın oranlar içermektedir. Konya'da gerçekleştirilen 430 ankete katılım şöyledir: İşçi %15,1, memur % 28,8, serbest meslek %26, diğer %30.

yaş aralığındaki %18.8 oranları birbirine eklendiğinde %56 gibi bir oranla karşılaşılmaktadır. Bu durum da; çoğunluğu orta yaştaki vatandaşların oluşturduğunu göstermektedir. Bu saptamanın yapılan çalışma için olumlu bir anlam ifade ettiği düşünülmektedir. Çünkü orta yaş grubunun belirli bir yaşam bilinci düzeyine ulaşmış bireylerden oluştuğu ve siyasal düşüncelerinin daha belirgin olduğu düşünülmektedir. Çalışmadaki en az katılım ise 60 yaşın üzerindeki vatandaşlardan %1,5 oranında sağlanabilmiştir.²

6.1.3. Cinsiyet

Tablo 6.3. Ankete Katılanların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	243	60.8	60.8	60.8
Kadın	157	39.3	39.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Ankete katılanların ağırlıklı kesimi %60,8 ile erkeklerden oluşmaktadır. Ancak kadınların katılımı da yaklaşık %40 ile azımsanmayacak düzeydedir denilebilir.

6.1.4. Eğitim

Tablo 6.4. Ankete Katılanların Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	54	13.5	13.5	13.5
Ortaokul	31	7.8	7.8	21.3
Lise	120	30.0	30.0	51.3
Üniversite	177	44.3	44.3	95.5
Lisansüstü	18	4.5	4.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

² Çukuçayır (1999:249)'ın yaptığı katılım araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşmak mümkündür: 18-30 %33, 31-45 %46, 46-60 %17, 60 ve üzeri % 3.7

Eğitim; katılım davranışını etkileyen en önemli değişkenlerden biridir. Bu noktadan hareketle anket çalışmasının en az ilkokul mezunlarına uygulanmasına azami önem verilmiştir.

Örnekleme oluşturanların büyük çoğunluğu %44,3 oranla üniversite mezunlarından oluşmaktadır. Üniversite mezunlarının ardından %30 oranla lise mezunları gelmektedir. Bu oranı ise %13,5 ile ilkokul ve %7,8 ile ortaokul mezunları takip etmektedir. Ankete katılanların %4,5'ini de lisansüstü eğitim almış vatandaşlar oluşturmaktadır.

6.1.5. Gelir

Tablo 6.5. Ankete Katılanların Gelir Seviyelerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-500	126	31.5	31.5	31.5
501-1000	152	38.0	38.0	69.5
1001-2000	96	24.0	24.0	93.5
2001+	26	6.5	6.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Gelir durumuna göre yapılan sınıflandırmada öncelik %38'le 500- 1000 YTL aralığındadır. İkinci olarak 0-500 YTL aralığındaki %31,5'lik kesim görülmektedir. 1000-2000 YTL arasında gelire sahip olan vatandaşlar %24'ü oluştururken; 2000 YTL ve üstü gelir elde eden vatandaşlar da örneklemin %6,5'ini oluşturmaktadır.

Gelir beyanlarının doğruluğunun sağlanmasını yapabilmek için meslek ve gelir karşılaştırılması yapılmıştır. Bu sonuçlar; Tablo 6.6. ve 6.7'de görülmektedir.

Tablo 6.6. Meslek ve Gelir Dağılımı

		Gelir				Toplam
		0-500	501-1000	1001-2000	2001+	
Meslek	İşçi	27	11	6	0	44
		61.4%	25.0%	13.6%	.0%	100.0%
	memur	3	70	62	11	146
		2.1%	47.9%	42.5%	7.5%	100.0%
	s.meslek	17	34	12	12	75
		22.7%	45.3%	16.0%	16.0%	100.0%
	İşsiz	29	2	0	0	31
		93.5%	6.5%	.0%	.0%	100.0%
	Diğer	50	35	16	3	104
		48.1%	33.7%	15.4%	2.9%	100.0%
Toplam		126	152	96	26	400
		31.5%	38.0%	24.0%	6.5%	100.0%

Tablo 6.7. Meslek ile Gelir Dağılımı Arasındaki İlişki

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	169.906(a)	12	.000
Likelihood Ratio	193.601	12	.000
Linear-by-Linear Association	24.674	1	.000
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.7’de anlamlılık 0.00’ı gösterdiğinden gelir ve meslek grupları arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından bahsedilebilmektedir. Bu anlamlı durum ; ankete katılanların gelirleri konusunda doğru beyanlarda bulduklarını göstermektedir.

6.2. Kentsel Sorunlar İle İlgili Düşünceler

6.2.1. Alt Yapı ve Kanalizasyon Sorunu

Tablo 6.8. Ankete Katılanların alt yapı ve kanalizasyon sorunuyla ilgili düşünceleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	263	65.7	65.7	65.7
Alt yapı ve kanalizasyon	137	34.3	34.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Alt yapı ve kanalizasyon sorunu, yurttaşların kentsel hizmetler ile ilgili düzeylerini değerlendirmekte önemli katkılar sağlamaktadır. Bu hizmetlerin etkinliğinin ölçülmesinin amaçlandığı soruda; katılımcıların % 65,7 si böyle bir sorunun olmadığını beyan ederken, % 34,3'ü de bu sorunun varlığından söz etmektedirler.

6.2.2. Çöp Sorunu

Tablo 6.9. Ankete Katılanların Çöp Sorunu ile İlgili Düşünceleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	332	83.0	83.0	83.0
Çöp sorunu	68	17.0	17.0	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Yukarıdaki tablodan, yurttaşların kentte çöp sorunu olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Bunun sebebinde ise; kentteki çöp toplama organizasyonunun özel bir şirkete devredilmesinin etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir.

6.2.3. Çevre Kirliliği

Tablo 6.10. Ankete Katılanların Çevre Kirliliği ile İlgili Düşünceleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	302	75.2	75.2	75.2
Çevre kirliliği	98	24.8	24.8	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tokat'ta özellikle kış aylarında önemli derecede çevre kirliliği yaşanmaktadır. Bu durum örnekleme katılan vatandaşların yaklaşık %25'ince beyan edilirken, halkın %75'i şikâyetçi görünmemektedir.

6.2.4. Konut Sorunu

Tablo 6.11. Ankete Katılanların Konut Sorunu ile İlgili Düşünceleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	332	83.0	83.0	83.0
Konut sorunu	68	17.0	17.0	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tokat'ta özellikle son yıllarda konut sorununun önemli bir hale geldiği düşünülse de örnekleme katılan vatandaşların %17' si konut sorununun olduğunu düşünmektedir. Buna karşın, vatandaşların %83'lük kısmı böyle bir sorun olduğunu düşünmemektedir.

6.2.5. Su Sorunu

Tablo 6.12. Ankete Katılanların Su Sorunuyla İlgili Düşünceleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	318	79.5	79.5	79.5
Su sorunu	82	20.5	20.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tokat'ta su sorununun olup olmadığıyla ilgili katılımcılara yöneltilen soruya, vatandaşların önemli bir kısmı (% 79,5) su sorununun olmadığı yönünde yanıt vermişlerdir. Katılımcıların %20,5'lik kısmı ise su sorununun olduğunu beyan etmektedirler.

Anket sonuçlarına göre; su halkın beşte biri tarafından bir sorun olarak görülse de Tokat'taki içme suyunun sağlık açısından her geçen gün büyüyen bir problem haline geldiği söylenebilir.

6.2.6. Park ve Yeşil Alan Sorunu

Tablo 6.13. Ankete Katılanların Park ve Yeşil Alanların Yetersizliği Sorunuyla İlgili Düşünceleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	312	78.0	78.0	78.0
Park ve yeşil alan sorunu	88	22.0	22.0	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tokat'ta var olan park ve yeşil alanlar; ankete katılanların % 78'ince yeterli görülmüştür. Katılımcıların %22'si ise bu alanları yetersiz bulmaktadır.

Coğrafi şartları itibarıyla yeşil alan konusunda yeterli olduğu söylenebilecek olan Tokat'ta; yurttaşlar park ve dinlenme alanlarının varlığı konusunda olumlu beyanlarda bulunmuşlardır. Şehir içindeki parkların günden güne artmasının, bu konuda

kaydedilen önemli gelişmeler olarak sayılabilmemesinin yanı sıra, kompleks halindeki tesislerin Tokat için yetersiz olduğu düşünülebilir.

6.2.7. Otopark, Trafik ve Ulaşım Sorunu

Tablo 6.14. Ankete Katılanların Otopark, Trafik ve Ulaşım sorunu ile İlgili Düşünceleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	211	52.8	52.8	52.8
Otopark trafik ve ulaşım sorunu	189	47.3	47.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tokat'ta otopark, trafik ve ulaşım sorununun olduğunu düşünen katılımcılar, %47,3'ü oluştururken; bu sorunun olmadığını düşünen kesim %52,8 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tokat'ta halkın yarısının bu sorunun varlığından bahsetmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Şehirde yaşanan trafik ve park sorununun sebebi; trafiğin tek bir cadde üzerinde seyretmesi olarak belirtilebilir. Alternatif yolların kullanılmasının teşvik edilmesinin de; yolların geçeceği yerlerin canlılık kazanması, şehir trafiğinin rahatlaması ve park sorununun önüne geçilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

6.2.8. Kültürel Faaliyetler

Tablo 6.15. Ankete Katılanların Kültürel Faaliyetler ile İlgili Düşünceleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	265	66.3	66.3	66.3
Kültürel faaliyetler	135	33.8	33.8	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tablo 6.15’te görüldüğü gibi, kültürel etkinliklerin yeterli olduğunu düşünenler, halkın %66,3’ünü oluştururken, yetersiz olduğunu düşünenler %33,8’ini oluşturmaktadır. Bunun da azımsanamayacak bir oran olduğu düşünülebilir.

6.3. Genel Kentsel Hizmetler Hakkındaki Düşünceler

6.3.1. Kentsel Hizmetlerden Memnunluk

Tablo 6.16. Hizmetlerden Memnunluk

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	79	19.8	19.8	19.8
Hayır	273	68.3	68.3	88.0
F.yok	48	12.0	12.0	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

“Belediye’nin son bir yıl içerisindeki hizmetlerinden memnun musunuz?” şeklinde katılımcılara yöneltilen soruya %19,8 oranında ‘evet’ cevabı alınmıştır. Bu durum; katılımcıların yaklaşık %80’inin memnun olmadığı veya kararsız olduğunu göstermektedir.

6.3.2. Kentsel Hizmetlerin Yeterliliği

Tablo 6.17. Kentsel Hizmetlerin Yeterliliği

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	35	8.8	8.8	8.8
Hayır	340	85.0	85.0	93.8
F.yok	25	6.3	6.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

‘Belediye’nin yürüttüğü hizmetleri yeterli buluyor musunuz?’ sorusuna katılımcıların %8,8’i ‘evet’ cevabı verirken, katılımcıların yaklaşık %90’ının kararsız

olduğu veya ‘hayır’ cevabı verdiği görülmektedir. Bu durum, genel kanının ‘yetersiz’ olduğu yönündedir.

6.3.3. Halka Danışma

Tablo 6.18. Belediye Kararlarında Halka Danışılması

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	344	86.0	86.0	86.0
Hayır	43	10.8	10.8	96.8
F.yok	13	3.3	3.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Yerel yönetimlerde halk katılımı bu çalışmanın temel konusu olduğundan dolayı, vatandaşlara ‘Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?’ şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Yurttaşların büyük bir kısmı (%86) halkın karar alma süreçlerine dâhil edilmesini desteklemektedir. Örnekleme giren vatandaşların %10,8’lik kısmı ise aksi yönde görüş bildirmektedirler. Fikir beyan etmeyenlerin sayısı ise %3,3’tür. Bu durum; halkın büyük bir kısmının katılım eğilimlerinin çok güçlü olduğunu göstermektedir.

6.3.4. Muhtarı Tanıma

Tablo 6.19. Muhtarı Tanıma

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	286	71.5	71.5	71.5
Hayır	112	28.0	28.0	99.5
F.yok	2	.5	.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme girenlerin %71,5’i mahalle muhtarını tanıdıklarını beyan ederken, %28’i de tanımadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar; yurttaşların kendilerine en yakın

olan yerel yöneticileri ne kadar tanıdıklarını tespit etmeye yardımcı olmaktadır. %70'i geçen bir çoğunlukla da mahalle muhtarlarının tanındığı tespit edilmiştir.

6.3.5. Başkanla Görüşme

Tablo 6.20. Belediye başkanıyla görüşme

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	64	16.0	16.0	16.0
Hayır	332	83.0	83.0	99.0
F.yok	3	.8	.8	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme girenlerin yerel yöneticilere ve yönetime ne kadar ilgili olduklarının ölçümü için 'Belediye başkanıyla yüzyüze görüştünüz mü?' şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya alınan 'evet' cevabı, muhtarı tanımadaki kadar yüksek görünmemektedir. %16'lık kesim başkanla görüştüğünü, %83'lük kesim ise görüşmediğini beyan etmiştir. Fikir beyan etmeyenler ise %1'lik dilimi oluşturmaktadır. Bu durum da; yerel yönetimlere katılım eğilimi gösteren halkın, belediye başkanıyla görüşme konusunda yeterli olmadığını göstermektedir.

6.3.6. Halka Yakın Yerel Yönetici

Tablo 6.21. Halka Yakın Yerel Yönetici

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Muhtarlar	69	17.3	17.3	17.3
Belediye başkanı	189	47.3	47.3	64.5
Belediye meclisi	53	13.3	13.3	77.8
Vali	51	12.8	12.8	90.5
F.yok	38	9.5	9.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tablo 19’da görüldüğü gibi, belediye başkanı %47,3 ile halka en yakın olan yerel yönetici olarak görülmektedir. Belediye başkanını %17,3 ile muhtarlar izlerken, Belediye Meclisi %13,3 ile üçüncü sırada gelmektedir.

Örnekleme katılan vatandaşların önemli sayılabilecek bir kısmı da (%12,8); halka yakın yerel yönetici olarak merkezi yönetimin taşra temsilcisi olan valiyi görmektedirler.³

6.3.7. Belediyeye Şikâyet

Tablo 6.22. Belediyeye Şikâyet

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	118	29.5	29.5	29.5
Hayır	282	70.5	70.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Katılım yollarından biri olarak kabul edilen şikâyet yöntemine, halkın %29,5’inin başvurduğu, %70,5’lik bir kesimin ise herhangi bir sorun için belediyeye hiç başvurmadığı görülmektedir.

³ Çukurçayır (1999)’ın araştırmasındaki sonuçlar ise aşağıdaki gibidir: %41,9 Muhtar, %38,1 Belediye Başkanı, % 12,8 Belediye Meclisi, %3,3 Vali, %4 Fikrim Yok. Günümüzde muhtarlık kurumunun daha az etken görünmesinin, bu farklılığın nedeni olduğu düşünülebilir.

6.3.8. Belediyeye Başvuru Yöntemi:

Belediyeye herhangi bir iş için başvuranların kullandıkları metodun öğrenilmesi amacıyla yöneltilen soruya aşağıdaki gibi cevaplar alınmıştır.

6.3.8.1. Dilekçe Verme

Tablo 6.23. Dilekçe Verme

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	343	85.8	85.8	85.8
Dilekçe verdim	57	14.3	14.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme katılan vatandaşların %14,3'ünün dilekçe verdiği görülmektedir. Buna karşın dilekçeyle başvuruda bulunmayanlar, vatandaşların %85,8'ini oluşturmaktadır.

6.3.8.2. Telefon Etme

Tablo 6.24. Telefon Etme

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	337	84.3	84.3	84.3
Telefon ettim	63	15.8	15.8	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Yurttaşların %15,8'inin telefonla şikâyetinde bulunduğu, buna nazaran %84,3 lük bir kesimin de telefonla başvuru yöntemini kullanmadığı görülmektedir.

6.3.8.3. Yetkililerle Yüz yüze Görüşme

Tablo 6.25. Yetkililerle Yüz yüze Görüşme

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	353	88.3	88.3	88.3
Yüzyüze görüştüm	47	11.8	11.8	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme katılan yurttaşların %11'i yetkililerle yüzyüze görüşerek şikâyetlerini dile getirmişler, %88,3'ü ise bu yolu kullanmamışlardır.

6.3.8.4. Başkanla Görüşme

Tablo 6.26. Başkanla Görüşme

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	386	96.5	96.5	96.5
Başkanla görüştüm	14	3.5	3.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tablo 26'da görüldüğü gibi; örnekleme katılanların %3,5'inin başkanla görüşerek problemlerini çözmeye çalıştığı, diğer %96,5'lik kısmın ise bu yolu kullanmadığı görülmektedir.

6.3.8.5. Belediye Personeli Tanıdıklarından Yardım Alma

Tablo 6.27. Belediye Personeli Tanıdıklarından Yardım Alma

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	375	93.8	93.8	93.8
Belediye personeli tanıdıklarımın yanına gittim	25	6.3	6.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Belediye personeli tanıdıklarından yardım aldığını söyleyenler, örnekleme katılanların %6,3'ünü oluşturmaktadırlar. Bu yolu kullanmayanlar ise %93,8 olarak karşımıza gelmektedir.

6.3.9. Kentsel Sorunlar İçin Zaman Ayırma

Tablo 6.28. Kentsel Sorunlar İçin Zaman Ayırma

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1 saat	122	30.5	30.5	30.5
2 saat	88	22.0	22.0	52.5
3 saat	42	10.5	10.5	63.0
4+ saat	46	11.5	11.5	74.5
Hiç zamanım yok	102	25.5	25.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

‘Mahalle ya da kent sorunlarıyla ilgili sizden yardım istense haftada ne kadar zaman ayırabilirsiniz?’ şeklinde vatandaşlara yöneltilen soruya; katılımcıların %30,5’i bir saat, %22’si 2 saat, %10,5’i 3 saat, %11,5’i 4 saat ve daha fazla cevabını vermişlerdir. ‘Hiç zamanım yok’ diyenler ise katılımcıların %25,5’ini oluşturmaktadır. Bu oranlar, vatandaşların dörtte üçünün kentsel sorunlar için zaman ayırma eğiliminde olduğunu göstermektedir.⁴

⁴ Çukurçayır (1999)’ın araştırmasında Konya için bu oranlar; “%33,5 bir saat, % 14,7 üç saat, % 10 beş saatten fazla, % 41,9 hiç zamanım yok” şeklindedir. Bu durumun Tokat’taki katılım eğiliminin daha kuvvetli olduğunu gösterdiği düşünülebilir.

6.3.10. Sivil Toplum Kuruluşlarının Karar Süreçlerine Katılımı

Tablo 6.29. Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	291	72.8	72.8	72.8
Hayır	49	12.3	12.3	85.0
F.yok	60	15.0	15.0	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine katılımına; katılımcıların %72,8'i olumlu bakmaktadır. Bu konuda olumsuz görüş beyan eden vatandaşlar ise %12,3'lük bir oran teşkil etmektedirler. Vatandaşların %15'lik kısmı ise bu hususta fikir beyan etmek istememişlerdir.

6.3.11.Sivil Toplum Kuruluşlarına Üyelik

Tablo 6.30. Sivil Toplum Kuruluşlarına Üyelik

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	103	25.8	25.8	25.8
Hayır	297	74.3	74.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme katılan vatandaşların %25,8'i sivil toplum kuruluşlarına üye iken, %74,3 ü herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye değildir. Sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine katılımını destekleyen yurttaşların, ortaya çıkan oran azımsanamayacak gibi görünse de bu örgütlere katılımlarının sınırlı olduğu düşünülebilir.

6.3.12.Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışma

Tablo 6.31. Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışma

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	44	11.0	11.0	11.0
Hayır	356	89.0	89.0	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Yukarıda bahsettiğimiz sivil toplum kuruluşlarına üyelikteki sınırlılığın bu örgütlerde çalışma hususunda da görüldüğü söylenebilir. Vatandaşların %11'i sivil toplum kuruluşlarında çalıştığını beyan ederken, %89'u böyle bir çalışma yapmadıklarını beyan etmektedirler.

6.3.13.Siyasi Partiye Üyelik

Tablo 6.32. Siyasi Partilere Üyelik

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	51	12.8	12.8	12.8
Hayır	349	87.3	87.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Sivil toplum kuruluşlarına üyeliğın sınırlılığđ gibi; siyasi partilere üyelik için de aynı yorumun yapılabileceğđ düşünölmektedir. Vatandaşların %12,8'i bir siyasi partiye üye iken, %87,3'ünün herhangi bir üyeliğđ bulunmamaktadır.⁵

⁵ Çukurçayır (1999)'ın katılım araştırmasında da 'Herhangi bir siyasal parti ya da topluluğđna üye misiniz?' sorusuna; katılımcıların % 18,8'i "evet" cevabı verirken, % 78,8'i "hayır" cevabı vermiştir. Katılımcıların % 2,3'ü de fikir beyan etmek istememiştir. Bu sonuçlar; Çukurçayır (1999:278)'a göre 'yerel düzeyde yurttaşların siyasi partilerle özdeşleşmekten kaçması' olarak yorumlanmaktadır.

6.3.14. Mahalledeki Hizmetler İçin Gönüllü Çalışma

Tablo 6.33. Mahalledeki Hizmetler İçin Gönüllü Çalışma

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	236	59.0	59.0	59.0
Hayır	107	26.8	26.8	85.8
F.yok	57	14.3	14.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme katılan vatandaşların; mahalledeki kentsel hizmetlere gönüllü katılım konusuna da olumlu baktıkları düşünülebilir. Zira katılımcıların %59'u bu çalışmalara katılabileceğini belirtirken, %26,8'i olumsuz görüş beyan etmektedirler. Bu konuda fikir belirtmek istemeyen katılımcı oranı ise %14,3 tür.

6.3.15. Belediyeye Gitme

Tablo 6.34. Belediyeye Gitme

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	344	86.0	86.0	86.0
Hayır	38	9.5	9.5	95.5
F.yok	18	4.5	4.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

'Belediyede herhangi bir işiniz olduğunda çekinmeden gider misiniz?' şeklinde sorulan soruya katılımcıların %86'sı 'evet' cevabı vermiştir. Vatandaşların %9,5'i ise belediyeye çekinmeden gidemeyeceğini belirtmektedir. %4,5'lik bir kesim ise fikir beyan etmekten çekinmektedir.

Bu sonuçların; halkın büyük bir çoğunluğunun kendi sorunlarını çözmek için çekinmeksizin ilgili yerlere gidip, gerekli başvuruları yapabileceği görüşünü ortaya çıkarabileceği düşünülebilir.

6.3.16. Belediyede İş Görme Yöntemi

Tablo 6.35. Belediyede İş Görme Yöntemi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kendim görüşürüm	316	79.0	79.0	79.0
Aracı bulurum.	49	12.3	12.3	91.3
F. yok	35	8.7	8.7	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Araştırmaya katılan vatandaşların önemli bir bölümü (%79), belediyede işleri olduğunda bizzat yetkililerle görüşüp, sorunlarını çözdüklerini belirtmektedirler. Buna karşın %12,3 lük bir kesim ise bu tür işlerin çözümünde aracılara başvuracaklarını belirtmektedirler. Konuyla ilgili fikir beyan etmek istemeyenlerin oranı ise %8,7'dir.⁶

6.3.17. İmza Kampanyasına Katılım

Tablo 6.36. İmza Kampanyasına Katılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	333	83.3	83.3	83.3
Hayır	34	8.5	8.5	91.8
F.yok	33	8.3	8.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Vatandaşların kentsel sorunlara sahip çıkma eğilimini değerlendirebilmek amacıyla yöneltilen 'Kent sorunlarıyla ilgili bir imza kampanyası düzenlense katılırmısınız?' şeklindeki soruya yöneltilen cevaplar da olumlu görünmektedir. Katılımcıların %83,3'ü olumlu cevap verirken, imza kampanyasına katılmıyacağını belirtenlerin oranı ise %8,5'tir. Bu konuda fikir beyan etmeyenler ise katılımcıların %8,3'ünü oluşturmaktadır.

⁶ Konuyla ilgili Çukurçayır (1999)'ın araştırmasında şu sonuçlar elde edilmiştir: Kendim görüşürüm: %69,5, Aracı bulurum: % 17,2, Fikrim Yok: % 13,3.

6.3.18. Tokat'ta Oturma

Tablo 6.37. Tokat'ta Oturma

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bir yıldan az	23	5.8	5.8	5.8
1-3	26	6.5	6.5	12.3
3-5	27	6.8	6.8	19.0
5-10	45	11.3	11.3	30.3
10+	279	69.8	69.8	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme katılan %69,8'i oluşturan kesim 10 yılı aşkın bir süredir Tokat'ta oturmaktadır. %11,3'lük kesim ise 5 ile 10 yıldır Tokat'ta yaşamaktadır. Katılımcıların %6,8'i de 3-5 yıldır Tokat'ta oturmaktadır. 1-3 yıl arasında Tokat'ta oturanlar ise %6,5'tir. Bir yıldan kısa süredir Tokat'ta ikamet edenlerin oranı ise %5,8'dir. Bu sonuçlar, Tokat'a yeni yerleşenlerin sayısının düşük olduğunu göstermektedir.

6.3.19. Katılım - Etkinlik İlişkisi

Tablo 6.38. Katılım- Etkinlik İlişkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	332	83.0	83.0	83.0
Hayır	30	7.5	7.5	90.5
F.yok	38	9.5	9.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

“"Vatandaşların yönetime çeşitli yollarla dâhil olması, yerel hizmetlerin etkinliğine olumlu katkı sağlar." Fikrine katılıyor musunuz?" biçiminde yöneltilmiş olan soruya, örnekleme katılan vatandaşların olumlu cevaplar verdiği görülmektedir. Buna göre; vatandaşların %83'ü olumlu cevap verirken, %7,5'i olumsuz beyanda bulunmuşlardır. Fikir beyan etmek istemeyen katılımcılar ise %9,5'i oluşturmaktadır.

6.3.20. Belediyeye Güven

Tablo 6.39. Belediyeye Güven

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	91	22.8	22.8	22.8
Hayır	224	56.0	56.0	78.8
F.yok	85	21.3	21.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme katılanlara “Belediyeye (başkan ve personeline) güveniyor musunuz?” biçiminde yöneltilmiş olan soruya %22,8 oranında ‘evet’ cevabı alınmıştır. %56 oranında ‘hayır’ cevabı alınmıştır. Ankete katılanların %21,3’ü de bu konuda fikir beyan etmek istememiştir.

6.3.21. Katılımın Yeterliliği

Tablo 6.40. Katılım Yeterliliği

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yeterli	24	6.0	6.0	6.0
Yetersiz	301	75.3	75.3	81.3
F.yok	75	18.7	18.7	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

“Tokat’ta halkın yerel yöneticilerin karar alma sürecine katılımını yeterli buluyor musunuz?” şeklinde yöneltilen soruya katılımcıların %6’sı ‘yeterli’ cevabını verirken, %81,3 oranında ‘yetersiz’ cevabı alınmıştır. Örnekleme katılanların %18,7’si ise fikir beyan etmemişlerdir. Genel olarak katılım eğilimi gösteren vatandaşların var olan katılım süreçlerini yeterli bulmadıkları görülmektedir.

6.3.22. Yetersizliğin Sebepleri

Tablo 6.40.'da görüldüğü gibi, katılımcıların yaklaşık dörtte üçü halkın yerel yöneticilerin karar alma sürecine katılımını yetersiz bulmaktadır. Aşağıda örnekleme katılan yurttaşların yetersizliğin sebepleri ile ilgili düşünceleri incelenmeye çalışılacaktır.

6.3.22.1. "Başına Bir Şey Gelirse" Korkusu

Tablo 6.41. "Başına Bir Şey Gelirse?" Korkusu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	351	87.8	87.8	87.8
Başına birşey gelirse korkusu	49	12.3	12.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme katılan 49 kişi; (%12,3) halkın yöneticilerin karar alma sürecine katılamamalarının nedeninin 'başına bir şey gelmesi korkusu' olduğunu düşünmektedir.

Yurttaşların yerel yöneticilere sorunlarını anlatamamasının, katılımcılara göre başına bir şey gelmesi korkusuyla çok da bağlantılı görünmediği düşünülebilir.

6.3.22.2. Halkın Haklarının Farkında Olmaması

Tablo 6.42. Halkın Haklarının Farkında Olmaması

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	249	62.3	62.3	62.3
Halkın haklarının farkında olmaması	151	37.8	37.8	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tablo 6.42.'de görüldüğü gibi; katılımcıların %37,8'i halkın haklarının farkında olmadığını düşünmektedir. Diğer katılımcılar ise (%62,3) böyle bir sorun olduğunu düşünmemektedirler.

6.3.22.3. “Böyle Gelmiş Böyle Gider” Düşüncesi

Tablo 6.43. “Böyle Gelmiş Böyle Gider” Düşüncesi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	260	65.0	65.0	65.0
Böyle gelmiş böyle gider düşüncesi	140	35.0	35.0	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Katılımcıların %35'i; sorunun ‘düzenin değişimine inancın kalmaması’ şeklinde düşünülebilecek olan ‘Böyle gelmiş böyle gider!’ düşüncesinden kaynaklandığını düşünmektedir. Bu sorunun olmadığını düşünen 260 katılımcıyla görüşülmüştür. (%65)

6.3.22.4. Geçim Sıkıntısı

Tablo 6.44. Geçim Sıkıntısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	370	92.5	92.5	92.5
Geçim sıkıntısı	30	7.5	7.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme katılan vatandaşların %7,5'i, halkın geçim sıkıntısından dolayı yöneticilerin karar alma sürecine katılmadığını düşünmektedir. %92,5'i de böyle bir sıkıntının olmadığını düşünmektedir.

6.3.23. Tokat'ta Yaşam

“Tokat'ta yaşam gittikçe kolaylaşıyor mu, zorlaşıyor mu?” şeklinde katılımcılara yöneltilen soruya katılımcıların verdiği cevaplar ve oranlar Tablo 6.45.'de gösterilmektedir. Bu soru genel çevre anlamında düşünülerek sorulduğu için, nedenleri üzerinde durulmamıştır.

Tablo 6.45. Tokat'ta Yaşam

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Daha kolaylaşıyor	45	11.3	11.3	11.3
Fark yok	77	19.3	19.3	30.5
Daha zorlaşıyor	261	65.3	65.3	95.8
Fikrim yok	17	4.3	4.3	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Örnekleme katılan vatandaşların %65,3'ü Tokat'ta yaşamın gittikçe zorlaştığını düşünmektedir. Tokat'ta yaşamın kolaylaştığını düşünenlerin oranı ise %11,3'tür. Fark olmadığını düşünenlerin oranı %19,3'tür. Katılımcıların %4,3'ü ise fikirlerini beyan etmemişlerdir.

6.3.24. Eğlence ve Dinlenme Yerleri

Tablo 6.46. Eğlence ve Dinlenme Yerleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	23	5.8	5.8	5.8
Hayır	351	87.8	87.8	93.5
F.yok	26	6.5	6.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tokat'taki eğlence ve dinlenme yerlerinin katılımcılar tarafından yetersiz bulunduğu görülmektedir. Yurttaşların %87,8'i olumsuz görüş beyan etmişlerdir.

Eğlence ve dinlenme yerlerini yeterli bulanların oranı %5,8'dir. Görüş bildirmek istemeyenler ise %6,5 oranındadır.

6.3.25. Yerel Yönetime Yakınlık

Tablo 6.47. Yerel Yöneticilere Yakınlık

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok yakın hissediyorum	8	2.0	2.0	2.0
Yakın hissediyorum	24	6.0	6.0	8.0
Orta düzeyde	59	14.8	14.8	22.8
Yakın hissetmiyorum	104	26.0	26.0	48.8
Kesinlikle yakın hissetmiyorum	179	44.8	44.8	93.5
F.yok	26	6.5	6.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tokat'taki yerel yöneticileri kendinize ne kadar yakın hissediyorsunuz? Biçiminde katılımcılara yöneltilen soruya %2 oranında 'çok yakın hissediyorum' cevabı alınırken, %6 oranında 'yakın hissediyorum' cevabı ile karşılaşılmıştır. Yerel yöneticileri kendilerine yakın ya da uzak hissetmeyen, 'orta düzeyde' şeklinde cevap veren kesim ise %14,8'dir.

Buna karşın katılımcıların %26'sı yerel yöneticileri kendilerine 'yakın hissetmemektedirler'. Kendilerini 'kesinlikle yakın hissetmeyenlerin' oranı ise %44,8'dir. %6,5'lik bir kesim ise bu konuda fikir beyan etmek istememişlerdir.

6.3.26. Sanatsal ve Kültürel Faaliyetler

Tablo 6.48. Sanatsal ve Kültürel Faaliyetler

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yeterli	18	4.5	4.5	4.5
Yetersiz	352	88.0	88.0	92.5
F.yok	30	7.5	7.5	100.0
Toplam	400	100.0	100.0	

Tokat'taki sanatsal ve kültürel faaliyetleri halkın %4,5'i yeterli bulmaktadır.

Katılımcıların %7,5'i de bu konuda fikir bildirmemişlerdir. Tokat'taki sanatsal ve kültürel faaliyetleri yetersiz bulanların oranının bir hayli yüksek olduğu görülmektedir.

(% 88)

6.4. Katılım Eğilimleri ve Çeşitli Sosyo-ekonomik Değişkenler

6.4.1. Meslek ve Halka Danışma

Tablo 6.49. Meslek ve Halka Danışma

		Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?			Toplam	
			Evete	Hayır	F.yok	
Mesleğiniz?	İşçi	Count	39	2	3	44
		% within Mesleğiniz?	88.6%	4.5%	6.8%	100.0%
	Memur	Count	124	18	4	146
		% within Mesleğiniz?	84.9%	12.3%	2.7%	100.0%
	S.meslek	Count	63	10	2	75
		% within Mesleğiniz?	84.0%	13.3%	2.7%	100.0%
	İşsiz	Count	24	5	2	31
		% within Mesleğiniz?	77.4%	16.1%	6.5%	100.0%
	Diğer	Count	94	8	2	104
		% within Mesleğiniz?	90.4%	7.7%	1.9%	100.0%
Toplam		Count	344	43	13	400
		% within Mesleğiniz?	86.0%	10.8%	3.3%	100.0%

Tablo 6.50. Meslek ve Halka Danışma İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8.167(a)	8	.417
Likelihood Ratio	8.024	8	.431
Linear-by-Linear Association	.607	1	.436
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.49.'da görüldüğü gibi; bütün meslek sahipleri, %77,4 ile %90,4 arasında değişen oranlarda halka danışılması taraftarıdır. Tablo 6.50.'deki anlamlılık göstergesi 0,417 olduğundan meslek grupları ve halka danışılması arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından bahsetmek mümkün görünmemektedir.

6.4.2. Yaş ve Halka Danışma

Tablo 6.51. Yaş ve Halka Danışma

		Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?			Toplam	
			Evet	Hayır	F.yok	
Yaşınız?	18-30	Count	150	18	2	170
		% within Yaşınız?	88.2%	10.6%	1.2%	100.0%
	31-45	Count	123	20	6	149
		% within Yaşınız?	82.6%	13.4%	4.0%	100.0%
	46-60	Count	68	4	3	75
		% within Yaşınız?	90.7%	5.3%	4.0%	100.0%
	60+	Count	3	1	2	6
		% within Yaşınız?	50.0%	16.7%	33.3%	100.0%
Toplam		Count	344	43	13	400
		% within Yaşınız?	86.0%	10.8%	3.3%	100.0%

Tablo 6.52. Yaş ve Halka Danışma İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23.999(a)	6	.001
Likelihood Ratio	14.230	6	.027
Linear-by-Linear Association	2.893	1	.089
N of Geçerli Cases	400		

Örnekleme katılan 18-30 yaş aralığındaki 170 kişinin %88,2'si 'Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?' şeklinde yöneltilen soruya 'evet' cevabı verirken; %10,6'sı 'hayır' cevabı vermektedir. %1,2'lik kesim ise fikir beyan etmemiştir.

31-45 yaş aralığındaki vatandaşlarda ise durum daha farklı görünmektedir. Belediyenin karar ve uygulamalarında halka danışılmasına olumlu bakan kesim %82,6 iken, olumsuz bakanların oranı %13,4 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda fikir beyan etmeyenler ise %4'tür. 31-45 yaş aralığında, kararların halka danışılarak alınmasına olumlu bakmayanların oranında, 18-30 yaş aralığındakilere göre artış görülmektedir.

46-60 yaş aralığında ise halka danışma konusuna olumlu bakanlar %90,7 iken, olumsuz bakanlar %5,3'ü oluşturmaktadır. Bu yaş aralığındaki %4'lük kesim ise fikir beyan etmemektedir.

60 yaşın üzerindeki vatandaşlarda 'halka danışılmaması gerektiği' düşüncesinin diğer yaş gruplarına nazaran daha yüksek bir oran arzettiği belirtilebilir. (%16,7) Olumlu görüş beyan edenler ise, söz konusu yaş grubundaki yurttaşların yarısını teşkil etmektedir. (%50) Vatandaşların %33,3'ü de bu konuda fikir beyan etmemişlerdir.

Sonuçlara göre; gençlerin ve yetişkinlerin halka danışmaya daha olumlu baktığı görülürken; orta yaştaki vatandaşların ve 60 yaşın üzerindeki halka danışmaya bakışının daha az olumlu olduğu söylenebilir.

6.4.3. Eğitim ve Halka Danışma

Tablo 6.53. Eğitim ve Halka Danışma

		Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?			Toplam	
		Evet	Hayır	F.yok		
Eğitiminiz?	İlkokul	Count	45	4	5	54
		% within Eğitiminiz?	83.3%	7.4%	9.3%	100.0%
	Ortaokul	Count	23	7	1	31
		% within Eğitiminiz?	74.2%	22.6%	3.2%	100.0%
	Lise	Count	105	11	4	120
		% within Eğitiminiz?	87.5%	9.2%	3.3%	100.0%
	Üniversite	Count	156	18	3	177
		% within Eğitiminiz?	88.1%	10.2%	1.7%	100.0%
	Lisansüstü	Count	15	3	0	18
		% within Eğitiminiz?	83.3%	16.7%	.0%	100.0%
Toplam		Count	344	43	13	400
		% within Eğitiminiz?	86.0%	10.8%	3.3%	100.0%

Tablo 6.54. Eğitim ve Halka Danışma İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	f	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14.111 (a)		.079
Likelihood Ratio	12.001		.151
Linear-by-Linear Association	3.889		.049
N of Geçerli Cases	400		

Üniversite mezunlarının %88,1 ile halka danışılmasını en çok onaylayan kesim olduğu, Tablo 6.53.'te görülmektedir. Bu oranı %87,5 ile lise mezunları takip etmektedir. Lisansüstü eğitim görenler ve ilkokul mezunları üçüncü sırada gelmektedir. (83,3) Ortaokul mezunları ise, %74,2 ile halka danışılmasını daha az onaylar görmektedirler.

Bu sonuçlar ve Tablo 6.54'teki signifikans değerinin 0,079 olarak belirlenmesi; eğitim ve karar süreçlerinde halka danışılması arasında anlamlı bir ilişki olmadığı kanaatine varılmasına sebep olmaktadır.

6.4.4. Gelir ve Halka Danışma

Tablo 6.55. Gelir ve Halka Danışma

		Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?			Toplam	
			Evet	Hayır	F.yok	
Geliriniz	0–500	Count	109	9	8	126
		% within Geliriniz?	86.5%	7.1%	6.3%	100.0%
	501–1000	Count	131	18	3	152
		% within Geliriniz?	86.2%	11.8%	2.0%	100.0%
	1001–2000	Count	85	11	0	96
		% within Geliriniz?	88.5%	11.5%	.0%	100.0%
	2001+	Count	19	5	2	26
		% within Geliriniz?	73.1%	19.2%	7.7%	100.0%
Toplam		Count	344	43	13	400
		% within Geliriniz?	86.0%	10.8%	3.3%	100.0%

Tablo 6.56. Gelir ve Halka Danışma İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13.244(a)	6	.039
Likelihood Ratio	15.121	6	.019
Linear-by-Linear Association	.001	1	.980
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.55.'te görüldüğü gibi; 1000–2000 arası gelir sahipleri, halka danışmayı en çok onaylayan kesimdir. (%88,5) Bu vatandaşları 0–500 arası gelir sahipleri takip etmektedir.(86,5) 500–1000 arası gelire sahip olan kesim ise 0–500 arası gelir sahipleriyle çok yakın bir değer göstermektedir.(%86,2)

Örnekleme içerisindeki yurttaşların 2000 ve üzeri gelire sahip olan bölümünün, halka danışmaya daha düşük oranda olumlu baktıkları görülmektedir.(%73,1) Yüksek miktarda gelir elde edenlerin yönetime dâhil olmak konusunda daha az istekli oldukları düşünülebilir.

Üst gelir gruplarıyla alt gelir grupları arasında çok net ifade edilebilecek farklar görülmemekle birlikte, daha az gelir elde edenlerin halkın fikirlerinin değerlendirilmesi konusunda daha olumlu düşündükleri söylenebilir.

Tablo 6.56. da gelir ile karar süreçlerinde halka danışma arasındaki ilişki belirtilmektedir. Buna göre signifikans 0.039 olduğundan, 'Gelir ile karar alınması sürecinde halka danışılması arasında anlamlı bir ilişki vardır.' denilebilir.

6.4.5. Cinsiyet ve Halka Danışma

Tablo 6.57. Cinsiyet ve Halka Danışma

		Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?			Toplam	
		Evet	Hayır	F.yok		
Cinsiyetiniz	Erkek	Count	207	27	9	243
		% within Cinsiyetiniz	85.2%	11.1%	3.7%	100.0%
	Kadın	Count	137	16	4	157
		% within Cinsiyetiniz	87.3%	10.2%	2.5%	100.0%
Toplam		Count	344	43	13	400
		% within Cinsiyetiniz	86.0%	10.8%	3.3%	100.0%

Tablo 6.58. Cinsiyet ve Halka Danışma İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	f	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	.515(a)		.773
Likelihood Ratio	.528		.768
Linear-by-Linear Association	.478		.489
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.57.'de belediye kararlarının alınmasında halka danışılmasına olumlu bakan erkeklerin oranı %87,3iken; aynı düşünceye sahip olan bayanların oranı %85,2 olarak belirlenmiştir. Katılım fikrini onaylamayan erkekler %11,1, bayanlar ise %10,2'dir.

Bu durum Tablo 6.58.'deki signifikans değerinin 0,773 göstergesiyle 'Cinsiyetle belediye kararlarında halka danışılması arasında anlamlı bir ilişki yoktur.' şeklinde yorumlanabilir.

6.4.6. Tokat'ta Yaşama ve Halka Danışma

Tablo 6.59. Tokat'ta Yaşama ve Halka Danışma

		Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?			Toplam	
		Evet	Hayır	F.yok		
Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	Bir yıldan az	Count 22	1	0	23	
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	95.7%	4.3%	0%	100.0%
	1-3	Count	21	4	1	26
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	80.8%	15.4%	3.8%	100.0%
	3-5	Count	20	6	1	27
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	74.1%	22.2%	3.7%	100.0%
	5-10	Count	35	10	0	45
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	77.8%	22.2%	.0%	100.0%
	10+	Count	246	22	11	279
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	88.2%	7.9%	3.9%	100.0%
Toplam		Count	344	43	13	400
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	86.0%	10.8%	3.3%	100.0%

Tablo 6.60. Tokat'ta Yaşama ve Halka Danışma İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16.294(a)	8	.038
Likelihood Ratio	16.819	8	.032
Linear-by-Linear Association	.021	1	.884
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.59.'da görüldüğü gibi, Tokat'ta bir yıldan az zamandır oturan vatandaşlar, halka danışılmasına en çok taraftar olan grup olarak görülmektedir. (%95,7)

Buna karşın 3–5 yıldır Tokat'ta yaşayanların, halka danışılmasına bakışları daha az olumlu görünmektedir. (%74,1)

Kentleşme davranışının kentte yaşamayla doğru orantılı olduğu düşünülmektedir. Çukurçayır (1999:300)'a göre bu durum; kişinin bir kentte yaşamasından çok, bir kentli gibi günlük yaşamını ve düşünce biçimini düzenlemesi ve buna göre yaşamasıdır.

Kentte kalış süresiyle alınacak kararlarda halka danışılması arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı; Tablo 6.60.'da gösterilen anlamlılık değerinden anlaşılmaktadır.(0,038)

6.4.7. Meslek ve Belediyeye Şikâyet

Tablo 6.61. Meslek ve Belediyeye Şikâyet

			Kentle, mahalleyle veya kendinizle ilgili bir sorun için belediyeye son bir yıl içinde şikâyetle buldunuz mu?		Toplam	
			Evet	Hayır		
Mesleğiniz	İşçi	Count	5	39	44	
		% within Mesleğiniz?	11.4%	88.6%	100.0%	
	Memur	Count	47	99	146	
		% within Mesleğiniz?	32.2%	67.8%	100.0%	
	S.meslek	Count	30	45	75	
		% within Mesleğiniz?	40.0%	60.0%	100.0%	
	İşsiz	Count	6	25	31	
		% within Mesleğiniz?	19.4%	80.6%	100.0%	
	Diğer	Count	30	74	104	
		% within Mesleğiniz?	28.8%	71.2%	100.0%	
	Toplam		Count	118	282	400
			% within Mesleğiniz?	29.5%	70.5%	100.0%

Tablo 6.62. Meslek ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12.999(a)	4	.011
Likelihood Ratio	14.259	4	.007
Linear-by-Linear Association	.353	1	.552
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.61.'de en az başvuruya sahip oldukları görülen işçilerin %11,4'ü, herhangi bir sorun için belediyeye şikâyette bulunmuş, %88,6'sı ise hiç şikâyette bulunmamıştır.

Serbest meslek sahiplerinin ise; %40 oranla bu konuda en çok girişimde bulunan grup olduğu görülmektedir. Bu durum; diğer meslek gruplarına göre daha bağımsız olan serbest meslek sahiplerinin, 'bir şikâyet için belediyeye endişe duymadan müracaat edebilmeleri' şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 6.62.'deki anlamlılık değerinden hareketle (0.011); 'Meslekler ile belediyeye şikâyette bulunma arasında anlamlı bir ilişki vardır.' değerlendirmesi yapılabilmektedir

6.4.8. Yaş ve Belediyeye Şikâyet

Tablo 6.63. Yaş ve Belediyeye Şikâyet

		Kentle, mahalleyle veya kendinizle ilgili bir sorun için belediyeye son bir yıl içinde şikâyette bulundunuz mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Yaşınız	18–30	Count	31	139	170
		% within Yaşınız?	18.2%	81.8%	100.0%
	31–45	Count	63	86	149
		% within Yaşınız?	42.3%	57.7%	100.0%
	46–60	Count	22	53	75
		% within Yaşınız?	29.3%	70.7%	100.0%
	60+	Count	2	4	6
		% within Yaşınız?	33.3%	66.7%	100.0%
Toplam	Count		118	282	400
	% within Yaşınız?		29.5%	70.5%	100.0%

Tablo 6.64. Yaş ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	22.121(a)	3	.000
Likelihood Ratio	22.376	3	.000
Linear-by-Linear Association	7.232	1	.007
N of Geçerli Cases	400		

Örnekleme katılan 31–45 yaş aralığındaki vatandaşların %42,3'ü belediyeye şikâyette bulduklarını beyan etmektedirler. Orta yaş grubundaki vatandaşların daha çok hak arama eğiliminde oldukları görülmektedir.

Buna karşın; gençleri (18–30) oluşturan gruptaki yurttaşların şikâyette bulunma oranlarının en düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 6.64.'te, yaş ile belediyeye şikâyette bulunma arasındaki ilişki gösterilmektedir. Buna göre anlamlılık 0,00'dır ve yaş ile belediyeye şikâyette bulunma arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilmektedir.

6.4.9. Eğitim ve Belediyeye Şikâyet

Tablo 6.65. Eğitim ve Belediyeye Şikâyet

			Kentle, mahalleyle veya kendinizle ilgili bir sorun için belediyeye son bir yıl içinde şikâyette bulundunuz mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Eğitiminiz	İlkokul	Count	16	38	54
		% within Eğitiminiz?	29.6%	70.4%	100.0%
	Ortaokul	Count	16	15	31
		% within Eğitiminiz?	51.6%	48.4%	100.0%
	Lise	Count	32	88	120
		% within Eğitiminiz?	26.7%	73.3%	100.0%
	Üniversite	Count	48	129	177
		% within Eğitiminiz?	27.1%	72.9%	100.0%
	Lisansüstü	Count	6	12	18
		% within Eğitiminiz?	33.3%	66.7%	100.0%
Toplam		Count	118	282	400
		% within Eğitiminiz?	29.5%	70.5%	100.0%

Tablo 6.66. Eğitim ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8.362(a)	4	.079
Likelihood Ratio	7.696	4	.103
Linear-by-Linear Association	.961	1	.327
N of Geçerli Cases	400		

Eğitimle seviyesiyle şikâyette bulunma arasında doğru orantı olduğu düşüncesinden hareketle söz konusu değerler arasında bir ilişki kurulmaya çalışılmış,

ancak signifikans değeri 0,079'u gösterdiği için anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edebilmek mümkün olmamıştır.

Anlamlı bir ilişki bulunamamasının nedeni; eğitim seviyesiyle şikâyet oranlarının doğru orantı göstermemesi olarak düşünülebilir. İlkokul mezunlarının %29,6'sı şikâyette bulunmuş; ortaokul mezunlarında bu oran beklendiği üzere artış göstermiştir.(%51,6) Ancak lise mezunlarının oranlarında tekrar düşüş gözlenmektedir. (%26,7) Üniversite ve yüksek lisans mezunlarının oranlarında kademeli artışlar görülse de, (% 27,1-% 33,3) genel olarak çeşitlilik görüldüğü söylenebilir.

6.4.10. Gelir ve Belediyeye Şikâyet

Tablo 6.67. Gelir ve Belediyeye Şikâyet

		Kentle, mahalleyle veya kendinizle ilgili bir sorun için belediyeye son bir yıl içinde şikâyette buldunuz mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Geliriniz	0–500	Count	30	96	126
		% within Geliriniz?	23.8%	76.2%	100.0%
	501–1000	Count	38	114	152
		% within Geliriniz?	25.0%	75.0%	100.0%
	1001–2000	Count	40	56	96
		% within Geliriniz?	41.7%	58.3%	100.0%
	2001+	Count	10	16	26
		% within Geliriniz?	38.5%	61.5%	100.0%
Toplam		Count	118	282	400
		% within Geliriniz?	29.5%	70.5%	100.0%

Tablo 6.68. Gelir ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11.279(a)	3	.010
Likelihood Ratio	10.937	3	.012
Linear-by-Linear Association	8.162	1	.004
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.67.'de görüldüğü gibi 0–500 YTL gelire sahip olanların %23,8'i, 500-1000 YTL arası gelir sahiplerinin %25'i, 1000–2000 YTL arası gelire sahip olanların %41,7'si ve 2000 YTL'nin üzerindeki gelir sahiplerinin de %38,5'i belediyeye şikâyette bulunmuştur.

Burada gelir seviyeleri ve belediyeye şikâyet arasında; Tablo 6.68.'deki signifikans değerinin 0,010 oluşundan anlaşılacağı üzere anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilebilmektedir.

6.4.11. Cinsiyet ve Belediyeye Şikâyet

Tablo 6.69. Cinsiyet ve Belediyeye Şikâyet

		Kentle, mahalleyle veya kendinizle ilgili bir sorun için belediyeye son bir yıl içinde şikâyette buldunuz mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Cinsiyetiniz	Erkek	Count	79	164	243
		% within Cinsiyetiniz?	32.5%	67.5%	100.0%
	Kadın	Count	39	118	157
		% within Cinsiyetiniz?	24.8%	75.2%	100.0%
Toplam		Count	118	282	400
		% within Cinsiyetiniz?	29.5%	70.5%	100.0%

Tablo 6.70. Cinsiyet ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2.698(b)	1	.101		
Continuity Correction(a)	2.341	1	.126		
Likelihood Ratio	2.734	1	.098		
Fisher's Exact Test				.116	.062
Linear-by-Linear Association	2.691	1	.101		
N of Geçerli Cases	400				

Örnekleme katılan erkeklerin %32,5'i belediyeye şikâyet için başvurmuştur.

Buna karşın kadınların başvurma oranı %24,8 şeklinde saptanmıştır. Bu iki değer arasında bir ilişki kurulamamaktadır. (0,062)

6.4.12.Tokat'ta Yaşama ve Belediyeye Şikâyet

Tablo 6.71. Tokat'ta Yaşama ve Belediyeye Şikâyet

			Kentle, mahalleye veya kendinizle ilgili bir sorun için belediyeye son bir yıl içinde şikâyetle bulundunuz mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	Bir yıldan az	Count	6	17	23
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	26.1%	73.9%	100.0%
	1-3	Count	5	21	26
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	19.2%	80.8%	100.0%
	3-5	Count	5	22	27
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	18.5%	81.5%	100.0%
	5-10	Count	17	28	45
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	37.8%	62.2%	100.0%
	10+	Count	85	194	279
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	30.5%	69.5%	100.0%
Toplam		Count	118	282	400
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	29.5%	70.5%	100.0%

Tablo 6.72. Tokat'ta Yaşama ve Belediyeye Şikâyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4.621(a)	4	.328
Likelihood Ratio	4.817	4	.307
Linear-by-Linear Association	1.490	1	.222
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.71.'de görüldüğü gibi en az şikâyet Tokat'ta 3 ile 5 sene arasında oturanlardan gelmektedir. Bunu 1 ile 3 yıldır Tokat'ta oturanlar izlemektedir. (%19,2)

1yıldan kısa süredir Tokat'ta oturanların şikâyetlerinin yukarıda bahsedilenlerden daha yüksek bir oranda olduğu görülmektedir. (%26,1) Bunu, 10 yıldan fazla Tokat'ta oturanlar takip etmektedir. (%30,5) En çok şikâyetin ise %37,8 oranla 5–10 senedir Tokat'ta oturanlardan geldiği görülmektedir.

Anamlılık değerinin 0,328 olarak saptanmasından dolayı Tokat'ta yaşama ve belediyeye şikâyette bulunma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

6.4.13.Meslek ve Memnuniyet

Tablo 6.73. Meslek ve Memnuniyet

		Belediyenin son bir yıl içindeki hizmetlerinden memnun musunuz?			Toplam	
			Evet	Hayır	F.yok	
Mesleğiniz?	İşçi	Count	7	29	8	44
		% within Mesleğiniz?	15.9%	65.9%	18.2%	100.0%
	Memur	Count	30	94	22	146
		% within Mesleğiniz?	20.5%	64.4%	15.1%	100.0%
	S.meslek	Count	16	56	3	75
		% within Mesleğiniz?	21.3%	74.7%	4.0%	100.0%
	İşsiz	Count	3	25	3	31
		% within Mesleğiniz?	9.7%	80.6%	9.7%	100.0%
	Diğer	Count	23	69	12	104
		% within Mesleğiniz?	22.1%	66.3%	11.5%	100.0%
Toplam		Count	79	273	48	400
		% within Mesleğiniz?	19.8%	68.3%	12.0%	100.0%

Tablo 6.74. Meslek ve Memnuniyet İlişkisi

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10.623(a)	8	.224
Likelihood Ratio	12.099	8	.147
Linear-by-Linear Association	1.015	1	.314
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.73.'de görüldüğü gibi; %80,6 oranla belediye hizmetlerinden en çok hoşnutsuz olanların işsizler olduğu görülmektedir. İşsiz vatandaşları örnekleme katılan serbest meslek sahipleri izlemektedir.(% 74,7) Diğer meslek sahipleri %66,3 oranında memnun değilken, işçilerde ise bu oran %65,9 olarak belirlenmiştir. Memurların da

%64,4'ü belediyenin son bir yıl içindeki hizmetlerinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Belediyenin son bir yıl içerisindeki hizmetlerinden memnuniyetsizlik genel olarak yüksek denilebilecek seviyede görülmektedir. Tablo 6.74.'teki anlamlılık değerinin 0,224 olması, mesleklerle belediye hizmetlerinden halkın memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

6.4.14.Yaş ve Memnuniyet

Tablo 6.75. Yaş ve Memnuniyet

		Belediyenin son bir yıl içindeki hizmetlerinden memnun musunuz?			Toplam	
			Evet	Hayır	F.yok	
Yaşınız?	18–30	Count	30	113	27	170
		% within Yaşınız?	17.6%	66.5%	15.9%	100.0%
	31–45	Count	35	100	14	149
		% within Yaşınız?	23.5%	67.1%	9.4%	100.0%
	46–60	Count	13	57	5	75
		% within Yaşınız?	17.3%	76.0%	6.7%	100.0%
	60+	Count	1	3	2	6
		% within Yaşınız?	16.7%	50.0%	33.3%	100.0%
Toplam		Count	79	273	48	400
		% within Yaşınız?	19.8%	68.3%	12.0%	100.0%

Tablo 6.76. Yaş ve Memnuniyet İlişkisi

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9.777(a)	6	.134
Likelihood Ratio	9.214	6	.162
Linear-by-Linear Association	1.132	1	.287
N of Geçerli Cases	400		

Yaş ve memnuniyet arasında da anlamlı bir ilişki kurulamamaktadır. Çünkü memnuniyet dereceleri bütün yaş aralıkları için düşük değerler göstermektedir. Herhangi bir oransal ilişkinin kurulması da mümkün görünmemektedir. Signifikans değerinin 0,134'ü göstermesi de yukarıdaki söylemi destekler niteliktedir.

6.4.15.Eğitim ve Memnuniyet

Tablo 6.77. Eğitim ve Memnuniyet

		Belediyenin son bir yıl içindeki hizmetlerinden memnun musunuz?			Toplam	
			Evet	Hayır	F.yok	
Eğitiminiz?	İlkokul	Count	7	44	3	54
		% within Eğitiminiz?	13.0%	81.5%	5.6%	100.0%
	Ortaokul	Count	10	17	4	31
		% within Eğitiminiz?	32.3%	54.8%	12.9%	100.0%
	Lise	Count	25	80	15	120
		% within Eğitiminiz?	20.8%	66.7%	12.5%	100.0%
	Üniversite	Count	30	121	26	177
		% within Eğitiminiz?	16.9%	68.4%	14.7%	100.0%
	Lisansüstü	Count	7	11	0	18
		% within Eğitiminiz?	38.9%	61.1%	.0%	100.0%
Toplam		Count	79	273	48	400
		% within Eğitiminiz?	19.8%	68.3%	12.0%	100.0%

Tablo 6.78. Eğitim ve Memnuniyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15.351(a)	8	.053
Likelihood Ratio	16.961	8	.031
Linear-by-Linear Association	.020	1	.888
N of Geçerli Cases	400		

Eğitim ve memnuniyet arasında da bir ilişki bulunmadığı Tablo 78'deki signifikans değerinin 0,053 olarak görülmesinden anlaşılmaktadır. Tablo 6.77. ; ilkökul mezunlarının belediye hizmetlerinden memnuniyet oranını %13, ortaokul mezunlarının memnuniyet oranını %32,3, lise mezunlarının memnuniyet oranını %20,8, üniversite mezunlarının memnuniyet oranını %16,9 ve lisansüstü eğitim görmüş olanların oranını da %38,9 olarak göstermektedir. Eğitim durumu ile memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

6.4.16. Gelir ve Memnuniyet

Tablo 6.79. Gelir ve Memnuniyet

		Belediyenin son bir yıl içindeki hizmetlerinden memnun musunuz?			Toplam	
			Evet	Hayır	F.yok	
Geliriniz?	0-500	Count	21	93	12	126
		% within Geliriniz?	16.7%	73.8%	9.5%	100.0%
	501-1000	Count	28	104	20	152
		% within Geliriniz?	18.4%	68.4%	13.2%	100.0%
	1001-2000	Count	23	60	13	96
		% within Geliriniz?	24.0%	62.5%	13.5%	100.0%
	2001+	Count	7	16	3	26
		% within Geliriniz?	26.9%	61.5%	11.5%	100.0%
Toplam		Count	79	273	48	400
		% within Geliriniz?	19.8%	68.3%	12.0%	100.0%

Tablo 6.80. Gelir ve Memnuniyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4.497(a)	6	.610
Likelihood Ratio	4.451	6	.616
Linear-by-Linear Association	.525	1	.469
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.80.'e göre anlamlılık 0,610 olduğundan gelire belediye hizmetlerinden memnun olma arasında bir ilişki bulunmadığı görülmektedir.

6.4.17. Cinsiyet ve Memnuniyet

Tablo 6.81. Cinsiyet ve Memnuniyet

		Belediyenin son bir yıl içindeki hizmetlerinden memnun musunuz?			Toplam	
			Evet	Hayır	F.yok	
Cinsiyetiniz	Erkek	Count	55	164	24	243
		% within Cinsiyetiniz	22.6%	67.5%	9.9%	100.0%
	Kadın	Count	24	109	24	157
		% within Cinsiyetiniz	15.3%	69.4%	15.3%	100.0%
Toplam		Count	79	273	48	400
		% within Cinsiyetiniz	19.8%	68.3%	12.0%	100.0%

Tablo 6.82. Cinsiyet ve Memnuniyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4.986(a)	2	.083
Likelihood Ratio	5.019	2	.081
Linear-by-Linear Association	4.971	1	.026
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.81.'e göre; örnekleme katılan erkeklerin %22,6'sı belediyenin yürüttüğü hizmetlerden memnunken, kadınların ise %15,3'ü memnun görünmektedir. Tablo 6.82.'de ise genel olarak cinsiyet ve belediye hizmetlerinden memnuniyet arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından bahsedilemeyeceği görülmektedir.(0,083)

6.4.18.Tokat'ta Yaşama Ve Memnuniyet

Tablo 6.83. Tokat'ta Yaşama ve Memnuniyet

		Belediyenin son bir yıl içindeki hizmetlerinden memnun musunuz?			Toplam	
			Evet	Hayır	F.yok	
Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	Bir yıldan az	Count	8	10	5	23
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	34.8%	43.5%	21.7%	100.0%
	1-3	Count	5	17	4	26
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	19.2%	65.4%	15.4%	100.0%
	3-5	Count	11	13	3	27
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	40.7%	48.1%	11.1%	100.0%
	5-10	Count	11	26	8	45
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	24.4%	57.8%	17.8%	100.0%
	10+	Count	44	207	28	279
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	15.8%	74.2%	10.0%	100.0%
Toplam		Count	79	273	48	400
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	19.8%	68.3%	12.0%	100.0%

Tablo 6.84. Tokat'ta Yaşama ve Memnuniyet İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21.496(a)	8	.006
Likelihood Ratio	19.716	8	.011
Linear-by-Linear Association	.965	1	.326
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.83.'de görülen Tokat'ta yaşama ve hizmetlerden memnun olma değerleri kendi aralarında tutarlılık göstermektedir. Tablo 6.84.'deki anlamlılık değerinin 0,006'yı göstermesi de Tokat'ta yaşama süresi ve belediye hizmetlerinden memnun olma arasında bir ilişkinin varlığını göstermektedir.

6.4.19. Tokat'ta Yaşama Ve Yaşam Şartları

Tablo 6.85. Tokat'ta Yaşama ve Yaşam Şartları

		Tokat'ta yaşam gittikçe kolaylaşıyor mu, zorlaşıyor mu?				Toplam	
		Daha kolay	Fark yok	Daha zor	Fikrim yok		
Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyor sunuz?	Bir yıldan az	Count	2	3	12	6	23
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyor sunuz?	8.7%	13.0%	52.2%	26.1%	100.0%
	1-3	Count	1	6	14	5	26
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	3.8%	23.1%	53.8%	19.2%	100.0%
	3-5	Count	8	6	11	2	27
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	29.6%	22.2%	40.7%	7.4%	100.0%
	5-10	Count	7	10	28	0	45
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	15.6%	22.2%	62.2%	.0%	100.0%
	10+	Count	27	52	196	4	279
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	9.7%	18.6%	70.3%	1.4%	100.0%
Toplam		Count	45	77	261	17	400
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	11.3%	19.3%	65.3%	4.3%	100.0%

Tablo 6.86. Tokat'ta Yaşama ve Yaşam Şartları İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	63.933(a)	12	.000
Likelihood Ratio	45.377	12	.000
Linear-by-Linear Association	1.819	1	.177
N of Geçerli Cases	400		

Tablo 6.85.'te görüldüğü gibi; örnekleme katılanların Tokat'ta yaşama süreleri ile yaşam şartlarının zorluk dereceleri hakkındaki düşünceleri karşılaştırılmış, verilen cevapların (daha kolay, daha zor, fikrim yok) kendi aralarında bir tutarlılığa sahip olduğu görülmüştür.

Anlamlılık değerinin 0,00 olması da Tokat'ta yaşama süresi ve yaşam şartları arasında anlamlı bir ilişkinin kurulabileceğini göstermiştir.

6.4.20.Tokat'ta Yaşama ve Eğlence-Dinlenme Yerlerinin Yeterliliği

Tablo 6.87. Tokat'ta Yaşama ve Eğlence-Dinlenme Yerlerinin Yeterliliği

			Tokat'taki eğlence ve dinlenme yerlerini yeterli buluyor musunuz?			Toplam
			evet	hayır	f.yok	
Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	bir yıldan az	Count	2	19	2	23
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	8.7%	82.6%	8.7%	100.0%
	1-3	Count	1	24	1	26
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	3.8%	92.3%	3.8%	100.0%
	3-5	Count	3	23	1	27
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	11.1%	85.2%	3.7%	100.0%
	5-10	Count	3	40	2	45
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	6.7%	88.9%	4.4%	100.0%
	10+	Count	14	245	20	279
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	5.0%	87.8%	7.2%	100.0%
Toplam		Count	23	351	26	400
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	5.8%	87.8%	6.5%	100.0%

Tablo 6.88.Tokat'ta Yaşama Ve Eğlence-Dinlenme Yerlerinin Yeterliliği İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.606(a)	8	.891
Likelihood Ratio	3.420	8	.905
Linear-by-Linear Association	.699	1	.403
N of Geçerli Cases	400		

Tokat'ta yaşama süresi ne olursa olsun genel olarak örnekleme katılan vatandaşlar eğlence ve dinlenme yerlerini yetersiz bulmaktadırlar. Tablo 6.88.'deki anlamlılık değeri de 0,891'i göstermektedir. Bu durum Tokat'ta yaşama süresi ve Tokat'taki eğlence ve dinlenme yerlerinin yeterliliği arasında anlamlı bir ilişkinin var olmadığını göstermektedir.

6.4.21. Tokat'ta Yaşama ve Sanatsal Faaliyetlerin Yeterliliği

Tablo 6.89. Tokat'ta Yaşama ve Sanatsal Faaliyetlerin Yeterliliği

		Tokat'taki sanatsal ve kültürel faaliyetleri yeterli buluyor musunuz?			Toplam	
			Yeterli	Yetersiz	F.yok	
Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	Bir yıldan az	Count	3	15	5	23
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	13.0%	65.2%	21.7%	100.0%
	1-3	Count	2	19	5	26
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	7.7%	73.1%	19.2%	100.0%
	3-5	Count	3	23	1	27
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	11.1%	85.2%	3.7%	100.0%
	5-10	Count	0	43	2	45
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	.0%	95.6%	4.4%	100.0%
	10+	Count	10	252	17	279
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	3.6%	90.3%	6.1%	100.0%
Toplam		Count	18	352	30	400
		% within Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?	4.5%	88.0%	7.5%	100.0%

Tablo 6.90. Tokat'ta Yaşama ve Sanatsal Faaliyetlerin Yeterliliği İlişkisi

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24.792(a)	8	.002
Likelihood Ratio	21.562	8	.006
Linear-by-Linear Association	.701	1	.403
N of Geçerli Cases	400		

Tokat'ta yaşama süresine bağlı olarak sanatsal ve kültürel faaliyetlerle ilgili düşüncelerin kendi aralarında tutarlılık göstererek artma eğiliminde olduğundan bahsetmek mümkündür. Tablo 6.90.'daki anlamlılık değerinin 0,002 oluşu da Tokat'ta yaşama süresi ve sanatsal faaliyetlerin yeterliliği arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir.

6.5. Sonuçlar

Tokat il merkezinde 400 kişi ile görüşmek suretiyle gerçekleştirilen anket uygulamasından elde edilen bulgulara dayanılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

a) Çeşitli meslek, cinsiyet, eğitim, yaş ve gelir gruplarından yurttaşlarla görüşülmüş, bu yurttaşların kentsel konularla genel olarak ilgili oldukları görülmüştür. Temel hizmetlerin yeterliliği ile ilgili açık görüş belirtmişlerdir. Bu verilerden hareketle yurttaşların ilgi ve merak düzeylerinin yeterli seviyede olduğu belirtilebilir. Halkın çevresine karşı yeterince duyarlı olduğu görülmektedir.

b) Yurttaşlara yerel siyasi aktörlerle ilgili yöneltilen sorularda da benzer cevaplar alınmış, yurttaşların belediye başkanı gibi siyasi aktörlerle ilgilendikleri görülmüştür. Ayrıca kentsel hizmetlerin yeterliliği ve hizmetlerden memnunluk gibi birtakım sorulara alınan yanıtlar da, vatandaşların bu hususlarda çekinmeden fikir beyan edebildiklerini göstermektedir. Bu durum, halkın kent sorunlarına yeterli ilgiyi gösterdiğine işaret olarak düşünülebilir.

Örneğin; ‘Belediyenin yürüttüğü hizmetleri yeterli buluyor musunuz?’ şeklinde yöneltilen bir soruya, örnekleme katılanların % 85,5’i ‘‘hayır’’, % 8,8’i ‘‘evet’’ yanıtı vermiştir. Halkın düşüncelerini çekinmeden ortaya koyduğu görülmektedir. Yerel hizmetlere karşı ilgi ve duyarlılık seviyesinin bir hayli yüksek olduğu düşünülebilir.

c) ‘‘Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?’’ şeklinde yöneltilen soruya örnekleme katılanların % 86’sı ‘evet’ cevabı vermişlerdir. Buradan halkın demokratik düşündüğü ve karar süreçlerine dâhil olma fikrini benimsediği yargısına varılabilir. Halkın, katılımcı yönetim düşüncesini gerekli gördüğü anlaşılmaktadır. Bu durum da katılımın demokrasiyle ilişkilendirilebilmesi açısından

anlamlıdır. Yerel yönetimlerin bu anlamda gerekli altyapıyı oluşturmasının katılım fikrinin yaşama geçirilmesinde olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

d) Meslek, eğitim ve cinsiyet değişkenleri ile katılım arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanamaması; katılımın yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek gibi değişkenlerden birebir etkilenmediğini göstermektedir. Sadece yaş ve gelir değişkenleri ile katılım arasında anlamlı ilişkiler görülmektedir.

e) Sınırlı da olsa yönetime katılım imkânlarının halk tarafından kullanılmadığı, kullanan kesimin de genellikle bireysel sorunların çözümü için bu yollara başvurdukları görülmektedir. Örneklemeye katılanların birden çok yolla da başvuru yaptıkları düşünüldüğünde; dilekçe verenler % 14,3'ü oluştururken, telefon ederek şikâyetinde bulunanlar % 15,8'i oluşturmaktadır. Yetkililerle görüşenler %11,8, başkanla görüşenler % 3,5 ve belediye personeli tanıdıkları vasıtasıyla şikâyetlerini belirtenler % 6,3 olarak saptanmıştır.⁷ Bu bulgular ışığında “Yerel yönetimler katılım imkânı verse bile, bu imkânları kullanma olasılığı oldukça düşüktür.” şeklinde bir yorum yapılabilmektedir.

f) Halkın genelinde sivil toplum örgütlerine ve siyasi partilere katılım konusunda çekingenlik olduğu söylenebilir. Sivil toplum örgütlerine üyelik % 25,8 olarak görülürken; siyasi partilere üyelik %12,8 olarak görülmektedir. Ancak sivil toplum örgütlerinin belediye kararlarının oluşumuna katılımının %72,8'lik bir oranla desteklendiği görülmektedir. Bu sonuçlar halkın katılım fikrini benimsediği, ancak katılım davranışı gösteremediğini destekler niteliktedir.

g) Örneklemeye katılan yurttaşların sorun çözme yöntemleri de ilgi çekicidir.

Halkın %79'u sorunlarını bizzat yetkililerle görüşerek çözeceklerini belirtmişlerdir. Bu

⁷ Kentle, mahalleyle veya kendinizle ilgili bir sorun için belediyeye son bir yıl içinde şikâyetinde bulundunuz mu? Şeklinde yöneltilen soruya örneklemeye katılanların % 29,5'i evet cevabı verirken, %70,5'i ise hayır cevabı vermiştir.(Bkz. Tablo 22)

durum; halkın kendi sorunlarını çözüme bilincine sahip olması açısından anlamlı görünmektedir.

h) Çalışmaya katılan vatandaşların %83,3'ü kent sorunlarıyla ilgili düzenlenecek bir imza kampanyasına katılım konusunda olumlu görüş bildirmişlerdir.

i) Örnekleme katılan vatandaşlara yöneltilen eğlence ve dinlenme yerlerinin yeterliliği, yerel yöneticilere yakınlık, sanatsal ve kültürel faaliyetlerin yeterliliği gibi konularda alınan cevapların da dikkate değer olduğu düşünülmektedir. Çünkü vatandaşlar; birçok konu gibi yukarıda değinilen hususlarda da fikirlerini rahatlıkla beyan etmektedirler. Halkın yaşadığı çevre ile ilgili çekinmeden yorumlar yapabilmesi ve çevresine olan ilgisi katılım açısından istekli olduklarını göstermektedir.

7.SONUÇ VE ÖNERİLER

20. yüzyılın sonundan itibaren dünya düzeninin hızla değişmesiyle birlikte, bildiğimiz bütün sistemlerin sürekli olarak yenilenme çabası içerisinde oldukları görülmektedir. Bu durumda, yönetim sistemlerinin de sürekli olarak değişime açık olmak üzere yenilenmesi gerektiği düşünülmektedir.

‘Hikmet-i hükümet’ söylemleri yerine bugünlerde daha çok şeffaflık ve saydamlık söylemleri duymaktayız. Mevcut sınırlar hukuksal olarak hala geçerliliğini korusa bile, küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle fiilen hükmünü yitirdiği düşünülmektedir. İnsanların dünyadaki gelişmelere duyarsız kalamamalarından dolayı ‘kapalı kapılar ardında iş görme’ yöntemi birçok alanda etkisini kaybetmiştir.

Bu gelişmeler, demokratikleşmenin bir çözüm stratejisi olarak görülmesini, toplumsal düşüncenin ve dayanışmanın güçlendirilmesini, halk egemenliğinin kurumsallaşmasını, yerel özerkliğin bir anayasal değer olarak görülmesini de zorunlu kılmaktadır. (Çukurçayır,1999:318)

‘Yönetilenleri, yönetim sürecine dâhil etmek düşüncesi’ bu noktada ön plana çıkmaktadır. Bunun da en iyi şeklinin yönetimin yerelleşmesi olduğu kabul görmektedir. Halka en yakın olan birimlerin yerel yönetimler olduğu düşünüldüğünde; hizmetlerin sunumunda etkinlik, verimlilik, hız ve birincil ihtiyaçların belirlenmesi gibi faktörler, yerel yönetimlerin siyasi hayatta aktif bir rol oynamasını kaçınılmaz hale getirmiştir.

‘Demokrasinin okulları’ şeklinde değerlendirilen yerel yönetim birimlerinin halk tarafından en çok ilgi gösterilen birimlerinin belediyeler olduğu görülmektedir.

Belediyeler, yerel nitelikli problemleri ve çözüm yollarını daha hızlı tespit edebilmenin yanında bireylere daha yakındır. Belediyeler, diğer yerel yönetim

kurumlarıyla karşılaştırıldığında işlerinin ve seçilmiş organlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Bundan dolayı da belde halkının ortak ihtiyaçlarını karşılayan belediyeler, belde sakinlerinin denetiminin, diğer bir deyişle kamuoyu denetiminin yaygın olduğu kuruluşlardır. Bu da doğal olarak, halkın yönetime en fazla katıldığı kurum olarak belediyeleri ön plana çıkarmaktadır. (Sarıkoce,2002:144)

Demokrasinin halka en çok hissettirilebileceği alan olan bu yerel yönetim birimlerinde, temsili demokrasinin yetersiz kaldığı açıklıkla görülmektedir. Bunun çözümünün de; yeni yönetim modelleri geliştirmekten ve geliştirilen bu yönetim modelleriyle halkın azami katılımını sağlamaktan geçtiği düşünülmektedir.

Bilinen katılım uygulamaları; internet kullanımı, mahalle toplantıları, ombudsmanlık, semt danışma merkezleri, halk günleri gibi faaliyetlerle desteklenmektedir. Bu yolla vatandaşlara sunulan olanaklar; bireysel gelişmeyi, yurttaşlık bilincini ve halkın karar süreçlerinde rol oynamasını destekleyeceği gibi, yerel ve ulusal demokrasiye de kazanımlar sağlayacaktır.

‘Herkes kendi kapısının önünü temizlese tüm mahalle temiz olur.’ kabulünden hareketle, her mahallenin temizliği de kentin temizliğine olumlu katkı sağlar çıkarımı yapılabilecektir. Yani katılım bilincine sahip, demokrasiyi özümsemiş olan vatandaşların; kentlileşme bilincini ortaya çıkaracağı ve bu durumun ülkenin demokratikleşmesine çok ciddi katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın bulguları; halkın çok yüksek seviyede katılım eğiliminin bulunduğunu göstermektedir. Vatandaşlar; çevrelerinde gerçekleşen yönetim etkinliklerine yeterince duyarlılık göstermektedirler. Doğru, yanlış ya da eksik buldukları uygulamaları rahatlıkla ortaya koyabilmekte, düşüncelerini açıklıkla ifade edebilmektedirler. Diğer taraftan katılımcı kültürün çeşitli nedenlerle gelişmemiş

olması sonucu, çalışmadaki verilerden hareketle bahsedilen yüksek katılım eğilimi bir katılım davranışı şekline dönüşemediği söylenebilir.

Halkın yönetime katılımı kurumsal düzeyde iki temel ayırma tabii tutulmaktadır. Birincisi, 'aktif katılım' olarak tanımlanan, hemşerilerin bireysel olarak veya gruplar halinde belediye çalışmalarına ilgi duymaları ve bu çalışmalarını kendi talepleri doğrultusunda etkilemeye çalışması faaliyetini kapsar. İkincisi ise 'pasif katılım' olarak adlandırılan, hemşerilerin belediye işleri ile ilgilenmelerini sağlamaya ilişkin girişimlerin yönetenler ya da belediye tarafından yapılması ve bunun neticesinde de halkın yönetime katılımının sağlanması faaliyetlerini kapsamaktadır. (Yalçındağ, 1996:131)

Yerel yönetimlerin halk katılımını desteklemesinin ve bu yönde faaliyetlerde bulunmasının, halkı ilk etapta pasif katılıma yönlendireceği, zamanla aktif katılımın da sağlanacağı söylenebilir.

Bu durum, gerekli zeminin oluşturulabilmesiyle de ilgilidir. Katılımın anayasal ve yasal olarak temellendirilmesi ve ancak bu düzenlemelerden sonra bir davranış halini alması beklenebilir.

Ülkemizde; bu dönemde geçirdiğimiz Avrupa Birliği Uyum Süreci'nde; yerel yönetimlerde katılımın sağlanması ile ilgili yasalaşma süreci ve yerel yönetimlerin geleceği ve katılım konusunun gözlemlenmesi, ilgi uyandıracak bir konu olarak karşımızda durmaktadır.

KAYNAKLAR

- Acar, E. (2002), *Siyasal Kültür-Siyasal Katılım İlişkisi ve Kütahya İl Merkezinde Uygulamalı Bir Çalışma*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Akgün, B. (2002), *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Arend, L. (1986), *Çağdaş Demokrasiler*, Yale University Press, (Çev. E. Özbudun – E. Onulduran), Türk Demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği Ortak Yayını, Ankara.
- Arı, M. (1993), *Siyasal Katılım, 1980 Sonrası Türk Siyasal Sürecinde ANAP ve ANAP Seçmen Profili*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arıkboğa, E. (1998), *Yerel Yönetimler, Katılım ve Mahalle Muhtarlığı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, S. (1978), *Türkiye’de ve İngiltere’de Merkezi İdarenin Mahalli İdareler Üzerindeki Denetimi*, A.İ.T.İ.A. Yayınları, Ankara.
- Aytaç, F. (1994), *Merkezi İdareden Mahalli İdarelere Devredilecek Hizmetler*, Mahalli İdareler Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi, Ankara.
- Barber, B. (1995), *Güçlü Demokrasiler*, (Çev. M.Beşikçi), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Baykal, D. (1970), *Siyasal Katılım*, AÜSBF Yayınları No:302, Ankara.
- Çam E. (1994), *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınları, İstanbul.
- Çelik, B. (1995), *Türk Belediyeciliğinin Tarihi Gelişimi*, Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:1, Sayı 4.

- Çetiner, H. (2001), *Türkiye’de Siyasal Katılım, Anayasal ve Kavramsal Bir inceleme*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çukurçayır, M. Akif (1999), *Yerel Yönetimler ve Katılım: Halkın Katılım Duyarlılığı ve Katılım Yolları Açısından Konya Örneği*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DPT, *Mahalli Hizmetlerin Yerinden Karşılanması*, (VI. Beş Yıllık Ö.İ.K. Raporu), (1991), T.C. Başbakanlık DPT Müsteşarlığı, Yayın No: DPT: 2245- Ö.İ.K.: 370, Ankara.
- Dursun, D. (1996), *Cumhuriyet Döneminde Yerel Yönetim Anlayışı, İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler*, İlke Yayınevi, İstanbul.
- Ergin O. Nuri, (1995), *Mecelle-i Umur-ı Belediye*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını, İstanbul.
- Eroğul,C. (1999), *Devlet Yönetimine Katılım Hakkı*, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Eryılmaz, B. (1997), *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması*, Birleşik Yayıncılık, İstanbul.
- Eryılmaz, B. (2001), *Kamu Yönetimi*, Erkam Matbaası, İstanbul.
- Geray, C. (1995), *Türk Belediyeciliğinin Tarihi Gelişimi*, Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:1, Sayı 4.
- Giritli, İ. (1993), *Türkiye’nin İdari Yapısı*, Der Yayınları, 9. Baskı, İstanbul.
- Gülöksüz, Y. , İ. Tekeli (1983), *Kentleşme, Kentlileşme ve Türkiye Deneyimi*, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları*, İstanbul.
- Hamamcı, C. (1981), *Merkezi Yönetim- Yerel Yönetim Ekseninde Belediyelerimizin Yapısı ve Demokratikleşme Eğilimi*, yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

- Kalaycıoğlu, E. (1983), *Karşılaştırmalı Siyasal Katılım (Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme)*, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Kalaycıoğlu, E. (1984), *Çağdaş Siyasal Bilim, (Teori, Olgu ve Süreçler)*, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Kapani, M. (1997), *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınları, İstanbul.
- Keleş, R.(2000), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Kışlalı, A.Taner (1993), *Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, İmge Kitabevi ve Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.
- Kili, S. ve Ş. Gözübüyük (2000), “Türk Anayasa Metinleri (Sened-i İttifaktan Günümüze), *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, İstanbul.
- Nadaroğlu, H. (1998), *Mahalli İdareler*, Beta Yayınları 6. Baskı, İstanbul.
- Ortaylı, İ. (1979), *Türkiye İdare Tarihi*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü yayını, Doğan Basımevi, Ankara.
- Öz, E. (1996), *Otoriterizm ve Siyaset (Türkiye’de Tek Parti Rejimi ve Siyasi Katılım 1923–1945)*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Özbudun, E. (1975), *Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılım*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Pakalın, M. Zeki (1993), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt 3, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul.
- Powell,G.Bingham (1990), *Çağdaş Demokrasiler*, Çev: Mehmet Turan, TÜDEV ve Siyasal İlimler Derneği Ortak Yayını, Ankara.
- Sarıbay,A.Yaşar (1992), *Siyasal Sosyoloji*,Gündoğan,Ankara.

- Sarıkoce, A. İhsan (2002), *Yerel Yönetimlerde Katılım ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinde “Beyaz Masa” Uygulaması*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sartori, G. (1993), *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, (Çev. T. Karamustafaoğlu – M. Turhan), Türk Demokrasi Vakfı, Ankara.
- Tekeli, İ. (1983), *Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi*, AİD, Cilt. 16, Sayı. 2, Ankara.
- TODAİE (1992), *Kamu Yönetimi Genel Raporu (KAYA)*, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Tortop, N. (1991), “Özerk, Üretken ve Katılımcı Mahalli İdare Anlayışı”, AİD, Cilt.24, Sayı. 4, Ankara.
- Turan, İ. (1986), *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, Der Yayınları 3. Baskı, İstanbul.
- WEINER, M. (1971), “*Political Participation; Crisis of the Political Process*”, *Crisis & Sequences in Political Development*,Princetown University Pres, New Jersay.
- Yalçındağ, S. (1996), *Belediyelerimiz ve Halka İlişkiler*, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Yazıcıoğlu, R. (2000), *Bu Sistem Değişmeli*, Birey Yayıncılık, 5. Baskı, İstanbul.
- Yıldız, M. (1996), *Yerel Yönetimler ve Demokrasi*, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt: 5,Sayı: 4, Ankara.
- Yücel, A. (1994), *Büyükşehir Yönetimi, İstanbul İçin Model ve İç Göçlerin Yönlendirilmesi*, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yapısal Uyum Sosyal Politikalar ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.
- Yüksel, F. (2003), *Sivil Toplum ve Yerel Yönetimler*, Liberal Düşünce Dergisi, Sayı:29.

EKLER

ANKET FORMU ÖRNEĞİ

Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü adına bilimsel çalışmalarda kullanılmak üzere “Yerel Yönetimler ve Halk Katılımı” konulu bir anket çalışması yapmaktayız. Verdiğiniz bilgiler saklı tutulacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Halim Emre ZEREN

**G.O.P. ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YEREL YÖNETİMLER VE HALK KATILIMI ARAŞTIRMASI**

1. **Cinsiyetiniz?** 1.() Erkek 2.() Kadın
2. **Yaşınız?** 1.() 18-30 2.() 31-45 3.() 46-60 4.() 60 +
3. **Mesleğiniz?** 1.() İşçi 2.() Memur 3.() S.Meslek
4.() İşsiz 5.() *Diğer
4. **Eğitiminiz?** 1.() İlkokul 2.() Ortaokul 3.() Lise
4.() Üniversite 5.() Lisans Üstü
5. **Geliriniz?** 1.() 0-500 2.() 501-1000 3.() 1001-2000 4.() 2001 ve üzeri
6. **Şehrimizde belediye tarafından ele alınması gereken öncelikli sorun aşağıdakilerden hangisidir?**
- 1.() Alt yapı ve kanalizasyon 2.() Çöp sorunu 3.() Çevre kirliliği
4.() Konut sorunu 5.() Su6. ()F.Yok 7.() Park ve Yeşil alanların yetersizliği
8.() Otopark, trafik ve ulaşım 9.() Kültürel faaliyetler
7. **Belediyenin son bir yıl içindeki hizmetlerinden memnun musunuz?**
1.() Evet 2.() Hayır3.()F.Yok
8. **Belediyenin yürüttüğü hizmetleri yeterli buluyor musunuz?**
1.() Evet 2.() Hayır3.()F.Yok
9. **Belediye karar ve uygulamalarında halka danışmalı mı?**
1.() Evet 2.() Hayır3.()F.Yok
10. **Mahalle muhtarınızı tanıyor musunuz?**
1.() Evet 2.() Hayır3.()F.Yok
11. **Kent sorunlarının çözümünde halkın çıkarlarını kim daha çok temsil eder?**
1.() Muhtarlar 2.() Belediye Başkanı 3.() Belediye Meclisi
4.() Vali 5.() F.Yok

12. **Belediye başkanıyla yüzyüze görüştünüz mü?**

1. ()Evet 2.()Hayır 3.()F.Yok

13. **Kentle, mahalleyle veya kendinizle ilgili bir sorun için belediyeye son bir yıl içinde şikâyetle bulundunuz mu?** 1.() Evet 2.() Hayır

14. **Belediyeye başvurduysanız, aşağıdaki yollardan hangisini kullandınız?**

1.() Dilekçe verdim. 2.() Telefon ettim. 3.() Yüzyüze görüştüm.

4.() Başkanla görüştüm 5.() Belediye personeli tanıdıklarımın yanına gittim.

15. **Mahalle ya da kent sorunlarıyla ilgili sizden yardım istense, haftada ne kadar zaman ayırabilirsiniz?**

1.() 1 saat 2.() 2 saat 3.() 3 saat 4.() 4 + saat 5.() Hiç zamanım yok

16. **Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna(meslek odaları, dernekler, vakıflar...) üye misiniz?**

1.() Evet 2.() Hayır

17. **Sivil toplum kuruluşlarının belediye kararlarının oluşumuna katılımlarını destekliyor musunuz?**

1.() Evet 2.() Hayır 3.()F.Yok

18. **Herhangi bir siyasal ya da toplumsal dernekte veya toplulukta çalışıyor musunuz?**

1.() Evet 2.() Hayır

19. **Herhangi bir siyasi partiye üye misiniz?** 1.() Evet 2.() Hayır

20. **Mahallenizde mahallenin sorunlarıyla ilgili bir danışma bürosu kurulsa çalışmalara katılır mıydınız?**

1.() Evet 2.() Hayır 3.() F. Yok

21. **Belediyede herhangi bir işiniz olduğunda; çekinmeden gider misiniz?**

1.() Evet 2.() Hayır 3.() F.Yok

22. **Belediyede herhangi bir işiniz olduğunda; işinizi yapmak için hangi yolu kullanırsınız?**

1.() Bizzat yetkililerle görüşürüm. 2.() Belediyede sözü geçen birini aracı yaparım.

3.() Fikrim yok.

23. **Kent sorunlarıyla ilgili bir imza kampanyası düzenlense katılır mısınız?**

1.()Evet 2.()Hayır 3.()F.Yok

24. **Kaç yıldan beri Tokat'ta oturuyorsunuz?**

1. () Bir yıldan az 2.() 1-3 3.() 3-5 4.() 5-10 5.() 10+

25. **"Vatandaşların yönetime çeşitli yollarla dâhil olması, yerel hizmetlerin etkinliğine olumlu katkı sağlar." Fikrine katılıyor musunuz?**

1. () Evet 2.() Hayır 3.() F. Yok.

26. **Belediyeye (başkan ve personeline) güveniyor musunuz?**

1. () Evet 2.() Hayır 3.() F. Yok

27. **Tokat'ta halkın yerel yöneticilerin karar alma sürecine katılımını yeterli buluyor musunuz?**

1. () Yeterli 2.() Yetersiz 3.() F.Yok

(27.soruya "yetersiz" cevabı verenler için)

28. **Halkın yöneticilerin karar almalarına katılamamaları ya da ilgililere sorunlarını anlatamamaları neden kaynaklanmaktadır?**

1.() "Başına bir şey gelirse?" korkusu 2.() Halkın haklarının farkında olmaması
3.() "Böyle gelmiş böyle gider." düşüncesi 4.() Geçim sıkıntısı 5. () F. Yok.

29. **Tokat'ta yaşam gittikçe kolaylaşıyor mu, zorlaşıyor mu?**

1. () Daha kolaylaşıyor 2.() Fark yok. 3.() Daha zorlaşıyor 4.() Fikrim yok

30. **Tokat'taki eğlence ve dinlenme yerlerini yeterli buluyor musunuz?**

1. () Evet 2. () Hayır 3. () F. Yok

31. **Tokat'taki yerel yöneticileri kendinize ne kadar yakın hissediyorsunuz?**

1.() Çok yakın hissediyorum 2.() Yakın hissediyorum 3.() Orta düzeyde
4.() Yakın hissetmiyorum 5.() Kesinlikle yakın hissetmiyorum. 6.() F. Yok.

32. **Tokat'taki sanatsal ve kültürel faaliyetleri yeterli buluyor musunuz?**

1. () Yeterli buluyorum 2. () Yetersiz buluyorum 3. () Fikrim yok

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Tokat'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Tokat'ta tamamladı. 2000 yılında Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü kazandı. 2004 yılında üniversiteden mezun oldu. Aynı yıl Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladı.